

Revista d'ensenyament de les Illes

PISSARRA

NÚM. 108 MAIG-JUNY 2002

Joan Mari Cardona

construïm país • un nou sindicalisme

STEI-i intersindical de les illes balears

STEI-i

STIB

UOB

1 de maig

PISSARRA

Revista periòdica
d'informació de
l'ensenyament
de les Illes Balears.
EDITA:

Sindicat de treballadors i
treballadors de l'Ensenyament -
Intersindical de les Illes Balears.

Carrer Jaume Ferran, 56
07004 Palma
Telf. 971 90 16 00
Fax. 971 90 35 35
Pàg. WEB: www.stei-i.org
E-Mail: mallorca@stei-i.org
menorca@stei-i.org
eivissa@stei-i.org

**CONSELL DE DIRECCIÓ
I REDACCIÓ:**

Biel Caldentey
Pere Polo
Neus Santaner
Sebastià Serra
Margalida Sarris
Joan Josep Cardona

COORDINACIÓ:

Pereta Daniel

S'agraeix la col·laboració de les
autores i dels autors dels articles
recordant don Joan Marí Cardona, i
molt especialment a Joan Josep
Guasch, Cecília Plaza Nieto i
Edelmiro Fernández Otero que els
han coordinat.

PORTADA:

Composició a partir d'una fotografia
de Joan Josep Guasch

MAQUETACIÓ I COMPOSICIÓ:

Jaume Oliver

IMPRESSIÓ:

Escola de Formació en
Mitjans Didàctics.
C/ Marià Canals, 13
07005 Palma
telf. 971 91 00 60

PUBLICITAT:

Jaume Ferran, 56
07004 Palma
Telf: 971 90 16 00

Els articles publicats en
aquesta revista expressen
únicament l'opinió de les seves
autores i els seus autors.

Dip. Legal: PM 533/79
ISSN: 1133-052X

ÍNDEX

3 Editorial

Homenatge a Joan Marí Cardona

- 5 **Trecador d'arxius, de camins i de quimeres per *Damià Pons i Pons***
- 7 **A la Comissió del Patrimoni Historicoartístic de les Illes Pitiüses per *Fanny Tur Riera***
- 9 **Les Pitiüses han perdut un referent per *Marià Serra***
- 11 **Biografia per *Felip Cirer Costa***
- 15 **Parlem-ne per *Josep Planells Bonet***
- 17 **En el meu record per *Maria Barceló Crespi***
- 18 **Arran d'un sonet dedicat per *Josep Marí***
- 21 **Les fidelitats per *Joan F. López Casanovas***
- 23 **La identitat eivissenca per *Bernat Joan i Marí***
- 26 **El coneixement del territori per *Josep Antoni Prats i Serra***
- 33 **De la pedagogia d'un mestre per *Marià Torres Torres***
- 36 **Els referents d'Eivissa i Formentera per *Jaume Oliver Fiol***
- 38 **La Colla del Canonge per *Joan J. Guasch***
- 42 **Don Joan i s'Arxiduc per *Joan Prats Bonet***
- 44 **Don Joan i Formentera per *Andreu Ferrer i Isidor Torres***
- 47 **La senzillesa, la saviesa i el compromís per *Antoni Mir***
- 49 **Camí cap a la història per *Joan Planells Ripoll***

1

FÒRUM SOCIAL MUNDIAL

- 52 **Carta de principis del Fòrum Social Mundial**
- 54 **Porto Alegre II. Resistència contra el neoliberalisme, el militarisme i la guerra: per la pau i la justícia social**
- 58 **Un altre món és possible. Crònica del II Fòrum Social Mundial per *Augusto Serrano i Biel Caldentey***
- 62 **Revista de premsa**
- 64 **Una altra educació és possible i necessària**

EDUCACIÓ

- 68 **El currículum integrat, una errada de les autoritats educatives per *Joan Lladonet***

76 **Ressenyes**

SINDICALS

- I **Pitiüses: Plantilles dels IES i propostes de l' STEI-i per *Edelmiro Fernández Otero***

Maig 2002

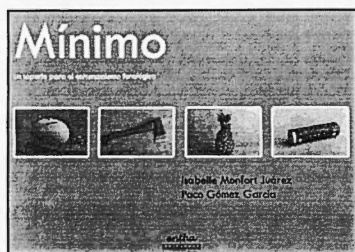
Novetats

■ NOVES TECNOLOGIES

Buckingham, D.
Crecer en la era de los medios electrónicos.
Tras la muerte de la infancia.
2002, 247 p., 19.90 eur.

2 ■ LLENGUATGE I LOGOPÈDIA

Monfort, I.
Gómez, P.
Mínimo.
Un soporte para el entrenamiento fonético
(làmines i quadern)
2002, 13.76 eur.

Del Río, M.J.
Pujol, M.
La llengua oral a l'escola: una introducció.
1999, 118 p., 16.83 eur.

Monfort, M.
Monfort, I.
En la mente. Un soporte gráfico para el entrenamiento de las habilidades pragmáticas en niños.
2001, 179 p., 14.58 eur.

■ JOCS

Estrades, D.
Serrano, A.
Jocs i moixonies.
2002, 228 p., 14.00 eur.

■ MATEMÀTICA

Giménez, J.
(Coord.)
Matemáticas en Europa: diversas perspectivas.
2001, 146 p., 11.35 eur.

Fernández, J.A.
La numeración y las cuatro operaciones matemáticas. Didáctica para la investigación y el descubrimiento a través de la manipulación.
2002, 116 p., 12.04 eur.

■ DIDÀCTICA

Antúnez, S.
Bonals, J
(i altres)
Dinámicas colaborativas en el trabajo del profesorado.
El paso del yo al nosotros.
2002, 130 p., 9.36 eur.

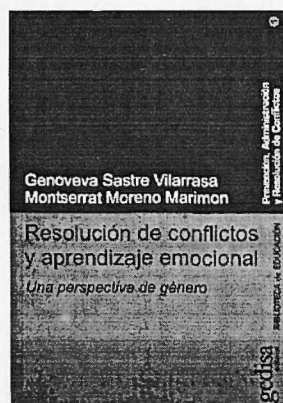
Warham, S.M.
Educación primaria y negociación del poder.
2002, 158 p., 12.90 eur.

Monereo, C.
(coord..)
Estratègies d'aprenentatge, I
Assessorament i formació del professorat.
1998, 212 p., 15.63 eur.

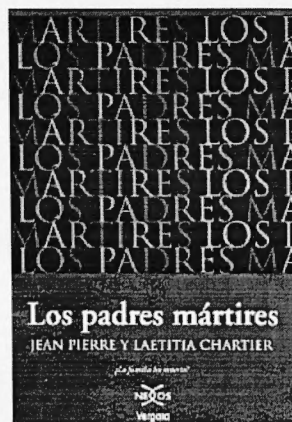
Monereo, C.
(coord.)
Estratègies d'aprenentatge, II.
L'ensenyament d'estratègies d'aprenentatge dins les programacions escolars.
1998, 174 p., 12.92 eur.

■ RESOLUCIÓ DE CONFLICTES

Sastre, G.
Moreno, M.
Resolución de conflictos y aprendizaje emocional. Una perspectiva de género.
2002, 286 p., 16.90 eur.

Chartier, J.P.
Chartier, L.
Los padres mártires.
¿ La familia ha muerto?
...descubrir la difícil búsqueda de los adolescentes y, como contrapunto, las tribulaciones a veces caóticas de sus padres...
2002, 270 p., 13.50 eur.

Embat

Llibres PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

EDITORIAL

L'STEI-i va intervenir al Fòrum Mundial, més específicament en el d'Educació, organitzat per la Confederació d'Educadors Americans CEA, per aprendre i contrastar realitats, anàlisis i propostes, l'1 i el 2 de febrer, a Porto Alegre (Rio Grande do Sul, Brasil).

El Fòrum fou un lloc de trobada de persones, organitzacions, sensibilitats, ideologies diverses, partits polítics, organitzacions sindicals... a la recerca de coneixement crític i propostes alternatives a la globalització capitalista neoliberal.

La radiografia planetària de l'educació és un reflex de la desigualtat cultural, social i econòmica d'aquest món. La desigualtat escolar és desigualtat social. La lluita per la democratització és també la lluita per un altre món, com deia el lema del Fòrum: "*Una altre món és possible*".

Les principals reflexions i conclusions foren:

- L'educació és un dret que els poders públics han de garantir a tothom.
- L'educació no és per tant una mercaderia, és un dret inalienable.
- La vertadera educació és la que contribueix a l'emancipació i no al conformisme individual i social.
- L'educació no pot ser garantida com un servei que es gestiona amb paràmetres de mercat: eficàcia, productivitat, rendiment. L'educació és una peça clau de la democratització cultural, social i econòmica, i com a tal, és un dret individual i social.

Les polítiques neoliberals (aquí, a Europa, amb més subtilesa que a altres indrets del món) en el terreny educatiu volen ressuscitar el model elitista i segregador de l'ensenyament. Parlen de qualitat (com a carrera d'obstacles per a la majoria social) i no de "qualitat" social (com polítiques de despesa pública per garantir més recursos a les poblacions més desafavorides econòmicament i culturalment).

Aquí i ara, en les anunciades "contrareformes" educatives es vol aprofundir en aquest tipus de política. Cal reformar el sistema educatiu, no implantar mesures segregadores sense atendre les causes extraescolars de les diferències educatives.

No es tracta tant de disminuir el nivell d'exigència educativa com d'afavorir amb mesures actives i positives l'augment del nivell educatiu.

A l'estat espanyol la política neoliberal del PP està avançant a passes gegantines i cal que li posem fre. És inacceptable que vulguin enganyar la comunitat educativa amb les seves propostes de qualitat i reforma educativa, quan sabem amb certesa que el que passa en els centres educatius és a causa de les grans problemàtiques socials.

Des de l'STEI-i volem dur el debat als centres, als claustres, a les mares i pares, a l'alumnat per tal que s'analitzi aquesta Reforma que se'ns proposa sense participació i, entre tota la comunitat educativa facem propostes que siguin vertaderament camins que duguin a l'escola que defensam: una escola pública de qualitat per a tothom, que estableixi mecanismes de discriminació positiva.

Com es va defensar i explicar a altres seminaris, conferències, tallers i debats del Fòrum Social Mundial des de la pluralitat crítica un altre món és necessari i per tant és possible. Cal combatre la globalització capitalista, globalitzar els drets, la cultura, la solidaritat.

Porto Alegre fou un escenari de debat d'un actor -multiforme- que pensava que des de l'ecologia -per un món sostenible-, des de la pau -per un món sense guerres impulsades pel militarisme i el negoci de les armes, des de la democràcia real- per a tothom, no per a una petita franja de privilegiats, des de la justícia -social i econòmica-. En definitiva, des de valors humans i no mercantils un altre món és possible.

Hi havia prou raons de pes per les quals la revista Pissarra, recollint les inquietuds i els interessos d'un grup d'eivissencs, es decidís a publicar aquests disset articles i a dedicar aquest número a un eivissenc singular, don Joan Marí Cardona.

4

Per una part, Pissarra vol ser una eina per "fer país", per construir la nostra nació. Pocs mallorquins i menorquins coneixien la figura i l'obra d'aquest eivissenc il·lustre, com també són nombroses les persones de les Illes Balears reconegudes i distingides a la seva illa de les quals els ciutadans de les altres Illes no en tenen notícia. La Revista Pissarra té la intenció, des del primer número, d'aprofundir en el coneixement de la realitat en l'àmbit balear, no en va aquesta revista arribarà a milers de domicilis de les quatre illes, sobretot de docents, i a totes les escoles i instituts públics de les Balears.

Per una altra part, aquests són temps incerts on, en un món globalitzat, perilla la supervivència de cultures, sobretot d'aquelles que són minoritzades, i on la tasca d'estudi, defensa i divulgació del Patrimoni es fa transcendental i imprescindible.

Finalment aquesta revista vol ser un motiu reflexió per als docents, de la qual extreguin idees útils per a la seva tasca docent amb l'objectiu d'inculcar en els alumnes l'estima cap al patrimoni cultural i natural del seu, del nostre, país.

Don Joan exposant els seus extensos coneixements a sa cova de Santa Agnès de Corona en una excursió de l'any 1994

Foto: Vicent Ribas "Trull"

Joan Marí Cardona, trescador d'arxius, de camins i de quimeres

Damià Pons i Pons
Conseller d'Educació i Cultura

Per ventura Eivissa i Formentera no han gaudit, fins fa poc, de grups de persones amb unes connexions d'interessos mutus i que, com a tal grup, hagin desenvolupat una obra o hagin marcat unes directrius en el camp de la cultura o de les arts. Em refereixo a allò que els crítics i, fins i tot els historiadors, anomenen grup generacional, de generació, o també d'escola. Pensa, per exemple, i aplicat a una realitat geogràfica diferent com seria el cas de Mallorca, en el paper que varen desenvolupar dins l'àmbit poètic: l'Escola Mallorquina, l'anomenada "Generació del 50" amb Llompart, Vidal i Alcover i Llorenç Moyà, o la interrelació que s'establí entre creadors i artistes plàstics entorn dels anys 70. Potser, el factor geogràfic: unes illes petites i, fins fa poc, no gaire poblades, ens donin una justificació a aquesta hipotètica mancança. No obstant això, Eivissa i Formentera han tengut la immensa sort de comptar amb tot un seguit d'homes, d'Homenassos, tot manllivant el concepte a Josep Pla, que han sabut condensar, gràcies a la seva immensa capacitat de feina i de dedicació, en una sola persona la potencialitat d'esdevenir autèntics nucleïtzadors culturals i artístics, fins a esdevenir per la seva pública significació referents obligats en un àmbit determinat. Tots podem intuir noms com el d'Isidor Macabich, Marià Villangómez i també el del recentment traspasat Joan Marí Cardona. Dir que el treball realitzat per Marí Cardona ha estat quantiós podria ser, a hores d'ara, com una certa banalització i, per allò que té de tòpic, una irreverència. Segurament, quan el temps haurà marcat les distàncies entre la persona i l'obra feta, aquesta adquirirà la dimensió exacta i llavors ens podrem adonar perfectament de com va ser d'imparable el treball i la dedicació que don Joan

Marí Cardona va dur a terme al llarg de la seva vida. Sobretot, i això crec que s'ha de destacar, perquè no es tornaran a donar les condicions necessàries que feren possible dur-lo a terme. De quines condicions necessàries parlem? En primer lloc, òbviament, de la persona que té les inquietuds i els sabers per dur endavant una tasca de recerca i d'investigació, i que té les condicions que ell tenia: afabilitat, tracte amb la gent i una prodigiosa memòria que feia que cap detall arplegat per via oral no li passàs per alt. En segon lloc, parlem de les circumstàncies. Marí Cardona va viure en un temps històric on la memòria col·lectiva d'Eivissa i Formentera, de tradició oral, pròpia de comunitats rurals, encara es conservava en un estat gairebé òptim.

Això va fer possible que Marí Cardona combinàs, per una banda, la investigació històrica als arxius i, per altra banda, encara en cercàs i trobàs la correspondència a l'escenari real on passaren els fets que els llibres transcrivien. Així, a *La conquesta catalana de 1235*, publicat l'any 1976, a més dels documents escrits du un gran fons d'informacions verbals recollides per totes dues illes. A aquest efecte, Marí Cardona resseguí, quasi sempre a peu, les línies divisòries dels quartons en què Eivissa i Formentera havien estat dividides i repartides després de la conquesta. Bona part d'aquest treball fou possible gràcies a l'aportació i a la col·laboració dels habitants de l'illa. Crec que també s'ha de destacar un doble vessant en l'obra historiogràfica de Marí Cardona, per una banda, la que faria referència a la seva rigorositat i tenacitat a l'hora de trescar per arxius i llibres antics, cosa que es tradueix en nombroses monografies publicades, i per altra banda, la que faria referència a una voluntat manifesta de

compartir aquests vasts coneixements que ell posseïa amb els seus coetanis, bé d'una forma directa fent amenes conferències i xerrades per les distintes parròquies d'Eivissa i Formentera, emprant una prosa clara i senzilla, bé fent servir les planes de la premsa local; seria el cas, per exemple, de la col·lecció de làmines dels temples titulada Esglésies d'Eivissa i Formentera, a través de La Premsa de Ibiza, on s'acompanyava cada estampa amb unes breus notes històriques elaborades per Marí Cardona.

- 6 No cal dir que el tema objecte de recerca de Marí Cardona parteix sempre de la Conquesta Catalana i la consegüent incorporació d'Eivissa i Formentera a l'Europa cristiana. Marí Cardona ha defensat sempre les arrels catalanes i ha demostrat que l'avui de les Pitiüses és una derivació, pel que fa a llengua, cultura, usos i costums, etc. de la conquesta de 1235.

Aquestes notes sobre Marí Cardona restarien coixes si no teníem present un treball fet des de dins de l'església molt concordant amb la seva actitud cívica i com a historiadore. Un treball quotidià per donar exemple a la clerecia de la importància de l'ús de la pròpia llengua a l'hora d'administrar els sagraments i de fer arribar la pregària als feligresos. D'altra banda, uns no menys

coneguts esforços per tal que les Balears esdevinguessin en província eclesiàstica pròpia, desmembrades de València, i amb seu arquebisbal a Mallorca, cosa que pot donar una pista per saber per on anava el seu pensament.

Aprofitant que es tracta d'una publicació adreçada als ensenyants voldria ressenyar una experiència que, a finals del 80, va dur a terme juntament amb un conjunt de mestres que participaren en un seminari permanent de català, aquests mestres havien elaborat materials didàctics per ensenyar en català des de la realitat pitiüsa. El colofó d'aquest seminari el va posar Joan Marí Cardona quan els féu conèixer, pam a pam, motxilla a l'esquena, els dissabtes, la realitat geogràfica pitiüsa.

En definitiva, tota una vida lligada a la seva tasca pastoral, trescant arxius, vendes i quartons, elaborant sucoses monografies i treballs, dedicant esforços a ajudar a teixir referents per a la societat civil (ocupà la presidència de l'Institut d'Estudis Eivissencs durant gairebé dues dècades), divulgant per al poble allò que semblava aliment dels erudits. I al final rebé guardons que reconegueren públicament la seva ingent tasca. Premi 31 de Desembre de l'Obra Cultural Balear. Medalla d'Or d'Eivissa i Formentera, Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma.

Don Joan Marí Cardona i alguns dels membres de "la colla del canonge" a l'entrega de la Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears de l'any 2000

Foto: Vicent Ribas "Trull"

Joan Marí Cardona

a la Comissió del Patrimoni Historicoartístic de les Illes Pitiüses

Fanny Tur Riera,

Consellera de Cultura i Presidenta de la Comissió de Patrimoni Historicoartístic

Joan Marí Cardona va ser des de la seua creació membre de la Comissió de Patrimoni de les Illes Pitiüses, encara que, tal volta, aquesta no fos la seua faceta més coneguda.

Fent un poc d'història, recordarem que aquesta comissió va ser creada l'any 1979 i, presidida per l'aleshores Director General de Patrimoni Artístic, Arxius i Museus (l'eivissenc Eveli Verdera), es reuní per primera vegada a la seu de l'antiga delegació insular del Ministeri de Cultura a les 10 h del dia 24 de febrer de 1979 amb l'objectiu de "realitzar una important tasca en la conservació i la protecció del patrimoni historicoartístic d'Eivissa i Formentera".

Entre els membres de la comissió ja hi figurava *Don Joan*, com a representant de les entitats culturals.

De fet, Mn. Joan Marí Cardona, mantengué en aquesta Comissió durant diversos anys la representació de les entitats culturals o, fins i tot, culturals i docents de les illes Pitiüses, com en el cas de l'any 1984, quan la comissió es va reconstruir arran de l'autonomia de diverses comunitats.

Des de l'any 1987 va ser el representant de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears com a persona relacionada amb el patrimoni historicoartístic d'Eivissa i Formentera, representació que va mantenir fins al seu recent traspàs.

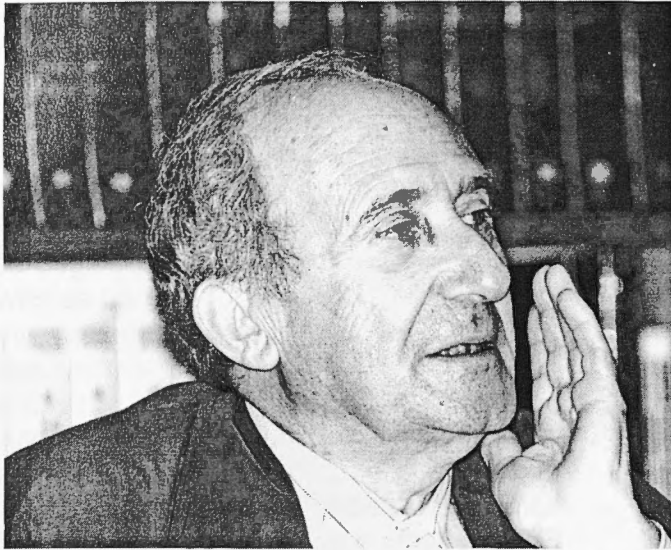
Tot el que abans he explicat més amunt no és només paraules, se'n pot treure una conclusió que una vegada més dóna fe de la rellevància personal de Joan Marí Cardona: va ocupar càrrecs com el de Canonge Arxiver o el de President de l'Institut d'Estudis Eivissencs, però en realitat mai no va ser membre de la Comissió del Patrimoni com a titular, eventual o vitalici, per motiu del càrrec, sinó que era sempre l'indiscuti-

ble rellevància cultural de la seua persona la que prevalia per damunt de qualsevol altra consideració, inclosa la política. Evidentment, jo no puc jutjar amb dades directes i personals el seu llarg paper en el si de la Comissió, només del període des que en som presidenta, i he tengut també l'immens honor durant gairebé tres anys de compartir amb ell taula de reunió i decisions importants per al patrimoni pitiús. Malgrat això, estic segura que abans, Joan Marí Cardona, a la comissió, va ser el mateix que jo vaig conèixer.

Mossèn Joan Marí era la persona clau que deixava caure el concepte just en el lloc exacte i en el moment oportú, quan les deliberacions esdevenien massa llargues i esgotadores i semblaven no tocar fons ni arribar a la fi.

En la línia que definí sempre la seua senzilla, però forta personalitat, Joan Marí Cardona sempre va defensar el que considerà que calia salvar i protegir, no des de cap dogma preestablert sinó des de la seua saviesa.

Així la seua figura ha estat clau en la defensa de molts d'elements de la cultura insular: molins, pous, aljubs, fites, cases pageses... tots els quals, sense *Don Joan* segurament haurien estat més difícils de protegir per manca de coneixement de la seua importància i del seu interès històric i patrimonial. Tant els tècnics de la Conselleria de Cultura que són membres de la Comissió de Patrimoni com jo mateixa, amb molta freqüència mentre es redactaven memòries per als expedients de béns d'interès cultural o béns catalogats, o per a qualsevol altra consulta, de vegades ben específica i complexa, havíem d'agafar el telèfon a qualsevol hora del dia perquè Joan Marí Cardona ens assessoràs, sempre sabent que la nos-

“...sempre va defensar el que considerà que calia salvar i protegir; no des de cap dogma preestablert sinó des de la seua saviesa...”

Don Joan Marí Cardona a l'Assemblea General de l'Institut d'Estudis Eivissencs de l'any 1993

Foto: Vicenç Ribas "Trull"

tra petició seria resolta amb precisió; no només ens ajudava tant com podia sinó que també ens donava consells sempre valuosos i ens encoratjava en la defensa del nostre patrimoni, com feia també en les sessions de la pròpia comissió. Quan ens faltava una dada, i no només em refereixo ara a la Comissió de Patrimoni, sinó a publicacions científiques, a tríptics de divulgació o a qualsevol altre tema, sempre dèiem “*Cridem a Don Joan*” i sempre tenia la dada, la resposta, l'anècdota.

A tall d'exemple, en aquest sentit vull fer públic que en la que, malauradament, va ser la seua darrera presència a la Comissió, quan el seu estat de salut ja li impedí seguir venint-hi, es va tractar la incoació dels expedients per a la declaració dels molins del puig des Molins en uns casos béns d'interès cultural i, en altres, béns catalogats. Aquesta sessió va tenir lloc el 22 d'octubre

de l'any 2001 (vint-i-dos anys després d'aquella inaugural). La proposta que vaig elevar a la consideració de la Comissió, elaborada pel departament de patrimoni, inicialment tenia algunes alternatives (podeu llegir que, fins i tot, alguns dubtes) quant al major o menor abast de la declaració.

Però Mn. Joan Marí va defensar tots i cadascun d'aquests molins. Uns molins que tant havia estudiat i al coneixement dels quals, tant a Eivissa com a Formentera, tant havia contribuït.

En definitiva, serà impossible arribar a valorar del tot i molt menys oblidar la presència de Mossèn Joan Marí Cardona a la Comissió de Patrimoni de les illes Pitiüses, definida per una modèstia i una saviesa infinites i una garantia i seguretat en les decisions, no sempre fàcils dels seus companys de Comissió.

Casa Pomar Flores

PAPERS PINTATS I PINTURES
ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77

07002

Palma de Mallorca

Telèfon 971 72 14 83

Fax 971 71 93 12

Les Pitiüses han perdut un referent:

Joan Marí Cardona

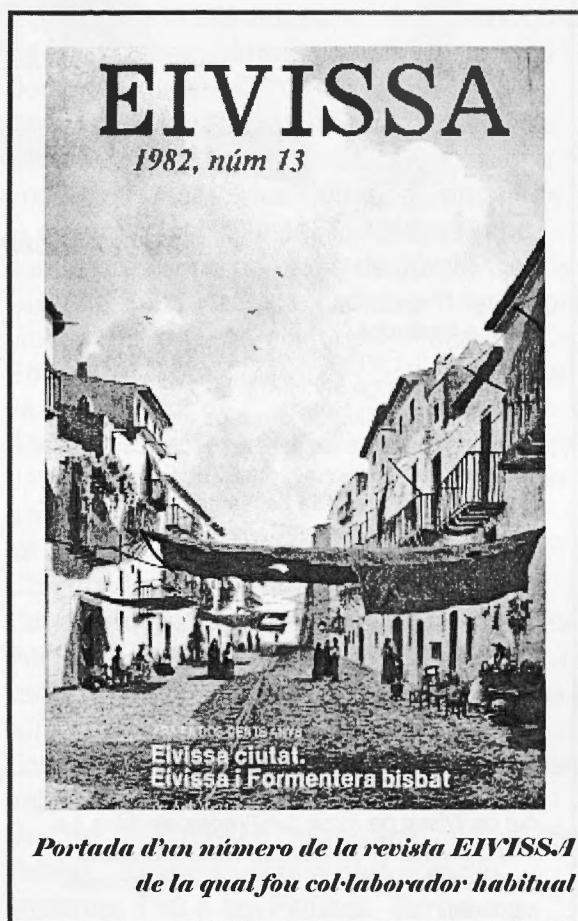
Marià Serra

President de l'Institut d'Estudis Eivissencs

A les darreries del 2001 els antològics i coneguts versos de Marià Villangómez, "*voler l'impossible ens cal i no que mori el desig*", tenien especial significació per a tots els que sabíem de la irreversibilitat de la malaltia de don Joan Marí Cardona. No resultava fàcil imaginar el comiat definitiu de qui representava tan esplèndidament la ciència, l'essència i la presència (perdonau la rima) pitiüsa, a més de l'amistat sincera, inesborrable. Don Joan ens era tan necessari que difícilment podíem pair la seva desaparició física d'aquest món: havia projectat personalitat i coneixements de tantes maneres i en tantes situacions sobre eivissencs i formenterers, que no consideràvem possible prescindir d'ell.

El dia 18 de gener d'enguany, al sol post, expirava a la residència "*Reina Sofia*", d'on fou el primer director, tal i com havia viscut sempre: discretament i amb la màxima dignitat possible. Dolia pensar que el seu camí cap a l'eternitat ens deixava orfes: aquell infatigable caminador empedreït amb qui havíem compartit tota mena d'activitats, converses i disquisicions arribava a la dreuera sense retorn. La vida és com és.

La semblança de don Joan és ben fàcil de resumir: la d'un home dedicat tota una vida a mostrar fidelitat absoluta al seu caràcter d'eivissenc, sacerdot i rigorós investigador. La bonhomia i proverbial senzillesa li conferien el caràcter de referència nostrada del poble pitiús, principalment d'aquells que aprenguérem d'ell a conèixer, estimar i valorar la nostra terra i tots els signes d'identitat que li són propis. I és ben segur que si hi hagut mai una persona de consens a les Pitiüses, aquesta ha sét don Joan. Una llatínada definiria la seva voluntat conciliadora: *nos autem omnium* (som de tots), referint-se òbviament al que hi ha de bo en tothom.

En tot cas, les qualitats humanes, morals i intel·lectuals del canonge eivissenc, plenament reconegudes, es fan ben paleses en el requadre de la pàgina següent, resum de les activitats que desenvolupà al llarg de la seua vida, així com de l'extraordinària tasca investigadora que ens ha llegat.

Pot ser, però, el més estimulante i encoratjador del seu llegat sigui el sentit de la frase, també en llatí, que tant l'acompanyava en les seues converses: *Sursum omnes* (Amunt tots!). Ben segur que és missatge digne de recollir per tot el nostre poble, delerós d'un recobriment nacional que don Joan Marí i Cardona va estimular sempre.

Presidint el XVIIè curs eivissenc de Cultura de l'Institut d'Estudis Eivissencs amb Joan Ripoll (1991).

Foto: Vicent Ribas "Trull"

Com a sacerdot

Rector de la Parròquia de Sant Carles de Peralta; Canonge arxiver de la S. E. Catedral d'Eivissa; Conciliari de diverses associacions juvenils; Professor de llatí, grec, filosofia i Teodicea del Seminari Consiliar d'Eivissa; Rector de la Parròquia de Santa Creu; Director de la Residència Reina Sofia; Vicari General de la Diòcesi d'Eivissa i Formentera; Degà del Capítol Diocesà.

En relació als mitjans de comunicació

Promotor de l'emissora Ràdio Popular; Director i guionista de dita emissora; President de l'associació cultural sa Talaia (que permeté l'arribada de TV3 a les Pitiüses); Col·laborador assidu de programes radiofònics; Col·laborador de *Diario de Ibiza*, *La Prensa de Ibiza*, *La Veu d'Eivissa* i Formentera, revista *Eivissa*, almanac *El Pitiús* i *Lluc* i *Serra d'Or* (ocasionalment).

Activitats culturals

Conferenciant en diversos Cursos Eivissencs de Cultura; Conferenciant en múltiples actes cívics, culturals i religiosos organitzats per institucions i entitats eivissenques; President, durant desset anys, de l'Institut d'Estudis Eivissencs; Col·laborador del CSIC, *Fontes Rerum Balearicum* i Institut d'Estudis Baleàrics; Membre de la Comissió del Patrimoni Històrico-artístic d'Eivissa i Formentera; Membre del Comitè d'Honor de l'Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera, així com actiu impulsor i col·laborador d'ella; Membre del Jurat dels Premis 31 de Desembre de l'Obra Cultural Balear; Membre de la Comissió d'Agermanament Formentera-Torroella de Montgrí; Promotor incansable de l'excursionisme cultural a tot el llarg i ample de les Pitiüses; Membre dels Jurats dels Premis de la Nit de Sant Joan de l'IEE.

Activitats cívils

Conseller general de La Caixa.

Investigador als arxius de

Pabordia d'Eivissa; Parroquials d'Eivissa i Formentera; Antiga Universitat d'Eivissa; Corona d'Aragó; Regne de Mallorca; Arquebisbat i Capitular de Tarragona; Històric Nacional; Privats de les Pitiüses.

Obres publicades

Col·lecció Illes Pitiüses (IEE): I. *La Conquesta catalana de 1235*, II. *Els llibres d'Entreveniments*, III. *Formentera*, IV. *Balansat*, V. *Santa Maria d'Eivissa*, VI. *Portmany*; *Sant Antoni de Portmany* (IEE); *Sant Ofici* (IEE); *Els carrers de l'Eivissa antiga* (amb Lluís Servera Miralles) (La Caixa); *Els carrers i les places de la Vila* (La Caixa); *Els camins i les imatges de l'Arxiduc ahir i avui* (IEE); Formentera: documentació i paisatges (IEE); *Esglésies d'Eivissa i Formentera* (col·lecció de làmines comentades); *Calendari de festes de les Illes Balears* (coautor); *Pergamins i Índex Vell de Tarragona* (CIEF); *El camí de Missa* (IEE); *Eivissa, passa a passa* (IEE); *Formentera, passa a passa per les vies públiques* (IEE); En preparació: *Les famílies d'Eivissa i Formentera* (amb col·laboració de Joan Planells Ripoll), *Santa Eulària*, *Les Salines* i *El pla de Vila*.

Distincions obtingudes

1993. Premi Miquel dels Sants Oliver de l'OCB, al millor llibre editat el 1993, *Els camins i les imatges de l'Arxiduc ahir i avui*; 1995. Menció d'Honor Sant Jordi de l'Institut d'Estudis Eivissencs (21 d'abril); 1995. Homenatge de la Parròquia de Sant Rafael de Sa Creu; 1999. Homenatge de les AAVV de Formentera; 2000. Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears; L'agrupació SUS prepara per al març un acte en el seu honor.

Joan Marí Cardona

Biografia

Felip Cirer Costa

Catedràtic de Llengua Catalana i Literatura

Director de l'Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera

Joan Marí Cardona va néixer a Sant Rafel de sa Creu (Eivissa) el 19 d'octubre de 1925.

Cursà estudis eclesiàstics als seminaris d'Eivissa i València i a la Universitat Pontifícia de Salamanca.

Fou ordenat prevere el 1952 i destinat a la parròquia de Sant Carles de Peralta. L'any següent fou nomenat canonge arxiver de la Catedral d'Eivissa a proposta del bisbe Antoni Cardona Riera. Substituï en aquest càrrec Isidor Macabich Llobet, juntament amb qui procedí a ordenar en seccions l'arxiu, quan encara ocupava la part superior de la capella de sant Miquel, de la Catedral. Macabich l'ensinistrà en els rudiments de l'arxivística i de la paleografia. A començament dels anys setanta, organitzà de nou l'arxiu amb motiu del trasllat als baixos de l'antiga Pabordia i hi afegí seccions noves com Sant Ofici, Cúria Eclesiàstica, Estadística i Parròquies. Com a responsable de l'arxiu, realitzà freqüents visites als arxius de la Corona d'Aragó, del Regne de Mallorca, Arquebisbat i Capítular de Tarragona, Història Nacional... que el forniren de documentació per a futures publicacions.

El 1959 fundà Ràdio Popular d'Eivissa, per delegació del bisbat i en fou director fins el 1979.

Durant multitud d'anys fou professor del seminari d'Eivissa, on impartí diverses assignatures i per algun temps, fou també secretari d'estudis i prefecte de disciplina. També durant aquests anys fou consiliari de diverses associacions juvenils.

El 1977, poc després d'haver-se inaugurat la residència d'ancians Reina Sofia, dependent del bisbat, en fou nomenat director/administrador, càrrec que ocupà fins l'any de la seua mort.

Entre 1969 i 1976 fou rector de la parròquia de Santa Creu, càrrec que compartia amb dos preveres més.

Entre 1978 i 1994 fou president de l'Institut d'Estudis Eivissencs, on desenvolupà una important tasca cívica i de recobrament de la cultura a les Pitiüses. El 1992 va rebre com a president, de mans de Jordi Pujol, la Creu de Sant Jordi, concedida a l'Institut pel Govern de la Generalitat de Catalunya.

Entre desembre de 1982 i octubre de 1989 va ser director de Caritas Diocesana a Eivissa i Formentera. Entre aquesta darrera data i desembre de 1992 n'ocupà el càrrec d'administrador.

Va prendre part a diversos actes del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1986), celebrats a Manacor a les Pitiüses. A València exposà la ponència *La llengua catalana a les illes Pitiüses (segles XIII-XX)*.

Entre 1979 i 1989 fou vicari general del bisbat d'Eivissa.

Des de 1996 presidí l'associació cultural "Sa Talaia", que tenia com a únic objectiu implantar TV3 a les Pitiüses. També fou durant un llarg període de temps conseller de "La Caixa".

Fou membre del consell de redacció de la revista Eivissa i assidu col·laborador dels diaris *La Prensa de Ibiza* i *Diario de Ibiza* i de les revistes *Eivissa*, *El Pitiús*, *Estudis Balearics*, *Fontes Rerum Balearicum...* i prolífic conferenciant a tots els pobles de les pitiüses. Membre de la Comissió del Patrimoni Históricoartístic d'Eivissa i Formentera. Membre també del comitè d'honor de l'Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera i actiu col·laborador.

El 1995 li fou concedida la Medalla d'Or del Consell Insular d'Eivissa i Formentera. També l'ajuntament d'Eivissa li dedicà un

carrer.

El 2000 li fou concedida la Medalla d'Or del Govern de les Illes Balears.

Morí el 18 de gener de 2002.

Bibliografia

Totes aquestes múltiples ocupacions, no li impediren dur a terme una important tasca com a historiador i publicista. Les seues publicacions en forma de llibre són:

Col·lecció Illes Pitiüses

La conquesta catalana de 1235 (1976)

12 Minuciosa descripció amb les divisòries dels quartons com a conseqüència de la conquesta de 1235, acompanyada de plànols i perfils. També s'apunten les dificultoses gestions de la Universitat d'Eivissa per tal d'obtenir un bisbat propi, independent de l'arquebisbat de Tarragona. Un treball que inicia la metodologia que sovent emprà Marí Cardona: la documentació històrica, completada amb la informació oral de molts dels habitants de les Pitiüses i un coneixement exhaustiu de tots els indrets de les dues illes. Marí Cardona definia aquest llibre amb les paraules següents: *"vaixell insígnia de tot el meu treball, és a dir, el cap de fil de tot el cabdell que he intentat, almenys, aclarir una mica més"*.

Els llibres d'entreveniments (1981)

Buidat exhaustiu de les dades que contenen aquestos llibres guardats a l'arxiu de la Pabordia i que abracen bona part de la història de les Pitiüses de 1528 a 1785. Ens

permeten conèixer els llinatges de les famílies eivissenques i formenteres durant 250 anys, a més d'altres notes interessants de la nostra història.

Formentera (1983)

Descripció del repartiment de l'illa entre els tres conquistadors. Fins a la publicació d'aquesta obra, es pensava que Formentera havia restat indivisa. Parla del despoblament en el segle XIV, a causa de la pesta negra i del definitiu repoblament a partir de 1695.

Balansat (1984)

Passeig històric per quatre parròquies: Sant Mateu d'Albarca, Sant Miquel de Balansat, Santa Agnès de Corona i Santa Gertrudis de Fruitera, des dels primers documents de les grans hisendes primitives -alqueries i rafals- fins a les véndes actuals, amb una breu nota de cada família, tot acompanyat d'una descripció dels temples parroquials.

Santa Maria d'Eivissa (1985)

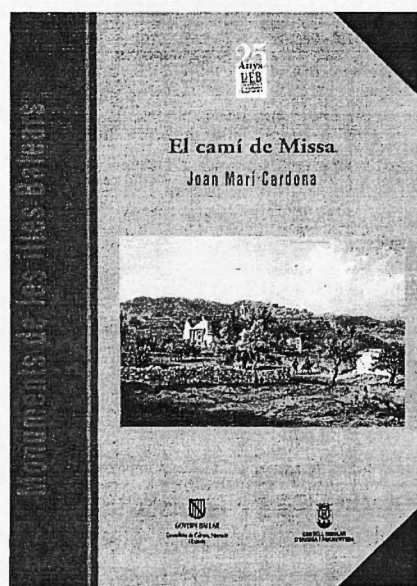
Descripció històrica dels temple parroquial de Santa Maria, després catedral d'Eivissa, amb una relació completa de l'episcopologi ebusità i notes sobre el seu arxiu.

Portmany (1990)

Estudi de l'antic quartó de Portmany amb una referència a les cinc parròquies: Sant Antoni de Portmany, Sant Rafel de sa Creu, Sant Agustí des Vedrà, Sant Josep de sa Talaia i la Mare de Déu del Carme (es

"...la iniciativa de conservar les véndes parroquials, presa per alguns ajuntaments, s'ha de rebre amb plena satisfacció, malgrat que de vegades se'n modifiquin els noms o que el seu abast no coincideixi bé amb l'històric. Es tracta d'una decisió que pot garantir la conservació de les véndes, en uns moments d'oblit i de confusió..."

Joan Marí Cardona a "El camí de Missa", les esglésies i els temples de les Illes Pitiüses al llarg del temps

Cubells). Conté una breu nota de les famílies del quartó.

Aquests sis llibres precedents corresponen a la Col·lecció Illes Pitiüses, editada per l'Institut d'Estudis Eivissencs i que s'ha de completar amb la publicació dels corresponents al quartó de Santa Eulària i al del quartó de ses Salines i el pla de Vila, ambdós en fase de redacció en el moment de la mort de Marí Cardona.

Altres llibres

Els carrers i les places de l'Eivissa antiga (1981)

Editat amb motiu del 50è aniversari de l'establiment de "La Caixa" a Eivissa. És una descripció històrica dels carrers antics d'Eivissa acompanyat amb plànols de Lluís Cervera Miralles.

Sant Antoni de Portmany (1985)

Volum dedicat al bicentenari de la creació de les parròquies de les Pitiüses, amb una part que se refereix especialment a la parròquia de Sant Antoni de Portmany i una segona, on es reproduïx el document d'erecció parroquial, obra del bisbe Abad y Lasiera (1785).

Sant Ofici (1989)

Els documents del catàleg de la secció del Sant Ofici que obren a l'arxiu de la Pabordia.

Pergamins i Índex vell de Tarragona (1997)

Catàleg dels documents de l'Arquebisbat de Tarragona que tenen notícies al seu feu d'Eivissa i Formentera, al llarg dels 600 anys que pertanyeren les Pitiüses a Tarragona

Calendari de festes a les illes Balears i Pitiüses (1992)

Coautor juntament amb altres sis de Mallorca i Menorca, on Marí descriu les festes populars de les Pitiüses.

Els camins i les imatges de l'arxiduc, ahir i avui (1993)

Comparació entre el paisatge que va veure l'arxiduc Lluís Salvador i el que va veure Marí Cardona al llarg de les seues excursions per la geografia de les Pitiüses. Publicat en commemoració del 125è aniversari

de la primera visita a les Pitiüses de l'Arxiduc. Va obtenir un dels Premis 31 de Desembre de l'Obra Cultural Balear per la seua magnífica edició.

El llarg camí del pa a Formentera (1993)
Sistemàtica descripció de les feines necessàries per tal d'aconseguir el pa, començant pel conreu del terç, tot ambientat a l'illa de Formentera.

Esglésies d'Eivissa i Formentera (1992-93)
Col·lecció de làmines de les esglésies de les Pitiüses acompanyades d'una nota històrica, que publicà en forma de fascicles al diari La Prensa de Ibiza.

Formentera: documentació i paisatges (1994)

Constatació del que diuen els documents històrics amb la realitat a una illa petita com Formentera, on es dóna un compliment perfecte de tot el que la documentació exigia. Una simbiosi entre la història documental i la història oral.

El camí de Missa (1996)

Fa referència el títol als camins que s'obrien per poder facilitar l'accés a l'església dels pobladors de les Pitiüses i que passaven a tenir el caràcter de públics. És un llibre sobre les esglésies i temples que els pitiüesos han emprat al llarg de la història.

Formentera, passa a passa per les vies públiques (1999)

Notes històriques de les vies públiques de la menor de les Pitiüses

Eivissa, passa a passa (1999)

Estudi històric ampli i complet de les vies públiques històriques de la ciutat d'Eivissa.

En el moment de la seua mort estava treballant en la redacció dels dos títols que manquen per finalitzar la Col·lecció Illes Pitiüses i en un altre llibre sobre les famílies que han existit a les Pitiüses des de la conquesta fins a finals del segle XIX, ordenades alfabèticament pel llinatge. Marí Cardona ja afirmava que seria el llibre més llarg de tots els seus. El redactava juntament amb l'amic i company Joan Planells Ripoll, amb qui va compartir tantes inquietuds.

14

Joan Mari Cardona
Eivissa et recorda

per sempre.

**L'Ajuntament d'Eivissa prepara
el nomenament de Joan Marí Cardona
com a fill adoptiu de la Ciutat.**

A E
Ajuntament d'Eivissa

Parlem de don Joan Marí Cardona

Josep Planells Bonet
Rector de la parròquia de Sant Rafel de Forca

Puc parlar de l'amic en Joan Marí Cardona, ja que ell i jo som fills del mateix poble i, encara que em guanyava d'alguns anys, pel fet de tenir ambdós la condició de capellà i d'haver passat pràcticament tota la vida a poca distància.

Des de molt jove va estar arrimat a l'església. Procedia d'una família molt religiosa. El seu pare era obrer de la parròquia i la seua mare, de modals fins (ell li semblava), tenia la memòria plena d'oracions per a tots els moments del dia. Començà a ser sagristanet abans de 1936. Vengué a casa de salpassa amb el mossènyer un dia de pluja, però amb prou espais de calma per passar d'una casa a l'altra sense xopar-se. Jo tenia por de trobar-me amb el mossènyer, però veient que anava amb un al·lot vaig animar-me a sortir amb els altres de casa a rebre'ls. Més endavant ens trobaríem a l'església, ell era sagristà efectiu i jo l'aprenent.

A l'escola anàrem amb diferents mestres. Durant un temps ho fou en Toni Cardona Sala, Toni d'es Pou. Després vengué en Pau Vidal Torres, mallorquí, que ja s'havia fet càrrec de l'escola poc abans de 1936. Pels anys que em duia d'avantatge no vàrem seure mai al mateix banc, amb tot jo sé que era un alumne distingit i que eren seleccionats els seus treballs manuals.

Coincidírem a l'escola que feia el mossènyer quan ell ja havia fet l'entrada al seminari. Record que repetia de memòria les declinacions llatines: ille, illa, illud; hic, haec, hoc... Com que eren aquells anys de guerra (ingressà l'any 1938) estudià algun trimestre amb el mossènyer, a la parròquia. En el seminari sobresortí molt aviat en el domini del llatí. El P. Maduell, jesuïta, director espiritual del seminari aleshores,

li feia traduir paràgrafs de l'edició llatina del Kempis per a ser llegits en trobar-nos a la capella.

Estiguérem junts un curs en el seminari de València, on ell havia fet bona part dels estudis, encara que no acabà sense haver passat pel seminari de Mallorca i per la Universitat de Salamanca. Així anà col·leccionant experiències d'un món i de l'altre, si se'm permet dir-ho amb aquesta amplitud.

La parròquia de Sant Carles fou el seu primer ministeri. Hi passà dos anys plens d'activitat. S'embellí el temple amb un nou sagrari i canelobres, organitzà els equips d'apostolat seclar i despertà els ànims, no sense algunes tribulacions (sempre n'hi ha que perden la xaveta) de tota aquella gent de bona voluntat. Allí engrescà el futbol i preparà comèdies i les famílies li portaven els nens per a l'ensenyament primari.

Essent el rector de Sant Carles alguns dies per setmana anava a Vila per donar classes de grec en el seminari.

Des del moment que va ser creada la diòcesi (abans era administració apostòlica) fou ampliat el Capítol de la catedral. Així alguns canonges passaren a dignitats, com Macabich, que d'arxiver fou ascendit a canonge arxiprest. Per això, havent-hi canongies vacants, algú li va fer present que era l'hora de provar el seu llatí, ja que llavors la dissertació per obtenir una canongia es feia en aquesta llengua. En publicar-se la canongia d'arxiver s'hi presentà i sortí canonge. Naturalment, el nou càrrec el passà a la ciutat i anaren venint altres tasques. A la de professor de grec s'hi afegí la de filosofia. No tardà en ser nomenat director de "Radio Popular", de la qual va ser un dels iniciadors. Aquesta activitat havia de tenir algú que fos expert

16

a redactar ràpidament informacions i notícies; ell era més que apte. Anys després li fou confiada també la direcció de Càritas i fou nomenat vicari general pel bisbe Gea. Quan el seminari prengué un nou rumb, tengué més temps per a l'organització de l'arxiu i per a la investigació. Venia a Sant Carles (jo llavors n'era el mossènyer) amb la seua mare i anàvem a comprovar si del que havia trobat en els documents en quedava encara alguna senya. Record que un dia descobrírem dalt del puig de s'Argentera una fita de la cavalleria de Peralta. Passant pels camins ens topàvem sovent amb feligresos que ens donaven bones informacions.

D. Joan ha set un capellà que durant la seua vida ha pogut veure els canvis de l'època moderna a l'Església i assumir-ne les seues derivacions. El concili Vaticà II el confirmà en un tipus de ministeri més essencial que no centrat en moltes devocions. No s'espantà de res. Per a ell tot era lògica pura. Deixà la sotana tot d'una que el bisbe Planas donà el permís d'usar també el clergiman. Amb la seua moto anava a predicar durant la quaresma pels pobles perquè ell sabia que "fides ex auditu" i aquest era l'aspecte més primordial del seu sacerdoci: transmetre la fe.

Un clergue tan ben dotat com ell és exemplar de moltes maneres. M'agrada destacar la seua capacitat de posar ordre en el treball i la seua pulcritud. La de saber trobar amics, tot i el seu temperament crític i de broma picant. Record que el bisbe digué el dia del seu funeral a l'homília que Don Joan es presenta davant Déu amb tot

*Celebrant el seus 70è aniversari a l'església de Sant Rafel.
Foto: Vicent Ribas "Trull"*

el feix de la Història i d'històries per dir-li a Déu: aquest som jo. Sempre que record el seu traspàs, puc exhalar el perfum de l'amistat.

L'església de Sant Carles de Peralta així com la veié l'Arxiduc i com era a finals dels anys vuitanta; el mateix garrover, els capellans, però, s'han transformat en cotxes.

Don Joan Marí Cardona en el meu record

Maria Barceló Crespí
Universitat de les Illes Balears

El Ple del Consell General Interinsular de les Balears, en sessió ordinària de catorze de maig, del mil nou-cents setantainou, adoptà l'acord de "*recollir i difondre la informació històrica que permeti als pobles de les nostres Illes de reconèixer quina és la bandera representativa comuna*", segons la proposta procedent del Consell Insular de Mallorca. A més, es decidí formar una Comissió recopiladora de dades per a complimentar l'acord anterior, que havia d'estar formada per quatre persones, dues designades pel Consell Insular de Mallorca i una per cadascun dels Consells de Menorca i Eivissa-Formentera.

A la sessió plenària de dia nou de juliol del mateix any, s'acorda de nomenar els membres de la Comissió esmentada que foren els següents:

Pel Consell Insular de Mallorca:

- Sra. Maria Barceló Crespí
- Sr. Gabriel Llopart Moragues

Pel Consell Insular de Menorca:

- Sr. Joan Hernández Mora

Pel Consell Insular d'Eivissa-Formentera:

- Sr. Joan Marí Cardona

Aquest fou el motiu que em permeté conèixer don Joan.

Durant un cert temps els diferents membres de la Comissió vàrem arregar dades de caràcter històric que es publicaren el 1980 en un opuscle amb el títol de Recull de dades sobre la bandera de les Illes Balears.

La Comissió es va reunir diverses vegades a Mallorca, una a Menorca i una altra

a Eivissa. Record que durant l'estada a la capital eivissenca don Joan ens va passejar per Dalt Vila explicant-nos cadascun dels racons amb tot detall.

De llavors ençà, s'establí entre nosaltres un nexa amical que hem mantingut fins ara. Quan en alguna ocasió venia a Mallorca, si m'era possible, procurava saludar-lo i fer una xerradeta amb ell. Adesiara m'enviava records a través d'algun alumne o alumna d'Eivissa i encara, de vegades, hi afegia una darrera publicació seva. Jo procurava correspondre-li. Per altra banda, la nostra amistat s'exemplà a través de l'Institut d'Estudis Balearics. Efectivament, com a membre del Consell Acadèmic que som de l'esmentat Institut, vaig assistir a una reunió d'aquest Consell celebrada a Eivissa pel mes de juny de l'any 1991. Don Joan, com a President de l'Institut d'Estudis Eivissencs (el qual té un representant al Consell Acadèmic) ens va acollir amb la seva acostumada amabilitat.

També em ve a la memòria que per encàrrec de l'Institut d'Estudis Balearics vaig fer l'informe preceptiu per procedir a la publicació d'un llibre de don Joan. Es tractava de Eivissa passa a passa (1999). El meu informe, com no podia ser d'altra manera, fou del tot positiu.

Guard un excel·lent record del canonge eivissenc. El seu treball intel·lectual suposa un gran llegat per a tots. Un home bon coneixedor de la nostra llengua i cultura, un home que estima la seva terra per damunt de tot, un home que m'honorà amb la seva amistat. Per tot això i altres coses, gràcies don Joan.

Arran d'un sonet dedicat a Joan Marí Cardona

Josep Marí
Escriptor i Pintor

18 L'octubre de 1995 jo era a mig camí de l'escriptura del meu llibre de sonets *Respira el món*, publicat per Columna el 1999. La redacció del poemari abraça escassament tres anys, per bé que el gruix del llibre, que conté 84 sonets, no ultrapassa gaire els dos primers. Això vol dir que, en dos anys, tractant-se de poesia -de sonets, justament!-, vaig escriure força, i aquell mes degué ser un dels més fèrtils. El dia 7 jo arribava a París amb avió, però el mateix dia sortia amb el TGV cap a Nantes. Durant el trajecte vaig escriure el sonet "*Després que dalt París mor la llum rasa*". El dia abans, al Zurich, havia escrit "*En un vell cafè de Barcelona*". Vaig romandre a França fins a les acaballes d'octubre, i, al meu estimat bar de Les Couëts, Chez Georges - que ara en diuen Les Acacias-, vaig escriure sonets dia sí dia també. Allò era una d'aquelles passes benignes que els poetes acollim de tan bon grat. El dia 18 interrompia el meu sojorn a la vora de Nantes i del Loira i me'n tornava amb el TGV cap a París per passar-hi dos o tres dies i visitar una exposició antològica de Paul Cézanne, un dels meus pintors admirats. L'endemà don Joan, amic benivolgut i company de maldecaps culturals, de camins i fatigues, era objecte d'un homenatge a Eivissa, al seu poble natal de Sant Rafel de la Creu: complia setanta anys. Atès que jo no hi podia ser, m'havia fet el propòsit de fer-li arribar per fax alguns mots de record. Quina cosa millor que compondre un sonet per entretenir les dues hores de viatge en aquella mena de cavall desbocat! Naixia la "*Lletra cor-*

dial a un canonge arxiver", un sonet festiu i juganer, no exempt d'aquella ironia saludable amb què el canonge i jo despatxàvem les converses menors, que són les més glorioses.

Tinc davant meu el manuscrit original del sonet, que, en la versió que hom va llegir a l'església de Sant Rafel el dia 19 d'octubre, data del natalici de Joan Marí Cardona, ja es devia assemblar més a la versió definitiva. Entre aquesta i l'original -reproduïdes totes dues en aquestes pàgines-, el lector curiós podrà observar les mutacions més notables del procés creatiu, encaminades sempre a fer més concís, expressiu i sonor el llenguatge poètic.

Quan en el vuitè vers del sonet jo escrivia "*Setanta anys per a vós són temps menu*", no feia un afalac gratuït al canonge arxiver: hi manifestava la convicció que la seva salut era de ferro i que ens enterraria a tots. Quina altra cosa es podia deduir d'aquella empenta i energia que governava els seus actes, d'aquella vivor, d'aquella alegria que deixava anar, de tant en tant, una rialla franca, d'aquell to de vegades burleta que els seus ulls clars escantaven, entre el fumet prim d'un cafè i el núvol dens d'un cigar que el canonge arxiver es fumava, per terços, rere les tres menjades! L'investida terrible del càncer, com si d'un ca ferotge es tractés, ha anorreat sis anys després el sentit d'aquell vers, perquè l'amic i company ja no és, d'aquest món, i no és poc, més que un record invasor i entranyable.

Discret
 Lletra posat de pagès, canonge astut,
 prompte a l'ajut, distret i ben despert,
 l'ull viu -l'esguard- i el cap un poc desert,
 no em feu retret que avui no hagi vingut.
 Des del tren?
 Penseu en vós des del tren. No vaig perdut.
 París, Cézanne, m'esperen. Qui s'ho perd?
 Prou guerra heu de dar
 Dareu prou guerra encara, n'estic cert
 Setanta anys, per a vós, són temps menut.

Si missen i lligalls em fessin llest
 aviat em faria capellà,
 canonge i tot, si us plau i no us sap greu.
 Això, però, -lloat Déu sia- un jorn
 Però això ja és miracle manifest
 A mi em vindria gran ser sagristà
 No penseu, doncs, que us vulgui fer el vellut.
 No penseu, doncs, ↑ prendre el torn.
 guanyar

18-X-95

Facsimil del manuscrit del sonet.

LLETRA CORDIAL A UN CANONGE ARXIVER
 (Joan Marí Cardona)

Discret posat pagès, canonge astut,
 prompte a l'ajut, distret i ben despert,
 l'ull viu -l'esguard- i el cap un poc desert,
 no em feu retret que avui no hagi vingut.

Des del tren penso en vós. No vaig perdut.
 París, Cézanne, m'esperen. Qui s'ho perd?
 Dareu prou guerra encara, n'estic cert.
 Setanta anys per a vós són temps menut.

Si missen i lligalls em fessin llest,
 aviat em faria capellà,
 canonge i tot -lloat Déu sia-, un jorn.

Això, però, és miracle manifest.
 A mi em vindria gran ser sagristà.
 No penseu, doncs, que us vulgui prendre el torn.

*El sonet en la seva forma
 definitiva, inclòs al llibre de
 Josep Marí "Respira el món".*

**Consell
d'Eivissa i Formentera**
CONSELLERIA DE CULTURA

Centre Coordinador
de Biblioteques

XARXA DE BIBLIOTEQUES DEL CONSELL D'EIVISSA I FORMENTERA

AV Ses Figueretes

c. de Navarra, 28 • 07800 Eivissa

CP Can Misses

Barri Can Misses, s/n • 07800 Eivissa • tel. i fax: 971 31 43 76

CP Ntra. Sra. de Jesús

Ses Vinyes, s/n • 07819 Jesús • Sta. Eulària des Riu • tel. i fax: 971 31 59 68

CP Puig d'en Valls

07810 Puig d'en Valls • Santa Eulària des Riu • tel. i fax: 971 31 54 27

CP Santa Gertrudis

07814 Santa Gertrudis • Santa Eulària des Riu • tel. i fax: 971 19 70 29

IES Sa Blanca Dona

ctra. Sant Antoni, km 1,700 • 07800 Eivissa • tel.: 971 31 08 01 i 971 31 08 62 • fax: 971 19 03 47

IES Sa Colomina

c. de Vicent Serra i Orvay, 40 • 07800 Eivissa • tel.: 971 31 62 09 • fax: 971 31 06 49

PROPERA INAUGURACIÓ

AV Cala de Bou des Torrent

Locals Polivalents Municipals • av. Es Caló, s/n • 07830 Cala de Bou • Sant Agustí • Sant Josep • tel.: 971 34 48 94

AV San Pablo

c. des Jondal, 26 • 07800 Eivissa

BIBLIOTEQUES PÚBLIQUES

Joan Marí Cardona les fidelitats

Joan F. López Casasnovas

Professor d'Ensenyament Secundari a Ciutadella de Menorca

No vaig veure la premsa d'Eivissa, que segur que en devia parlar a bastament, però la de Mallorca només incloïa a les pàgines d'Eivissa i Formentera una referència necrològica amb fotografia del personatge traspasat i breu nota biogràfica. Però, que jo sàpiga, ni la seva esquela (va morir dia 18 de gener de 2002) ni cap notícia del decés no han sortit als mitjans de comunicació menorquins. Tampoc no hem pogut llegir a les pàgines dels rotatius balears més que comptades glosses a la vida i la tasca d'aquest savi eivissenc. Tan lluny estam una illa de l'altra; tanta frontera real hi ha encara entre aquestes illes Balears, país inexistent! -Marí Cardona, Joan...? -No, no surt tampoc a la Gran Enciclopèdia Catalana. Per aquest llinatge hi trobareu altres eivissencs: Marí Muñoz, Antoni (poeta), Marí Mayans, Isidor (lingüista), Marí Calbet, Antoni (ex president del Consell)...; però el nom de l'historiador pitiús, jo no l'hi he sabut trobar. I, tanmateix, sense minusvalorar els altres noms esmentats, Joan Marí Cardona té un falcat de mèrits per figurar entre els intel·lectuals d'aquestes illes. A la G.E.C., quan publiquin el sisè volum suplementari, potser la hi posaran, la nova entrada "Marí Cardona". Però el cas és que, en una situació de normalitat cultural, la personalitat de don Joan no hauria d'haver passat desapercebuda d'aquesta manera.

I ara, on són les plomes alades dels intel·lectuals "balears"? O és que desconeixien l'obra del mestre? Que, tal volta, per ser d'illa menor i no freqüentar el corralet palmès, potser no era susceptible de filies i fòbies? Vull pensar que alguns silencis no són recercats: Joan Marí ha estat un home humil, un savi autèntic, que ha mantingut el compromís amb la realitat pitiüsa (la tasca social a Càritas, la seva dedicació a l'Institut

d'Estudis Eivissencs...) i la identitat catalana de l'illa. "*Sota la bandera catalana i a l'ombra de Santa Maria, s'anà eixamplant tota la nostra vida. Era l'evolució natural d'un poble constituït bàsicament per catalans -arribats de Catalunya, de Mallorca o de València-, que abans de deixar la primera infantesa arribaren a la majoria d'edat...*" així introdueix J.M.C. el seu estudi històric sobre Santa Maria d'Eivissa (1985). Al servei de la veritat històrica. Que és, tal volta, això que alguns no li accepten?

Sort en té la nostra nació de personatges com aquest modest capellà! Personalment, lament que no l'hagués pogut conèixer sinó tard i poc. De fet, ens vam conèixer a Palma amb motiu dels *Premis 31 de desembre* de l'OCB el novembre del 2000. Vam fer part del mateix jurat dels premis i em va cridar l'atenció la seva prudència i qualitat humana: parlà poc però raonadament. A l'hora de sopar, ens va exposar amb realisme la situació de la cultura eivissenca i la preocupació que li produïen els reptes amb què encarava el futur. Quan unes setmanes més tard va venir a Menorca, amb un grup d'eivissencs, només ens vam poder veure una estoneta. Greu me'n sap, d'aquestes balears anomalies.

A mi, com a menorquí que fa anys vaig estudiar la vida i l'obra de *Mn. Josep Salord Farnés* (Ciutadella, 1911 - 1970), em sembla que, salvant la llunyania cronològica, ambdós capellans, catòlics i catalanistes, tenien molts trets comuns: l'estudi de la llengua i de la història locals, sempre amb la visió clara de la unitat de la nació catalana (aquests Països Catalans, que per a molts dels nostres polítics vergonyants són considerats "políticament incorrectes"); la voluntat didàctica de formar deixebles, també d'arribar a molta gent i utilitzar, per a açò,

les plataformes de què hom disposava, que no eren gaires -tot sigui dit-: cursets, articles de premsa, participació en societats culturals, etc. Ambdós tenien la humilitat pròpia del savi i la generosa dedicació *Ad Maiorem Dei et Patriae Gloriam*. I no és debades açò d'afegir el nom de *Pàtria* al nom de *Déu* com a fites a les quals referenciar la glòria que procuraren els esforços humans d'ambdós clergues: el Déu de la fe en la transcendència de la vida humana i la pàtria com a concreció de fets i d'ideals col·lectius. Durant la segona meitat dels anys 60 lluitaren perquè la llengua catalana fos present en la litúrgia de l'església catòlica, quan després del concili Vaticà II es van poder introduir les "llengües vernacles" i les jerarquies eclesiàstiques volien fer entenent que es tractava de substituir el llatí pel castellà. Calgué que capellans com ells aclarissin als altres allò tan clar, però tan emmetzinat pel prejudici i l'autoodi, i és que Déu no parla llatí ni castellà (no només, almanco), que en sa infinita saviesa Ell admet el català entre les llengües de les seves criatures, malgrat que el Papa de Roma, encara no l'hagi volgut fer servir *urbi et orbi*, ni que sigui per saludar l'any nou, quan ho fa en no sé quantes llengües. Ambdós van saber treballar a la recerca de la veritat a desgrat dels temps difícils.

El Govern de les Illes Balears va atorgar a Joan Marí Cardona la Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma; ara ja no n'hi ha prou amb aquell reconeixement social! Aquesta terra nostra, sovint tan desagradada i injusta, aquest país nostre encara a mig (?) fer, té un deure inexcusable amb Joan Marí Cardona, i amb les personalitats silencioses i per temps silenciades. Aquest deure és que no hem de deixar-les caure en l'oblit; és a dir, per un mínim sentit de lleialtat envers la seva obra aquesta s'ha de divulgar, donar a conèixer. Entre altres coses, per fer possible que quan la mort els esdevingué i, en mots del poeta *W.H. Auden*, "*el corrent dels seus sentiments va fallar*", aquest corrent continuï viu transformat en els sentiments dels seus admiradors.

Amb motiu de l'any Verdaguer, *Toni Strubell* acabava un article al diari AVUI (*Víctor Hugo, Verdaguer i els Bustamantes*, 1/3/02) amb aquestes paraules: - "*Al nostre país,*

Mesurant una olivera centenària de Sant Mateu d'Albarca amb els membres de la colla del Canonge. 1989

Foto: Jaume Oliver

per fer possible que la cultura local triomfi, per tal que els personatges que han valgut la pena brillin al firmament de l'imaginari col·lectiu, ens cal un profund canvi d'actituds i plantejaments. Cal un salt qualitatiu important que ha d'arrencar d'un canvi de mentalitat, d'una presa de consciència sobre l'escenari mediàtic i globalitzat en què ens trobem, i d'un esforç de projecció molt més important i imaginatiu. Dubto que això sigui possible si primer no canvia el concepte elitista, però provincià, que tenen de la cultura els que manen". Alerta, entenc per "els que manen en la cultura" no només, ni tan sols principalment, els polítics: els dictats culturals sovint s'emeten lluny del despatx de les conselleries, i compartesc l'opinió del professor *Joan Boades*: no podem ser noucentistes l'any 2002!

Recentment vaig esser a Eivissa, participant en l'Any Alcover i convidat per l'Institut d'Estudis Eivissencs. Vaig parlar del futur de la llengua catalana. Quan *Marià Serra*, director de l'I.E.E., resumí el sentit de la meua xerrada, proposà a tots els assistents "esperança i feina". En vaig prendre nota i vaig pensar que aquest degué ser el guiatge de Joan Marí i Cardona.

Joan Marí Cardona i la identitat eivissenca

Bernat Joan I Marí
Catedràtic de Lengua Catalana i Literatura

El passat mes de gener ens deixà Joan Marí Cardona, historiador eminent, canonge arxiver de la catedral d'Eivissa, expresident de l'Institut d'Estudis Eivissencs, i, per damunt de tot, un home inquiet, preocupat per la societat en la qual vivia, per la cultura i per la seua identitat col·lectiva.

A Joan Marí Cardona li tocà viure un temps de canvi i de crisi, prou especial i interessant, i mai no defugí tasques ni responsabilitats, en un context en què la realització d'aquestes no sempre resultava senzilla. Marí Cardona compartí diverses vocacions, i a totes s'hi dedicà amb entusiasme i amb tenacitat. La major part d'aquestes vocacions guardaven relació, d'alguna manera, amb la consolidació de la identitat col·lectiva pròpia dels eivissencs i dels formenterers.

Una Eivissa en profunda transformació.

L'Eivissa que visqué el nostre historiador fou una Eivissa en canvi profund, en una transformació tan radical que passaria la nostra societat de l'estadi preindustrial a la constitució d'una societat de serveis, postindustrial, radicalment diferent de l'anterior, a través d'un canvi que es produí en menys de mig segle. Podríem dir, a grans trets, que quan don Joan fou ordenat sacerdot, Eivissa començava a sortir del motllo de la societat tradicional. Fins aleshores els eivissencs vivien pràcticament en plena autarquia (molt majoritàriament), i la pagesia, especialment, continuava mantenint les mateixes característiques que l'havien definida durant segles. Com molt bé ho explica Marià Villangómez en algunes pàgines de l'Any en estampes, els eivissencs i els formenterers eren una mica pagesos i una mica picapedrers, i, quan convenia, també una mica pescadors. I feien un poc de cadascun dels oficis elementals per mantenir la pròpia casa i

la pròpia hisenda.

Tot això havia de canviar molt radicalment en una època, per més inri, mancada de llibertats polítiques. Fou durant el franquisme que es produí la transformació radical a què fèiem referència anteriorment: en una època en què s'intentava aferrissadament, des del poder constituït, eliminar els trets d'identitat propis de les nacionalitats històriques de l'Estat espanyol (exceptuant la Castellana), es produí el desenvolupament turístic que havia de canviar dràsticament la nostra forma de vida i la fisonomia de les illes. Els canvis socioeconòmics produïts durant aquesta època anaren acompanyats, així mateix, de canvis demogràfics de gran transcendència, en un temps en què la manca de llibertat política impedia completament l'acollida adequada d'aquesta població, i sobretot l'assumpció dels trets d'identitats propis d'Eivissa i Formentera (en primer lloc, la llengua catalana, i, en conjunt, les manifestacions culturals que ens són pròpies).

Aquest fou el temps de Joan Marí Cardona, un temps complicat, de canvis profunds, de transformacions irreversibles, d'impotències incorregibles i de llastos que encara avui dia ens trobam ben presents, fruit d'aquesta època incerta i encara mal compresa. Faran falta encara unes dècades de perspectiva perquè els historiadors puguin abordar-la en tota la seua profunditat.

Marí Cardona, eclesiàstic.

La primera faceta que hem de comentar, a l'hora de referir-nos a la figura de Joan Marí Cardona, és la d'eclesiàstic. Joan Marí fou un capellà que treballà, al llarg de tota la seua trajectòria, per aconseguir una església més arrelada a la societat d'Eivissa i Formentera. Aquesta postura, en el context d'una església claudicant davant un poder

24

polític que pretenia purament i simplement l'eliminació de la nostra identitat col·lectiva, li portà molts maldecaps, que ell afrontà estoiçament i sempre amb una punta d'humor irònic (generalment benèvol, però no per això menys ferm). D'acord amb el que ja es disposava a partir del Concili Vaticà II, Joan Marí Cardona maldà per aconseguir una església respectuosa amb els trets d'identitat de la nostra gent, que funcionàs en llengua catalana i que participàs de la cultura comuna històrica de les nostres illes. S'ha de reconèixer que, en aquest camp, va trobar més esculls que no complicitats, però les complicitats han durat probablement al llarg de tota la vida, i han deixat un pòsit que ningú no pot discutir. Alguns eclesiàstics de més edat -i alguns de més joves- tenen en la figura de don Joan un referent indubtable, a l'hora de treballar per una Església més eivissenca, que funcioni en català, que se senti compromesa amb la cultura pròpia dels nostres països i que aposti sense embuts per la defensa de la nostra identitat col·lectiva. Sense haver estat bisbe, crec que no hi ha dubte que el pòsit deixat per don Joan serà molt més durador i intens que el que puguin haver deixat tota la pesca de Geas, Escolanos i companyia.

Marí Cardona, historiador.

Com a intel·lectual, la gran vocació de Joan Marí Cardona fou la història. Continuador de la tasca que, en aquest camp, havia realitzat Isidor Macabich, podem considerar que el superà plenament en molts d'aspectes, tot i reconèixer que li devia moltes coses en d'al-

tres. Podríem afirmar que Joan Marí Cardona fou un historiador que afegí, al doll sovint desordenat, molt mediatitzat i de vegades injustament passional de Macabich, el rigor necessari, l'ordre adequat i el mètode precís per tractar científicament allò en què treballava. Espigolador infatigable d'arxius, don Joan ens ha deixat, en el camp de la historiografia, una obra ben sòlida, que constitueix un punt de referència (i un possible punt de partida per a moltes investigacions). En la sèrie Illes Pitiüses, publicada per l'Institut d'Estudis Eivissencs, ens fa avinents nombrosíssims documents, de gran interès historiogràfic, al voltant de la conquesta catalana d'Eivissa i Formentera de l'any 1235, de la fundació de les diverses esglésies i parròquies de l'illa, del repoblament de l'illa de Formentera o de la vida civil, eclesiàstica i militar dels quarts de les Pitiüses durant l'Edat Mitjana i durant els segles posteriors.

En la seua tasca historiogràfica, Joan Marí Cardona buscà l'objectivitat, i no va deixar mai que aquesta fos mediatitzada per les idees polítiques imperants en cada moment (com li havia ocorregut, de manera molt evident, a Isidor Macabich). Marí Cardona, amb la seua tasca historiogràfica, posà al descobert moltes dades interessants per a la presa de consciència col·lectiva dels eivissencs i formenterers, començant pel fet que nosaltres som descendents, fonamentalment, de catalans continentals que participaren en la conquesta de les nostres illes durant el regnat de Jaume I.

Diuen que sense memòria històrica no existeix identitat col·lectiva possible, i és més que

"Grupo de Palmeras cerca d'Eivissa" que veié l'Arxiduc a finals del segle XIX i, segons creia don Joan, la mateixa palmera a un carrer de l'exemple de Vila

evident que Joan Marí Cardona contribuï, amb els seus treballs, poderosament a la recuperació de la memòria històrica dels eivissencs i formenterers. Des de la historiografia, doncs, don Joan treballà, molt directament, per la recuperació de la identitat col·lectiva dels ciutadans de les illes Pitiüses.

...i professor.

Joan Marí Cardona fou un professor prou atípic. Ensenyà, entre d'altres matèries, Geografia i Història. En una època en què els programes educatius estaven extraordinàriament encorsetats i censurats directament pel règim franquista, Joan Marí es permetia el luxe de transmetre als estudiants que vàrem tenir la sort de tenir-lo de professor uns coneixements i unes inquietuds que, aleshores, resultaven si més no estranyes. Quan encara s'estilava allò d'empollar-se les llistes dels reis gots, don Joan ens explicava els orígens de l'actual societat eivissenca; quan es perdia un temps preciós intentant recordar el nom dels rius i rierols de l'Extrem Orient, el professor-historiador ens feia avinents els accidents geogràfics que podem copsar amb la nostra experiència quotidiana, a l'illa d'Eivissa. En una època, doncs, en què els programes educatius es trobaven extraordinàriament allunyats de la realitat quotidiana dels alumnes, Joan Marí Cardona, amb un esperit ben modern i ben poc servil envers el poder establert, practicava ja els principis que avui dia tots els ensenyants considerem com a més absolutament elementals.

I, encara més, era transmetre quelcom que resulta fonamental per a l'exercici de qualsevol professor: entusiasme per allò que ens ensenyava. No hi ha res més motivador per als alumnes que veure que qui els ensenya és entusiasta d'allò que explica. No hi ha res que mogui més els estudiants a aprendre que la passió dels ensenyants per allò que els volen transmetre. En aquest sentit, també contribuï don Joan a l'afermament de la nostra identitat col·lectiva.

I, encara, el compromís amb la pròpia cultura.

A més d'eclesiàstic arrelat, d'historiador tenaç i meticulós, i de professor entusiasta, don Joan fou una persona profundament compromesa amb la pròpia cultura, base inexcusable per a la construcció de la pròpia

identitat col·lectiva. En aquest sentit, hem de destacar la seua tasca com a president de l'Institut d'Estudis Eivissencs, al capdavant del qual va estar durant tota l'època de la represa. Recordem que l'IEE havia nascut, a final dels anys quarantes, de la mà d'Isidor Macabich, com un institut d'estudis locals. En aquest sentit, en la primera època, es tractava d'una institució semblant a la majoria d'instituts locals que es creaven aleshores, acrítica amb la cultura i amb el poder establerts. Això canvià substancialment en l'etapa de represa, a partir dels anys setantes. En aquesta primera etapa, encara amb el règim franquista pegant les últimes couades, la intel·lectualitat més compromesa i avançada de l'illa cercà aixopluc en el vell institut d'estudis locals i en la figura d'una persona perfectament integrada a l'ordre establert - canonge arxiver, historiador...- que compartia amb tots ells els mateixos neguits i les mateixes esperances. Joan Marí Cardona, idò, en els temps difícils, prestà la seua col·laboració allí on es considerà que feia falta, sempre discretament, d'acord amb el seu caràcter. Persona modesta i de tracte fàcil, no cercà tots els honors que merescudament se li varen fer en vida, però a algunes persones ens quedà la recança d'un que ens quedava al tinter i que, malauradament, no poguérem veure acomplert: homenatge del grup d'opinió de SUS-Balears!. L'any passat, en la línia de retre homenatge i reconeixement a persones que han destacat en l'afermament de la identitat individual o en el desvetllament de la memòria col·lectiva, homenatjàrem Andreu Murillo, a Menorca. Qui, a Eivissa i Formentera, havia contribuït decisivament al coneixement de la pròpia història i, per tant, al reconeixement de la pròpia personalitat col·lectiva? La figura de Joan Marí Cardona destacava poderosament a l'hora d'escollir algú.

A hores d'ara, el millor homenatge que es pot fer a en Joan Batllès, a l'amic i mestre que ens ha deixat, és continuar treballant en la línia que ell va seguir, sense desviar-se'n cap mica: investigar, realitzar estudis històrics, conèixer els fonaments i les causes de la nostra societat actual, intentar entendre'ns, i, sobretot, no renunciar a allò que ens cohesionava col·lectivament, com ara la llengua catalana i la cultura que, en aquesta part del món, ha vehiculat, vehicula i vehicularà en el futur.

Don Joan i el coneixement del territori

Josep Antoni Prats i Serra
Professor de Geografia

26 En esdevenir-se, fa uns mesos, el traspàs de Don Joan Marí Cardona, un diari local va obrir, l'endemà, dient que havia mort el gran historiador de les Pitiüses.

Certament, és probable que si haguéssim de triar una disciplina en la qual situar-lo, aquesta hauria de ser per força la història. Però la figura i l'obra de *Don Joan* difícilment admeten encasellaments. Amb el temps probablement es farà més evident, però les seves aportacions abracen un camp d'estudi molt més ampli que simplement l'històric. Els interessats a saber més d'Eivissa des dels punts de vista de l'etnologia, la geografia, l'economia i altres disciplines científiques tenen en les seves obres el material de partida bàsic i imprescindible per iniciar les seves investigacions.

El present escrit té per intenció mostrar, a partir d'una petita selecció de textos, com són de rellevants les aportacions de *Don Joan* per a una disciplina com la geografia. Per dir-ho clar, sense aquestes aportacions, avui ens seria molt difícil arribar a entendre la configuració del nostre territori, les característiques del poblament, l'evolució de la població, el seu origen secular, etc. En definitiva, entendre, sobretot, l'organització territorial de les Pitiüses (que té unes característiques úniques que estan perdent-se) i conèixer el més profundament possible cada racó de les dues illes. *Don Joan* tenia molt clar, i aquesta hauria de ser una de les seves grans lliçons, que hem d'estimar profundament la nostra terra, i que això ho hem de fer a partir del seu coneixement. Ell va fer una gran feina documental, però sempre volia completar les seves investigacions als arxius amb les recerques recurrent el

territori. No li bastava localitzar en els papers una fita o un pou; si encara existia, ell l'havia de trobar. Ja ho deia a les seves primeres obres:

(...) Ho he volgut conèixer, per poder-ho exposar sense perill d'error, i saber el que resta, encara avui, del nostre passat, a fi de no recordar sols uns fets que succeïren, sinó per lligar-los amb el que avui i ara ens envolta. I així, per exemple, si es posaren fites per delimitar els quartons, etc., he vist els llocs on estan o estaven situades, amb el desig de comprovar si hi eren o si la marxa del temps o la mà de l'home les havia arruïnat (...) ⁽¹⁾

Per això, als seus llibres hi trobam els resultats de l'estudi dels documents de la nostra història, però també un munt de notes que fan referència al territori, a qualsevol element dels molts que el configuren. Hi podem trobar una descripció, ben simple, d'una font:

FONT DES VERGER: (...) Aquesta font es conserva molt bé, i té una piqueta rodona que no sembla gaire antiga, al fons del Torrent des Verger, el qual per causa d'aquesta i d'una altra font que hi ha més amunt també s'anomena de ses Fonts. Els darrers anys s'ha fet reviure l'antic costum de fer balls vora les fonts. ⁽²⁾

O dels elements relacionats amb l'aigua, tan importants en una terra eixuta on els pobladors depenen dels llocs on poden trobar-ne:

ES POUÀS: Aquest pou antic situat a l'esquerra del camí que va de Corona a Sant Mateu per Sant Gelabert

“...sense les aportacions de don Joan Marí avui ens seria molt difícil arribar a entendre la configuració del nostre territori, les característiques del poblament, l'evolució de la població, el seu origen secular, etc...”

Amb la colla del Canonge a una excursió a Buscastell. 1989

Foto: Jaume Oliver

de Baix, al peu del pujol on es veu també la casa que duu el mateix nom, antigament donà nom a tota la seua rodalia. La primera notícia que se'n troba és de 1528 i l'anomena es Pouàs de Balansat. Després solia dir-se es Pouàs de Son o Sant Gelibert. L'aspecte és de gran antiguitat, tot de pedra i mescla, descobert. El travessany i la politja són també vellíssims. El clot és paredat amb pedra seca i tanta deu ser la seua vellesa que des de temps immemorial es diu que els bonys que té la paret permetien davallar fins a l'aigua. Té una pica gran, de pedra viva, rodona, molt esportellada i quasi amagada dins la terra. No recorda ningú que mai s'hi fes cap ball. (...) ⁽³⁾

En descriure un element físic, sovint s'hi troben els seus grans coneixements de la toponímia, que li permeten precisar al màxim les ubicacions:

Es Torrent des Baladres, nom dels primers anys del segle XVIII, que en gran part assenyala la divisòria entre les dues véndes i que donà nom a una d'elles, és el torrent que corre pel pla després de recollir les aigües d'una gran part del quartó. Els torrents secundaris que el formen, de tramuntana cap a llevant i mig-jorn, són aquestos: torrent des Sant, d'en Forn i d'en Xanxo, torrent de Cas Beies, torrent de Buscastell, torrent de Forada, torrent d'en Cala i de sa Bassa Roja -el d'en Bonet i d'en Lluc dóna les aigües a aquest-, i torrent des Fumeral, d'en Llorenç, d'en Rafal i d'en Vinya. ⁽⁴⁾

I respecte als elements humans, la seva tasca és titànica. Per fer-nos una idea, basta recordar que a les obres que descriuen els quartons d'Eivissa (les divisions anteriors a la creació de les parròquies, el 1785, i posteriorment els municipis -ja al segle XIX-), com *Balansat* i *Portmany*, s'hi arriben a descriure, una a una, totes i cadascuna de les cases que conformaven cada vénda de cada poble, fins i tot les ja desaparegudes. Teniu en compte que a Eivissa el poblament rural és dispers, que cada casa es situa a les seves terres, i que per tant no es tracta, ni molt menys, de resseguir un carrer, sinó que s'ha d'analitzar el conjunt del territori. A més, no es fan simples llistats de les cases, sinó que s'inclouen totes aquelles dades documentals de què es disposa de cadascuna d'elles:

TARBANA: És el primer nom que es troba d'una casa i rodalia (1543) que posteriorment es va acurçar i quedà convertit en Tarba. Aquest lloc no fou mai gaire extens, però tot i així hi vivien diverses famílies. Passant els anys, anà quedant una casa sola amb el nom de Can Tarba, sempre amb el cognom Torres, que al segle passat desaparegué. L'any 1750 Maria Torres de Toni "Tarba" posseïa una casa i setze tornalls de terra per herència del seu pare. (...) L'any 1792 els germans Andreu i Joan Torres de Tarbana varen rebre per testament del seu pare els ben següents: una casa i hisenda de setze tornalls (...) Es té per segur que l'antiquís-

“...Ho he volgut conèixer, per poder-ho exposar sense perill d'error, i saber el que resta, encara avui, del nostre passat, a fi de no recordar sols uns fets que succeïren, sinó per lligar-los amb el que avui i ara ens envolta...”

*“la conquesta catalana de 1235”
Eivissa, 1976. Pàg. 15*

Mirant el paisatge, que tant va estimar, a la vora del torrent de Fruitera. Març de 1996

Foto: Joan Josep Guasch

sima casa de Tarbana -Can Tarba i Ca n'Andreu Tarba- fou enderrocada del tot, quan ja només en quedaven unes poques runes, i que amb les seues pedres es construí de bell nou i damunt els seus béns la casa que es digué primerament Can Toni Joana (1785) i després i fins ara Can Toni Joan. Sempre han tengut el cognom Torres de la descendència Torres "Tarba" (...). (5)

Les véndes són, precisament, un dels objectes d'estudi preferits de Don Joan. Si algun dia aconseguim recuperar aquesta divisió tradicional del territori de les Pitiüses, que siguin oficials a tot arreu i que tothom les conegui i en faci ús, tindrém la gran satisfacció d'haver recuperat un patrimoni dels eivissencs i formenters, i ho deurem, en bona part, als esforços de Don Joan, incansable divulgador d'aquesta particularitat de la nostra organització territorial a articles, conferències, llibres que, sempre que en tenia oportunitat, n'estimulava l'estudi. Sense les dades que ell va recollir, avui seria pràcticament impossible recuperar totes les véndes i saber quines cases correspo-

nien a cadascuna d'elles.

De les véndes en podia donar una definició més o menys formal:

Tothom sap que el mot vénda, en la nostra llengua, significa un torn de treball, i que s'usa sobretot de les dues formes següents:

1ª. Significant el mateix treball en si (...)

2ª. Indicant una comarca o les cases que la componen amb els seus habitants. (...)

Ens podem preguntar quin fou l'origen d'aquesta paraula, o més ben dit, en quin estament de la societat es començà a usar. (...) Joan Coromines creu que té origen eclesiàstic. (...) Podem per tant suposar així mateix que l'origen de la paraula vénda fos militar, i passàs després a l'ordre eclesiàstic i civil; de fet, la primera vegada que hem trobat aquesta paraula escrita, ha estat en un document de tipus militar de l'any 1650. (6)

I també en podia explicar el que són de forma potser menys científica, però segur que molt més bona d'entendre per tothom:

Existia i existeix un natural sentit de la unitat entre aquells que viuen relacionats per lligams de proximitat. Vivien

junts per motius de tipus religiós, familiar, social, defensiu... Anaven plegats al mateix temple, pagaven els delmes al mateix senyor feudal, conjuntament feien els treballs d'arreglar camins, fonts, pous i altres béns comuns, la vigilància i defensa de les talaies i descobertes; la salpassa era el mateix dia; els matrimonis solien celebrar-se quasi sempre entre fadrins i al·lotes de la mateixa vènda... (7)

A les seves obres podem trobar l'espai que ha d'ocupar cada vènda, a vegades donant pistes perquè estudis posteriors ho esbrinin del tot, i a vegades deixant-ho ben clar:

Ja que es Torrent divideix en dues parts la parròquia de Sant Agustí, és ben lògic que a l'hora de pensar en la divisió de vèndes, aparegués tot d'una aquesta divisió natural.

Deçà Torrent, vènda de.- (...) comprèn tota la part de la parròquia que resta a la banda de llevant des Torrent. El 1937 tenia cent dues cases i consta de tres rodalies que també solen anomenar-se vèndes, encara que impròpiament: Cala de Bou, es Vedrà i can Pere Botja. (...) Dellà Torrent, vènda de.- Aquesta és la segona vènda de Sant Agustí, la qual abasta tota la part de la parròquia de la banda de ponent des Torrent. El 1937 tenia cent vit-i-sis cases, entre elles moltes païsses. Sol dividir-se en cinc rodalies, que també s'esmenten, de vegades, com si fossin vèndes: ses Planes, es Racó, s'Arenest, Racó de s'Alqueria i s'Alqueria de Dalt. (8)

El que quedava sempre clar era la seva voluntat de recuperar les vèndes, i la necessitat de la implicació de les institucions en aquesta recuperació:

...la iniciativa de conservar les vèndes parroquials, presa per alguns ajuntaments, s'ha de rebre amb plena satisfacció, malgrat que de vegades se'n modifiquin els noms o que el seu abast no coincideixi bé amb l'històric. Es tracta d'una decisió que pot garantir la conservació de les vèndes, en uns moments d'oblit i de confusió. (9)

Queda clar que Don Joan lluitava per

impedir la desaparició de qualsevol tret representatiu del nostre territori. Fins i tot a vegades en la seva obra hi ha elements que semblen ressuscitar. Fonts desaparegudes, pous eixuts, cases perdudes, tornen a ser al seu lloc, ni que sigui només en la imaginació del lector:

POU DE CALA DE BOU: Aquest pou, que ara resta dins el terme de Sant Agustí, també es coneix com el Pou d'en Mosson o de la Punta d'en Xinxó. Va desaparèixer totalment, fa anys. Les poques informacions que es troben asseguren que vora aquest pou es feia un gran ball el dia de Sant Cristòfol, encara que normalment es feia vora la mar, a la punta d'en Xinxó.(10)

Amb el que s'ha citat fins ara podria semblar que Don Joan es va limitar a estudiar el camp, la ruralia pitiüsa. Res més lluny de la realitat, perquè les àrees urbanes també foren motiu d'estudi rigorós i en profunditat. A llibres com *Eivissa, passa a passa per les vies públiques històriques* o *Formentera, passa a passa per les vies públiques* repassa cada carrer i cada barriada de les zones urbanes analitzant-ne el nom i la història.

LA TARONGETA.- Aquest era el nom que des del s. XVII es donava a les terres pantanoses que a la segona part del s. XIX restaren fora de la segona estacada, (...) Mateo Valdemoros, assessor i batle de Cort, que presidí la junta del pla polític i econòmic els anys 1806-1812, fou el promotor de l'obra de convertir la Tarongeta en un bell passeig per als habitants de Vila, (...) Aleshores, però, no era possible de pensar en un passeig ple de cases, a banda i banda, que prou havia costat construir la segona estacada perquè fos permès edificar cases fora de la primera. (...) Tot i això, la Tarongeta, que començà a ser coneguda popularment com l'Alamera, i més endavant es convertí oficialment en l'actual passeig de Vara de Rey (1904), passà a ser el principi imprevisit del segon i indefinit eixample de la ciutat d'Eivissa. (11)

Les temàtiques que s'aborden, des del punt de vista territorial, també van molt més enllà de les purament descriptives. Ben sovint trobem documentació que pot

fer referència a geografia econòmica, dels transports, social o a la demografia històrica:

El 1652 és conegut documentalment com l'any del contagi. Particularment a la vila d'Eivissa i als seus voltants varen succeir més de mil defuncions per a les quals s'hagueren d'instal·lar tres fossars complementaris durant els mesos d'estiu. (...) Fou aleshores quan els jurats de la Universitat parlaven de persones mortes de fam a l'ombra d'algun arbre, amb unes herbes a la boca. Al mateix temps, la població d'Eivissa havia començat una pujada imparable. Els pobladors de tots els quartons es multiplicaven, però de manera particular els de Portmany i els de Santa Eulàlia. (12)

30

Però si insistim en aquest punt de vista geogràfic, probablement les dues obres cabdals per copsar la capacitat de Don Joan Marí Cardona per interpretar el territori siguin *Formentera: Documentació i paisatges* i *Els camins i les imatges de l'Arxiduc*. Ahir i avui. A la primera estudia en profunditat tots els elements tradicionals de la Pitiüsa meridional. Com ell mateix diu:

...els eivissencs repobladors de Formentera, per arrelar a l'illa, s'hagueren d'enfrontar a les greus dificultats d'unes terres emboscades per construir-hi cases o casetes on viure, treure'n el bosc i després poder-les conrear a fi de trobar-hi, amb molta de suor, el pa de cada dia. Plantaren arbres, posaren fites, feren parets i tanques per assenyalar bé els confins de cada establiment, es varen servir de les abeurades, els pous i els aljubs que trobaren i n'obriren de nous, necessitaren camins, pescaren a la mar i als estanys, aprofitaren la sal. Més breument: la Formentera dels documents és aquella que existí, de la qual tenim encara nombroses restes, i damunt la qual pogué establir-se la Formentera d'avui. (13)

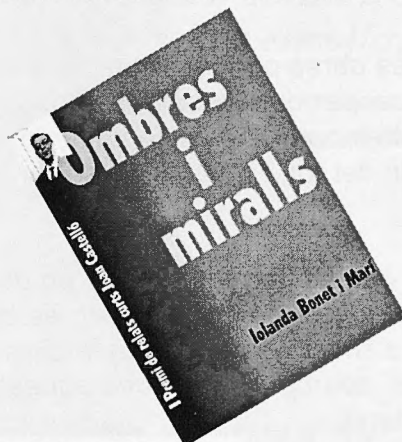
Al llibre sobre l'Arxiduc fa una espectacular demostració de coneixement del territori i d'esforç documental alhora, repassant tots els recorreguts de l'aristòcrata centreeuropeu, analitzant tot el que veia, el que deia que veia, i les transformacions que ha patit el paisatge fins els nostres

Avinguda d'Espanya, 61 - baixos
07800 Eivissa
Tel/Fax: 971 39 21 56
e-mail: mediterraniacb@teleline.es
www.editorialmediterrania.com

novetats
llibres del país
llibreria

EDITORIAL MEDITERRÀNIA - EIVISSA

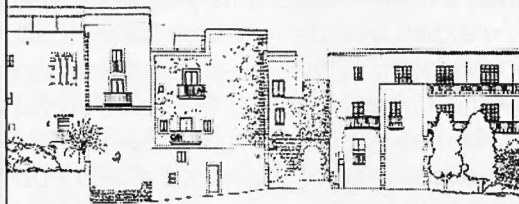
APROXIMACIÓ A LA GRAMÀTICA INFANTIL
Estudi lingüístic de la jorja d'una neta
eivissenca de 2 anys i 6 mesos

Col·lecció Escat

1 Els Carrers de Dalt Vila
El Triple Recinte de l'Eivissa Àrab

1997 2000 0 - 0000000

LUIS CERVERA MIRALLES

dies. Una obra magnífica que tant serveix per interpretar el passat com per observar el present.

El camí de l'arxiduc, que ara coincidiria més o menys amb la carretera de Sant Joan, passava per prop d'una torrentera que no podia ser més que el Torrent de Can Llätzer, ara anomenat riu. Abans d'arribar a la vella casa de Can Blanc el camí se separava de la carretera i seguia pel que encara avui s'empra per abastar la carretera de Sant Miquel després de passar el vell Pont de Can Taltavull, antigament Beniformiga.⁽¹⁴⁾

Probablement el gran valor de l'obra de Don Joan és que ha obert camins. Els seus treballs no clouen les temàtiques, sinó tot el contrari: estimulen a seguir treballant. Seria bo que, tots plegats, fóssim dignes continuadors de tot allò que ell va engegar. Si no ho fem, també ha deixat escrit el que ens espera:

Per a tothom és ben clar que la fesomia d'Eivissa i Formentera ha mudat molt els darrers anys, i aquest canvi ha sét ben profitós en alguns aspectes, però en altres, com la conservació de la pròpia identitat i la imatge serena i plaent de la nostra terra, el canvi ha suposat un desastre irreparable, cosa que alguns es neguen a reconèixer.

Es destrueixen tranquil·lament la nostra

llengua, la nostra cultura, els topònims són substituïts per altres que de vegades fins i tot són una befa per als eivissencs i formenterers, es permet que els monuments del nostre passat, cases, torres, molins, pous i fonts, caiguin, quan no es desfan voluntàriament.

Dins pocs anys, què quedarà del nostre passat que ens identifica? Si hom pretén ser objectiu i preveure els efectes, que són el futur, per les causes, que són el present, l'auguri no pot ser gaire optimista. El rumb vertiginós i incert emprès fa uns anys no sembla que pugui dur-nos a cap destí desitjable des del caire de la nostra cultura secular.

Si de cas arriba un dia que tot el que fou nostre s'hagi despersonalitzat i desarrelat tant que Eivissa i Formentera ja no es puguin identificar més que pels seus contorns de les costes i el relleu de les serralades, no tendrem ja cap raó al nostre abast per assegurar que som els successors i hereus d'aquell dia vuit d'agost de 1235. Aleshores només ens quedarà la possibilitat de confessar ingènuament la desaparició d'un poble, el nostre poble, nosaltres, a mans d'uns suposats amics de les nostres illes que tant les varen estimar que fins i tot ens les desferen i mudaren deixant-nos sarcàsticament les restes com a testimonis dels seus capricis.⁽¹⁵⁾

Notes:

- (1) *La conquesta catalana de 1235.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1976. Pàg. 15.
 (2) *Portmany.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1990. Pàg. 259.
 (3) *Balansat.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1984. Pàg. 504.
 (4) *Sant Antoni de Portmany.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1985. Pàg. 65.
 (5) *Balansat.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1984. Pàg. 217.
 (6) *La conquesta catalana de 1235.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1976. Pàg. 307-308.
 (7) *Balansat.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1984. Pàg. 1-2.
 (8) *Portmany.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1990. Pàg. 242-243.

(9) *El camí de Missa.* Institut d'Estudis Baleàrics. Palma, 1996. Pàg. 14.

(10) *Portmany.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1990. Pàg. 344.

(11) *Eivissa, passa a passa per les vies públiques històriques.* Institut d'Estudis Baleàrics. Palma, 1999. Pàg. 16-17.

(12) *"Formentera: segles XVI-XVIII", a Formentera: història i realitat.* Universitat de les Illes Balears. Palma, 2000. Pàg. 62-63.

(13) *Formentera: documentació i paisatges.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1994. Pàg. 12.

(14) *Els camins i les imatges de l'Arxiduc. Ahir i avui.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1992. Pàg. 171.

(15) *Portmany.* Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa, 1990. Pàg. XIII-XIV.

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Educació i Cultura

Direcció General de Personal Docent

OFERTA PÚBLICA D'Ocupació DELS COSSOS DOCENTS PER ESPECIALITATS PER A L'ANY 2002

COS DE MESTRES

CODI	ESPECIALITAT	Nre. Places
PT	Pedagogia terapèutica	20
AL	Audició i llenguatge	15
TOTAL		35

COS DE PROF. D'ENS. SECUNDARI

CODI	ESPECIALITAT	Nre. Places
004	Llengua castellana i literatura	30
005	Geografia i història	26
006	Matemàtiques	30
007	Física i Química	18
008	Biologia i geologia	18
009	Dibuix	24
011	Anglès	30
012	Alemany	16
014	Llengua catalana i literatura	30
016	Música	24
017	Educació Física	16
018	Psicologia i pedagogia	24
019	Tecnologia	24
107	Informàtica	10
111	Org. i proc. de manteniment de vehicles	3
115	Processos de producció agrària	4
124	Sistemes electrònics	4
125	Sistemes electrotècnics i automàtics	4
TOTAL		335

COS DE PROFESSORAT

D'ESCOLES OF. D'IDIOMES

CODI	ESPECIALITAT	Nre. Places
001	Alemany	6
003	Català	3
008	Francès	4
011	Anglès	12
TOTAL		25

COS DE PROFESSORAT DE MÚSICA I ARTS ESCÈNIQUES

CODI	ESPECIALITAT	Eivissa	Mallorca	Menorca	Total
046	Piano	1	2	1	4
053	Llenguatge musical		1	1	2
061	Violí		2	1	3
057	Trompa		1		1
042	Oboè		1		1
023	Flauta travessera	1	1		2
052	Saxofon		1		1
007	Clarinet			1	1
Total		2	9	4	15

OFERTA GLOBAL PER COSSOS

CODI	COS	Nre. Places
0597	MESTRES	35
0590	PROFESSORAT D'ENSENYAMENT SECUNDARI	335
0592	PROFESSORAT D'ESCOLES OFICIALS D'IDIOMES	25
0594	PROFESSORAT DE MÚSICA I ARTS ESCÈNIQUES	15
TOTAL		410

De la pedagogia d'un mestre:

Mn Joan Marí Cardona.

Marià Torres Torres
Catedràtic de Llengua Catalana i Literatura

Joan Marí Cardona ha estat, sens cap dubte, una de les persones que més ha influït sobre tota una generació de les Pitiüses. Els qui hem pogut compartir la tasca cultural, les excursions o una estona de conversa amb ell en donam testimoni. Ha estat un d'aquests savis que des de la discreció i falsa modèstia projectaven la bonhomia, el compromís amb la cultura d'un temps i d'una terra. Tal vegada el tractament de "don Joan", sigui el més adequat que havia pogut rebre, per l'ambient que creava al seu entorn, sigui amb ocasió de compartir una correcció de text, i per l'admiració pels seus coneixements i per la pedagogia a l'hora de transmetre'ls, per la manera de tractar les persones, i encara hi podem afegir, la seua actitud davant la vida.

Vaig conèixer don Joan Marí Cardona quan estudiava els primers anys de batxillerat al Seminari d'Eivissa; ens feia classes de geografia i d'història. Voldria parlar molt breument de la seua dimensió com a mestre que ha influït en tantes generacions d'eivissencs i formenters. Eren els darrers anys de la dècada dels seixanta i aleshores l'espai d'ensenyament era una sola aula; pel que fa al nostre cas, entre primer i quart curs de batxillerat, mai no ens havien parlat de laboratori de ciències naturals, de física i química, ni de desdoblaments: aquells eren uns altres temps per a l'educació.

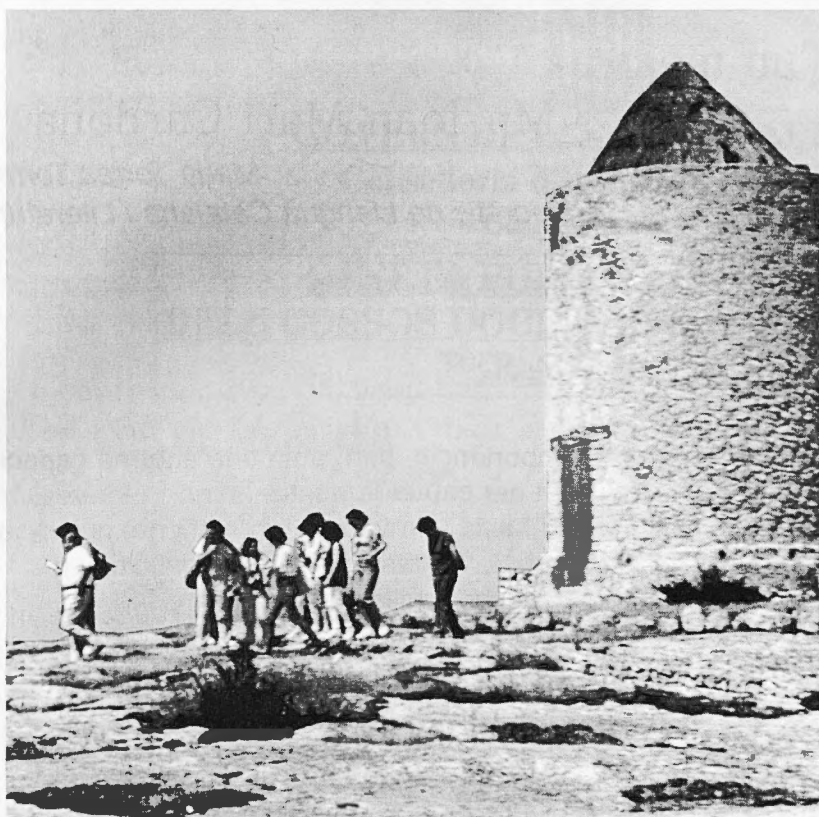
La nostra aula.

La classe de don Joan Marí Cardona era de les més esperades i ens agradava per la distensió; amb una gran facilitat sortia del tema que marcava la lliçó del dia, ben dissenyada al llibre, i introduïa un comentari personal, com si no li donàs cap

importància, però amb una enorme capacitat per captar la nostra atenció i interès: "Hi havia una vegada un homenet que deia que ...", i tots esperàvem i escoltàvem l'anècdota alligonadora.

La biblioteca.

Això ja era tota una altra cosa. Moltes vegades érem els mateixos alumnes, que li demanàvem que ens deixàs anar a la biblioteca a estudiar i just pareixia que ell també ho esperava: tenia sempre preparat un llibre vell de l'arxiu, anys més tard vaig saber que era un dels *Entreveniments*. Obert damunt aquelles espaioses taules de la biblioteca aquell llibre antic era molt gros i encara ens ho pareixia més a naltros, que érem uns al·lotets de dotze anys; ben aviat la biblioteca quedava invadida per un nuvolat de fum que alimentava el seu "puro" encès o una llosca de tabac que sovent s'apagava i ell tornava a encendre amb una magnífica paciència. Entre la lletra difícil, per a naltros intel·ligible dels *Entreveniments* i la boira de tabac anaven intercalant-se les preguntes del mestre, mai referides a la lliçó del llibre d'estudi, sinó a la lliçó de la vida i de la història dels hòmens i dones d'Eivissa i Formentera: - "A veure, tu, X, podries preguntar a ca teua si a can Catalí, allí prop de sa casa queda cap redol de pedres, que haguessen pogut ser d'una torre?". I la resposta immediata no solia aparèixer, però aquestos eren els deures que ens endúiem a casa i dilluns tornàvem ben aclarits: - "Ha dit es major de casa que allí prop de can Guillemó n'hi havia una, de torre, i encara queda un rotlo de pedres". Un altre dia interrompia el nostre estudi per cridar-nos l'atenció sobre llinatges i malnoms familiars. No mancava tampoc l'ex-

Excursió de la colla del Canonge a la Mola de Formentera. Don Joan, com sempre, al davant de la filera. Maig de 1989.
Foto: Jaume Oliver

“L'ampla geografia d'Eivissa i Formentera era l'aula on apreníem molts de dissabtes, l'objectiu era trobar les fites dels antics quartons i mentre buscàvem i buscàvem, ens explicava com havien de ser les fites; érem molt petits i ja havíem après les grans lliçons de la nostra cultura: els noms dels nobles conquistadors, per on passaven els quartons...”

pressió històrica o paraula llatina que sempre ens sorprenia, justament perquè no enteníem: "*Ut melius...*", "*necquaquam*", "*Endavant galiots, que això va bé!*"; eren paraules críptiques i misterioses que així com passaven els dies el professor ens anava desvetllant què volien dir.

Sa Torreta.

El vell Seminari d'Eivissa tenia dos llocs on els alumnes podíem fer el nostre esplai entre classe i classe: s'Hortet i sa Torreta. Don Joan Marí era dels professors que els agradava gaudir de la contemplació del paisatge; sortia a sa Torreta travessant aquelles portes velles i avançava amb la vista posada als puigs de l'illa d'Eivissa i comentava la hipòtesi de les partions i la ubicació de les fites dels antics quartons

que arribaven al Pla de Vila; aquella era la millor lliçó de geografia i història: el dit de la seua mà girava com un molinet apuntant els puigs que just pareixia que també escoltaven la lliçó.

L'Arxiu.

Certament érem molt petits per perdre'ns entre tants de papers, però vàrem aprendre a cercar la llum de sortida entre la fosca de la història. Aquells eren els primers anys que el nostre professor s'havia fet càrrec de l'Arxiu, després de la mort de Mn Macabich i el nou arxiver iniciava la relectura dels documents i la classificació de l'arxiu de la Catedral, que aleshores encara estava en una estança alta darrera del cor, i anys més tard va passar a ocupar la planta baixa de l'antiga pabordia, avui

palau episcopal. La nostra tasca era ordenar munts de diaris vells, mentre don Joan llegia en veu alta i comentava els antics pergamins.

Excursions.

L'ampla geografia d'Eivissa i Formentera era l'aula on apreníem molts de dissabtes. Començàvem molt de matí per anar a llogar les bicicletes a la Marina, don Joan mirava si ja hi érem tots i amb la teca convinguda començàvem la filera, avui cap a ponent, un altre dia cap a altre vent i arribàvem al peu del puig; ens indicava que deixaríem les bicicletes recolzades a una paret i a peu agafaríem el carrerany per enfilar-nos cap al cim del puig: l'objectiu del dia era trobar les fites dels antics quartons i mentre buscàvem i buscàvem, ens explicava com havien de ser les fites: les antigues eren creus picades a la roca, i les del segle XVIII solien ser merlets tancats dins una espècie de torretes de pedra; érem molt petits i ja havíem après les grans lliçons de la nostra cultura: els noms dels nobles conquistadors, per on passaven els quartons... A vegades deixàvem el camí marcat i ens endinsàvem cap envant per retrobar antics pous, fonts, ruïnes de torres; ja vàrem aprendre que les grans piques eren part d'antics trulls púnics i romans, igual que aquelles pedres escairades i amb canals picades que vàiem abandonades a la vora del camí eren els contrapesos o cans dels mateixos trulls. A les excursions solia dur una vella cartera de pell i una carpeta de cartó blava on guardava les fitxes amb els perfils dels puigs i la ubicació de les fites i partions; són les mateixes que després varen sortir publicades al seu llibre "*La conquesta catalana de 1235*", aparegut l'any 1976. En aquest llibre també apareix una de les fotografies que vàrem fer un dia d'excursió, la fita del segle XIII que separa el Quartó de Portmany i el Quartó de ses Salines, que es troba dalt del puig Redó: com que estava molt gastada pel pas dels anys la vàrem omplir de savinons perquè quedàs ben marcada a la fotografia.

La tertúlia.

A Eivissa i Formentera hem estat afortunats pel fet de poder compartir les estones de conversa, sempre amable i il·lustrada

del mestre. La nostra societat pitiüsa està mancada de personatges cohesionadors, d'homes i de dones que encoratgin a afermar el compromís amb la cultura catalana.

La dimensió humana.

Que don Joan Marí Cardona era un pou de saviesa, ho sap tothom que l'havia pogut tractar. Però a més a més tenia el poder de saber encaptivar tots els alumnes amb la seua conversa sempre clara i directa, amb el seu entusiasme, amb la seua santa paciència i la seua capacitat de mantenir el bon humor, la seua ironia sàvia i oportuna. Som hereus de la seua alegria vital, de la joia de viure que l'ha acompanyat fins a arribar a la fita final de la seua vida. La seua capacitat per despertar la curiositat i l'interès per conèixer la història nostra, per ensenyar, conèixer i recuperar els espais comuns, torres, fonts, pous: el mestre era un gran comunicador i ens ha encomanat la seua energia: estimar, estudiar i ensenyar la nostra llengua catalana escrita als antics documents i parlada entre les famílies, "la història, la terra, la gent", com diu el títol de l'altre eivissenc il·lustre Marià Villangómez. Ell va ser qui em va encomanar la passió per la llengua i cultura catalanes, passió de la qual he fet l'ofici de la meua vida: ensenyar. En tres ocasions va pensar en mi per a la presentació dels llibres seus: "*Parròquies d'Eivissa i Formentera*". "*Parròquia de Sant Antoni de Portmany. 1785-1985*", "*Illes Pitiüses*", "*Portmany*", "*Pergamins: Índex Vell de Tarragona*", i encara em vaig sentir més honorat quan va acceptar de fer la presentació d'una publicació meua, "*de la Passió*" de Lluç Cardona, el dissabte dels Rams de l'any 2001: pocs dies després la seua malaltia començava a manifestar-se i després de l'acte de reconeixement del guardó de Diario de Ibiza com a personatge important de l'any, ens vàrem retrobar amb una enèrgica salutació i abraçada i les seues paraules sempre quedaran al meu cor: "*Ja s'ha acabat, ja no en faré més, de presentacions*". Ara que ens ha deixat, vull seguir agraint-li tot el m'ha ensenyat, i també el seu testimoniatge: seguiré els camins de la vostra lliçó i de la vostra vida. Adéu.

Els Referents d'Eivissa i Formentera

Jaume Oliver Fiol
Mestre de Primària

36 Fa ja dotze anys, el número 57 de la revista Pissarra reproduïa un escrit meu titulat "Tot seguint l'Arxiduc", del qual n'he recuperat un petit paràgraf:

"Un grup de mestres del CEP d'Eivissa, orientats i guiats pel Sr. Joan Marí Cardona, estudiós de la història i la cultura de les Pitiüses i preocupat per trobar els llocs i els camins per on passà l'Arxiduc en les seves excursions per Eivissa i Formentera, intentant fotografiar el lloc exacte en què l'Arxiduc dibuixà per tal de poder comparar i veure què queda i què ha canviat d'aquelles antigues Pitiüses".

La notícia de la mort de Don Joan (així l'anomenàvem i així el tractàvem) m'ha retornat a aquells dies, ja llunyans, quan, com tants docents mallorquins, em vaig veure obligat a "agafar ets atepins" i anar-me'n a viure i a treballar a Eivissa, deixant família, amics, llocs i referents coneguts, i canviarlos per altres persones, altres llocs i altres referents, més diferents i desconeguts que el que es pugui pensar donada la proximitat cultural i geogràfica de les dues Illes.

Aleshores, a les escoles públiques eivissenques hi havia un nombrós col·lectiu de professorat no eivissenc que, quan arribava el concurs de trasllats, desplegava mapes de diferents comunitats de l'Estat espanyol on es traçaven cercles concèntrics a partir dels quals extreïen la llista de localitats on convenia concursar. Unes escoles amb ensenyament quasi tot en castellà, que utilitzaven uns llibres de text sense res a veure amb la realitat més propera de l'illa i en què sentir alguna conversa en eivissenc al pati era un fet molt aïllat i més aviat improbable. L'aprenentatge de la llengua catalana es limitava a dues sessions setmanals per curs (un sol mestre no tenia temps per a més) i,

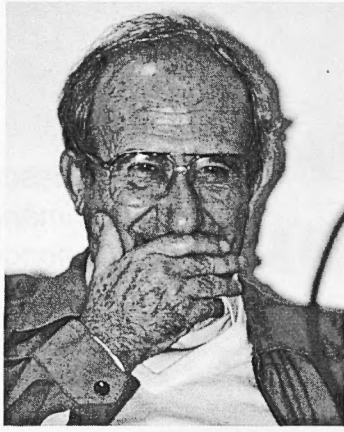
per a la comunitat educativa (administració, mestres, pares i alumnes), tenia una consideració equiparable a la religió i bastant menor que l'anglès o l'educació física, per citar les matèries que impartíem especialistes.

Aquelles classes de català, que aleshores impartia al C.P. Cervantes de Sant Antoni de Portmany, es podrien definir com a desarelades; em faltaven els referents imprescindibles per arrelar-les a l'entorn, un dels principis essencials en tota activitat didàctica. Em mancaven referents eivissencs del registre lingüístic, de la geografia, de la cultura, de la història (els meus referents eren mallorquins). Noms com *Villangómez*, *Macabich*, *Fruitera* o *Buscastell* i paraules com *feixa* o *majora* m'eren absolutament desconeguts.

Don Joan va ser per a mi, i per a molts altres mestres mallorquins que hi compartírem no tan sols excursions, sinó també xerrades, sopars i altres activitats, el principal introductor en els referents pitiüsos que ens mancaven.

Guardam, com un tresor, una fotografia feta un dissabte assolellat i calorós del mes de maig a l'hora forta del migdia, on es veu, a l'escassa ombra d'una paret de feixa, fatigats i assedegats després de caminar durant tot el matí, una tiringa de mestres en plena joventut, mentre don Joan, excursionista i caminador infatigable, reclama el nostre esperit d'exploradors per baixar a veure una font, la nom de la qual dissortadament he oblidat, xalest i ben fresc.

Coneixia el nom de totes les cases i defensava, com a proper a l'ideal, l'aïllament de l'antic urbanisme eivissenc que ha fet que les cases, mancades de carrer i número, tinguin nom propi ("Can Xicu Ribes", "Can Frare de sa creu", ...). Evidentment parlam

“Parlava un registre popular i, a la vegada, cultíssim, net de barbarismes i ple de paraules exclusives, pròpies del parlar eivissenc que no havíem escoltat mai; jugaroi, boix, güela, colp, dacsá, llimó, dejorn, perrí ...”

Don Joan, 1991.
Foto: Vicent Ribas “Trull”

de les cases “preturístiques”, aquelles que foren construïdes abans del boom migratori produït a partir dels anys seixanta. Don Joan comentà alguna vegada que es devien haver construït més edificis els darrers quaranta anys que en tota la història des de la Necròpolis del Puig dels Molins (això a finals dels anys vuitanta, ara probablement siguin el doble).

Coneixia els noms de les antigues comarques, les vicaries, les vendes i els quartons en què es dividia la ruralia d'Eivissa i Formentera (Portmany, Corona, Aubarca, Sa Cala, Xarc, ...).

Coneixia el nom dels torrents, de les talaies, dels pujols, de les cales, de les puntes i de les endinsades.

Coneixia la història de cada església, en un principi rurals i aïllades, on es reunien els pagesos i pageses el diumenge per oir missa i ballar el ball ancestral. Se sorprenia davant la transformació de l'entorn de la majoria d'aquestes esglésies, que adquiria fisonomia de ciutat i es convertia en els nuclis urbans dels nous municipis de l'Illa. Parlava un registre popular i, a la vegada, cultíssim, net de barbarismes i ple de paraules exclusives, pròpies del parlar eivissenc que no havíem escoltat mai (*jugaroi, boix, güela, colp, dacsá, llimó, dejorn, perrí ...*). Coneixia la terra, la història, la llengua, la cultura i la gent. Ho coneixia, ho estimava, i n'era un gran estudiós. Les seves converses, les seves explicacions, traspuaven el seu gran bagatge cultural i humanístic que s'amagava darrera la seva naturalitat i senzillesa; senzillesa que juntament amb el seu sentit de l'humor i les seves ganes de viure i de compartir experiències el féu més gran com a persona.

Escoltant les seves explicacions, històries,

fets i creences, adquirirem els referents necessaris per arrelar les nostres classes a l'entorn i arrelar-nos nosaltres mateixos. Això va permetre que les explicacions, rondalles, històries, textos i activitats amb el nostre alumnat, fossin d'origen eivissenc i formenterenc; que incorporàssim a la parla els modismes pitiüsos, i que donàssim més importància al fet que els nostres alumnes adquirissin actituds favorables a la llengua i a la cultura pitiüsa.

Però això no fou el més important que aprenguérem de Don Joan, amb ell aprenguérem a estimar Eivissa i Formentera, a patir i lluitar per elles. Patir quan es dessecaven estanys per construir hotels, quan es modificà la Llei d'Espais Naturals per permetre nous xalets a les Salines o quan, en el pitjor estil del “Far West”, la matinada d'un diumenge, amb alevosia i nocturnitat, les pales mecàniques entraren a un solar on s'havia trobat una necròpolis púnica i arrambaren amb tot per poder continuar la construcció de pisos després del pagament d'una insignificant multa. Participàrem en manifestacions, en activitats culturals, ecològiques i polítiques i, fins i tot, sense que don Joan ho sabés, qualche matinada, algú de nosaltres, també amb nocturnitat i alevosia, pintava a alguna paret el lema “Salvem Ses Salines”.

Don Joan mai no ens deixà de sorprendre, els que l'heu conegut no us vendrà de nou que, dotze anys després de deixar Eivissa, el tenguem ben present al nostre record. Valgui aquest petit testimoniatge per agrair-li tot allò que, amb ell, vàrem aprendre. Gràcies, Don Joan.

La Colla del Canonge

Joan J. Guasch
Mestre de Primària
Membre de la Colla del Canonge

38 *Després del traspàs de D. Joan, els components de la Colla del Canonge quedàrem tan tocats que no fórem capaços d'escriure ni una nota. Davant la insistència de Pissarra i pensant que la nostra aportació pot donar a conèixer algun aspecte interessant de la personalitat del nostre amic, he gosat, amb por de no ser capaç de fer-li justícia, presentar aquests apunts, comentats i corregits amb la resta de companys de colla.*

Curs 1987-1988. Centre del Professorat d'Eivissa. Seminari Permanent de Català. Un grup d'una quinzena de mestres, bastants d'ells interins procedents de Mallorca, ens trobam periòdicament per analitzar la nostra feina com a mestres de llengua catalana i ajudar-nos mútuament a millorar-la. Una de les conclusions és: la llengua sempre va lligada a un territori i a la gent que hi viu, per tant s'imposa també conèixer la geografia física i humana de la nostra illa. Vàrem demanar a D. Joan Marí Cardona si ens voldria acompanyar a resseguir els camins de l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria a l'illa d'Eivissa. Li va agradar la idea i va ser el nostre guia en la mitja dotzena de sortides que férem aquell curs, totes molt profitoses d'acord amb els objectius que volíem assolir. Acabàrem el curs convidant-lo entre tots a una frita de raors al Cellar Balear i lliurant-li una humil fotografia signada pels membres del seminari com a mostra de l'agraïment que sentíem per la seua ajuda desinteressada i molt valuosa.

El curs 1988-1989 ja foren una quinzena les sortides realitzades, dirigides magistralment per D. Joan, amb bonhomia i gran sentit de l'humor. Al grup de mestres components del Seminari Permanent de Català

ja s'hi anaven afegint alguns companys d'escola, altres amics... El grup de caminadors ja solia ser de divuit a vint-i-cinc persones. Una anècdota d'aquest curs, que mostra la personalitat de D. Joan, va ocórrer un dissabte de maig que es va unir al grup un capellà mallorquí que havia fet excursionisme per Mallorca acompanyat d'alguns dels mestres presents. A poc de començar, amb ritme poc accelerat i amb algunes aturades per a rebre explicacions sobre l'origen de tal casa o d'un fet determinat ocorregut en aquells indrets, el capellà mallorquí comentà que per a ell aquella manera de caminar no era fer una excursió. D. Joan no es donà per al·ludit, però abans d'acabar el dia sabérem que havia captat el comentari. Era un dia clar, de sol radiant. Iniciàrem la caminada, devers les deu i mitja del matí, vora el pont de can Costa, a Corona. Des d'allí arribàrem al pou de Buscastell i després a Santa Agnès, on encarregàrem dinar a Can Cosmi. Seguïrem fins a Sant Mateu i després ens dirigírem cap a Santa Gertrudis. Devers les quatre de la tarda, per vora la font d'en Joan Armat, algunes mestres joves ja anaven preguntant: "*No es cansa mai, aquest homonet?*". El capellà mallorquí, que feia estona que no deia res sobre la qualitat de l'excursió, també havia començat a donar mostres de desitjar trobar els cotxes. D. Joan no feia cap comentari, però de tant en tant somreia burleta i sense donar mostres d'estar més cansat que quan partírem (després sabérem que el sol, que queia amb força, havia afectat molt el capellà perquè no portava res per cobrir-se el cap i era calb: patí un inici d'insolació; tothom s'hi bolcà per ajudar-lo). Llavors D. Joan tenia seixantatres anys i la mitjana d'edat del grup esta-

PITIÜSES: PLANTILLES DELS IES I PROPOSTES DE L'STEI-I

Edelmiro Fernández

professor d'ensenyament secundari i membre del Consell Plenari de l'STEI-i

Al llarg del primer trimestre del curs escolar 2001/02 l'STEI-i va intentar realitzar una aproximació a la realitat dels centres d'ensenyament secundari i de règim especial de les Pitiüses. La nostra tasca es va centrar entre d'altres en els següents aspectes: situació de les plantilles de professorat, personal no docent, oferta educativa existent, infraestructura i equipaments. Per a la realització d'aquest estudi hem comptat amb la col·laboració dels centres, molt especialment dels equips directius, als quals volem agrair la seva disponibilitat.

En aquest article intentaré resumir part de les observacions i conclusions d'aquest treball (moltes de les quals ja coneix part del professorat de les Pitiüses) i al mateix temps apuntar algunes propostes per intentar canviar la situació.

Plantilles de professorat

L'aspecte més destacat pel que fa a la plantilla de professorat dels IES i centres de règim especial és l'altíssim % de professorat interí. Aquesta és una situació ben coneguda per tota la comunitat educativa i la societat de les Pitiüses. És una situació que afecta tots els centres, tots els cossos docents i gairebé totes les especialitats.

Una observació amb més detall ens mostra el següent:

	p. interí	p. definitiu	p. en altres situac.
IES:	52'3 %	38'7 %	9 %
EOI:	76 %	6 %	18 %
E. Arts:	62 %	31%	7 %
Conserv.:	75 %	25 %	

Si observem les xifres dels diversos IES (taula 1) trobem que tots en tenen un alt percentatge: només un dels 8 centres té prop de 2/3 de professorat definitiu, 2 centres en tenen prop de la meitat i la resta se situen entre un 22 % i un 38 %. Els centres amb un % més alt de definitius són els centres més antics

(plantilla més consolidada) i ubicats al municipi de Vila.

Pel que fa a les xifres per cossos docents (taula 2) resulta significatiu el baix % de definitius entre el Professorat Tècnic de FP (21 %) els Mestres destinats als IES (29 %), Professorat d'Escola Oficial d'Idiomes (6 %) i Professorat d'Arts Plàstiques i Disseny (33 %). Aquí voldria destacar que quasi el 75 % dels mestres del Primer Cicle d'ESO són interins, situació que no té perspectives de canviar a curt termini i que és especialment significativa.

Observem ara les dades referides a algunes especialitats del cos de Prof. d'Ens. Secundari (taula 3) i veurem diferències notòries entre elles. Així, només hi ha una especialitat amb més de 2/3 de definitius (FQ), i són més de la meitat definitius a GH, LE, BG i Ll. Clàssiques. Entre les especialitats amb un % més alt de professorat interí tenim: LC, FR, AL, TC, MU i PS-PD (aquesta especialment significativa). Resulta especialment preocupant la situació dels Departaments d'Orientació dels IES i EOEP (taula 4). Podem destacar que només 1 de les 9 orientadores dels IES és definitiva, tots el professorat de suport a l'àrea pràctica (AP) són interins i la gran majoria del professorat d'àmbit (11 de 16). A l'EOEP només 1 PS-PD dels 8 és definitiva. De nou s'ha de destacar la situació dels i de les orientadors/es dels IES; la seva continuïtat en el centre és absolutament

Taula 1

Professorat dels IES de les Pitiüses per cossos docents i situació administrativa

IES Pitiüses 2001-02	PES		PES FP		PT FP		Mestres		Total	Definitius		Interins		Altres	
	Total	Def	Total	Def	Total	Def	Total	Def		Total	%	Total	%	Total	%
I. Macabich	52'5	32'5	6	0	15	4	7	3	80'5	39'5	49	35	43	6	7'5
Santa Maria	51'5	36					4'5	0	56	36	64	18	32	2	4
Blanca Dona	57	34	8	3	9	3	8'5	0	82'5	40	48'4	35'5	43	5	8'6
Sa Colomina	50	12	2	0	1	0	10	2	63	14	22'2	40	63	9	14'8
Algarb	63	26	2	0	4	1	11	3	80	30	37'5	45	56	5	6'5
Quartó de Portmany	61	23	6	1	5	1	13	6	85	31	36'4	49	57	5	6'6
Xarc	69	19	1	0	4	0	13'5	5	87'5	24	27'4	49'5	58	14	14'6
Marc Ferrer	37'5	10	4	0	4	0	6	2	51'5	12	23'3	34'5	67	5	9'7
Total	441'5	192'5	29	4	42	9	73'5	21	586	226'5	38'7	306'5	52'3	51	9

PES: Professorat d'Ensenyament Secundari

Def.: Professorat definitiu

PES FP: Prof. d'Ens. Sec. de Formació Professional

Int.: Professorat interí

PT FP: Professorat Tècnic de Formació Professional

Altres: Prof. en pràct., expec. de destí, com. de serveis

necessària per coordinar i desenvolupar els diversos projectes del centre (Garantia Social, Diversificació Curricular, Pla d'Atenció a la Diversitat, PIES,..)

Personal no docent

Pel que fa a aquest sector, més del 60 % d'aquests treballadors i treballadores estan en situació d'instabilitat, amb condicions laborals diverses: interins, contractes de 6 mesos, persones contractades via ETT,...

Per altra banda, pràcticament tots els centres necessiten més personal no docent. Calculem en almenys un 10 % l'increment necessari de plantilla, sense incloure els treballadors socials (cap IES no té un treballador social).

Infraestructura i equipaments

Un dels principals problemes que presenten els IES d'Eivissa és el de la manca d'espai, que en molts dels

centres es converteix en massificació o "hiperutilització" dels espais del centre. La majoria superen els 700 alumnes (sumant l'alumnat d'ESO, Batxillerat i FP). Això els està convertint en centres amb un gran volum d'alumnat (i de professorat), superior al que s'havia previst escolaritzar.

Les principals conseqüències d'aquesta situació són:

- Ubicació d'aules a espais inicialment no previstos: annex de l'IES Quartó de Portmany (amb aules no homologades i un situació dolenta); ubicació temporal durant 4 mesos d'aquest curs dels segons de Batxillerat de l'IES Sa Blanca Dona a l'edifici de l'INEM); aulari de l'IES Xarc de Santa Eulària.

- Dificultats d'organització dels centres per fer desdoblaments, reforços i optatives (en ocasions s'ha de buscar hora per hora l'espai per poder realitzar una determinada activitat).

- Reducció del nombre d'espais per als departaments didàctics, transformant-los en espais per a la docència.

- Ocupació d'espais específics (tallers de FP, biblioteca, aules específiques,..) per poder fer classes.

- Impossibilitat de poder organitzar-se en aules-grup, obligant l'alumnat a itinerar per diverses aules al llarg de cada jornada (IES I. Macabich)

Taula 2

Prof. de centres de Secundària i Ens. de Règim Especial

	Def.	Interins	Altres	Total	% Def.	% Int.
Prof. Ens. Sec.	196'5	243	44	477'5	41	51
Prof. Tècnic F.P.	9	31	2	42	21	74
Mestres	21	45'5	7	73'5	29	63
Prof. E.O.I.	1	13	3	17	6	76
Prof. Ars P. i D.	5	10		15	33	67
Mestres T. Ars P. i D.	4	2		6	67	33
Prof. del Conservatori	4	12		16	25	75

Taula 3
Professorat d'Ensenyament Secundari per especialitats

	Def.	Exp.	C.S.	Pràct.	Int.	TOTAL	% Def.	% Int.		
LC	15		3	2	24	44	34	55		
LE	21	1		4	12'5	38'5	55	32		
GH	25'5			1	15'5	42	61	37		
FQ	16	1		1	6	24	67	25		
FR	4				7'5	11'5	35	65		
AN	20		1	2	20	43	47	47		
AL	1				7	8	13	87		
MA	19		2	3	20'5	44'5	43	46		
BG	16	1		1	12	30	53	40		
DI	11			3	8'5	22'5	49	38		
TC	7	1		4	13'5	25'5	27	53		
MU	6				7	13	46	54		
EF	11		2	1	9'5	23'5	47	40		
LLA	3	9			2	5	15	60	40	
GR	4				4	6				8
CC	2									2
FI	6			4	6	16	38	38		
EC	4			1	2'5	7'5	53	33		
PS	1+1				8+7	9+8	12	88		

LC: Llengua Catalana LE: Llengua Espanyola GH: Geografia i Història
 FQ: Física i Química FR: Francès AN: Anglès
 AL: Alemany MA: Matemàtiques BG: Biologia i Geologia
 DI: Dibuix TC: Tecnologia MU: Música
 EF: Educació Física LLA: Llatí GR: Grec
 CC: Cultura Clàssica FI: Filosofia EC: Economia
 PS: Psico-pedagogia

· Inexistència o insuficient nombre d'espais específics (aules d'audiovisuals, Informàtica, Música, Plàstica, aula d'usos múltiples,..)

· Dificultats per a la neteja degut a l'existència de doble torn o a l'ocupació d'espais matí i tarda.

Algunes propostes per intentar canviar la situació

Propostes per donar estabilitat a les plantilles dels centres:

* *Pacte d'estabilitat del professorat interí.*

A finals del curs passat es va signar un acord entre la Conselleria d'Educació i Cultura i l'STEI-i per donar continuïtat en el treball al professorat interí durant 3 cursos acadèmics. Valoram positivament aquest acord per millorar la situació del professorat i la qualitat de l'ensenyament facilitant la continuïtat de les plantilles.

* *Modificació del sistema d'accés a la funció pública docent*
 Denunciam la negativa del MECD a negociar un nou sistema d'accés. Des de l'STEI-i (integrat a la Confederació d'STEs) i altres sindicats treballam per intentar derogar el RD 850/93 i defensam un accés diferenciat per al professorat interí.

* *Convocatòria d'oposicions per illes*

De cara a la propera convocatòria d'oposicions, demanam que en la convocatòria d'enguany es facin les oposicions per illes (al igual que s'han fet les darreres convocatòries al cos de mestres). Pensam que almenys en algunes especialitats aquesta oferta seria viable.

* *Valoració específica de la situació de Formentera*

Les característiques de Formentera fan necessària per part de l'Administració una consideració especial, adoptant mesures per incentivar la permanència del professorat en aquesta illa.

* *Oferta formativa universitària*

Demanam de la UIB una oferta adequada per cobrir la demanda de determinades especialitats de professorat, en les quals és deficitari el nostre sistema educatiu.

* *Política de beques universitàries adaptada a la realitat insular*

Demanam de les institucions que realitzi una política compensatòria de les dificultats dels formenterers i eivissencs per poder fer estudis universitaris.

* *Revalorització social del paper i la funció del pro-*

fessorat

Des de les institucions s'haurien d'impulsar campanyes en aquest sentit, per tal de fer de la professió docent una professió més considerada socialment i més atractiva per als nostres joves.

** Mesures per reduir la precarietat en el treball del personal no docent*

Desaparició de les contractacions a través de les ETT; durada mínima d'un any dels contractes per cobrir les vacants de tot el curs; suficient oferta pública d'ocupació amb una valoració adequada dels serveis prestats,...

Propostes sobre infraestructures i equipaments:

** Creació de nous centres de Secundària.*

Estan prevists 2 nous IES: el de Sant Agustí (possiblement entrarà en funcionament el curs 2002/03), que ha de permetre descongestionar almenys parcialment l'IES Algarb; i el de Sant Llorenç (que possiblement entrarà en funcionament el 2003/04).

Aquests 2 centres seran insuficients; es precisa la construcció d'un nou centre a Sant Antoni (sobretot si pensam en la situació absolutament insatisfactòria de l'annex de l'IES Quartó de Portmany) i un altre al municipi de Santa Eulària. En aquest sentit les dades d'escolarització de l'alumnat a Infantil i Primària són ben eloqüents.

** Centres d'Ensenyament de Règim Especial.*

Està prevista la construcció d'un centre per a l'actual Conservatori, ubicat actualment a l'edifici polivalent de Cas Serres i limitat en els seus possibilitats. Esperem que el nou edifici pugui permetre créixer i augmentar l'actual oferta del Conservatori.

Pel que fa a l'E.O.I. d'Eivissa i Formentera no té un edifici propi. És necessària la construcció d'aquest centre per poder tenir aules específiques, laboratoris d'idiomes amb els mitjans audiovisuals adequats per a l'ensenyança d'idiomes,... juntament amb els espais necessaris per al funcionament d'un centre (sala de professorat, departaments didàctics,...).

Així mateix podria oferir a la gent de les Pitiüses una major oferta (més idiomes, cursos al matí,...).

** Un nou model de centre per als IES.*

Cada vegada són més els que no compartim una tendència que s'ha anat imposant els darrers anys, la de crear centres de secundària grossos. Es tractaria de fer un altre tipus de centre, més petit, més "humà", que faciliti la convivència entre tots els integrants de la comunitat educativa i una major vinculació amb el seu entorn. També és necessari un nou plantejament de la distribució i dels tipus d'espais dels IES, més adequada a les necessitats actuals (desdoblaments, mitjans audiovisuals i informàtics, nous cicles formatius de FP,..)

Taula 4

Professorat dels Dept. d'Orientació dels IES i EOEP

IES	PS		CS		CT		AP		PT		AL		GS		AD		T. Ll		Total	
	D	I	D	I	D	I	D	I	D	I	D	I	D	Int.	D	I	D	I	Def	Int.
I. Macabich		1	1		1		1						1		1		1		2	5
Santa Maria	1			1		1				1,5					1				1	4,5
Blancadona		1		1		1		1		0,5			1		1		1		0	7,5
Sa Colomina		1		1		1		1	1 p	1					2		1		1	7
Algarb		1	1			1		1	1	1		1		1		1		1	2	7
Q. Portmany		1		1		1		1	1	1					1		1		1	7
Xarc		2		1	1			1	2 p			0,5		1	1		1		4 *	6,5
Marc Ferrer		1	1			1		1		1					1		1		1	6
TOTAL	1	8	3	5	2	6	0	7	5 *	6	0	1,5	0	4	1	8	0	6	12 (19,2%)	50,5 (80,8%)
EOEP	1	7																		

PS: Psico-Pedagogia

CT: Àmbit Científico-Tècnic

AL: Audició i Llenguatge

AD: Atenció a la diversitat

CS: Àmbit Sociolingüístic

AP: Suport a l'àrea pràctica

GS: Garantia Social

T. Ll.: Taller de llengües

va sobre els vint-i-vuit. Després de sis hores i mitja de caminar trobarem els cotxes que havíem deixat a la vora de l'hipòdrom de Sant Rafel, els xofers anaren a buscar la resta de vehicles, que havien quedat al pont de can Costa, i tornaren a recollir tota la gent. A les cinc i mitja de la tarda ens entaulàvem a Can Cosmi i no us podeu imaginar com foren de bones les truites i les costelles de bestiar que ens menjàrem!

Les caminades d'aquest curs 1988-1989 també foren notables perquè un dels membres del Seminari Permanent de Català, en Jaume Oliver Fiol, de Lluçmajor, molt bon fotògraf, va realitzar una sèrie de diapositives que serviren més tard a D. Joan per impartir a distints llocs una interessantíssima conferència sobre els camins de l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria. En Jaume va fotografiar cada una de les làmines a color i algunes a tinta negra del llibre "*Les Antiques Pitiüses*" i, quan trobàvem el lloc des d'on s'havia pres, fotografiava el mateix paisatge en l'actualitat. La conferència anava ajudada de dos projeccions simultànies de diapositives, una amb les imatges del segle XIX i l'altra amb les fotografies del segle XX. Aquestes diapositives segueixen guardades al Centre del Professorat d'Eivissa.

El curs següent el Seminari Permanent de Català va canviar d'orientació i, coordinat per Bernat Joan i Marí i integrat més per professorat d'educació secundària, es va dirigir cap a estudis de sociolingüística. Les excursions amb D. Joan Marí ja no

anaren lligades al Seminari Permanent de Català, però seguiren, ara cada quinze dies. Els caminadors seguíem sent fonamentalment educadors, però també s'hi anaren fent assídues algunes persones d'altres procedències del món laboral. Era habitual realitzar una caminada de vuit a dotze quilòmetres i acabar dinant de menú a algun restaurant senzill dels voltants d'on acabàvem el recorregut.

A començament dels anys noranta la caminada quinzenal ja va començar a semblar poc. Vaig ser un dels que em resistia a canviar amb l'argument que necessitava algun dissabte per realitzar les feines personals, però no em van servir de res les protestes. Lògicament no em necessitaven i, encara que jo en participava cada quinze dies, les sortides del grup es feren setmanals. La meua rebel·lia no va durar més de tres o quatre setmanes, perquè em venia tan bé com als altres la teràpia de grup que suposava la sortida setmanal: entre l'exercici físic de caminar, les explicacions de fets històrics i geogràfics per part de D. Joan i les continuades bromes i rialles oblidàvem les cabòries de la feina i els problemes personals.

D. Joan, amb un acudit sempre oportú, amb una mirada, amb un somriure burleta mai ofensiu, amb un silenci, exercia l'autoritat com un pare comprensiu. Quan hi havia una discussió entre membres del grup, mai no prenia partit, callava; ja s'encarregaria el temps i la reflexió de posar les coses al seu lloc, perquè el seu silenci i la seua mirada obligaven a posar-se en la

39

San Josep de sa Talaia. A les darreries del segle XIX, com el pintà l'arxiduc i, un segle després, el 1989, com el fotografià la colla del Canonge. Les diferències i les semblances són bones de veure.

Heu pogut observar com ha seguit canviant fins a arribar a l'actualitat?

Foto: Jaume Oliver

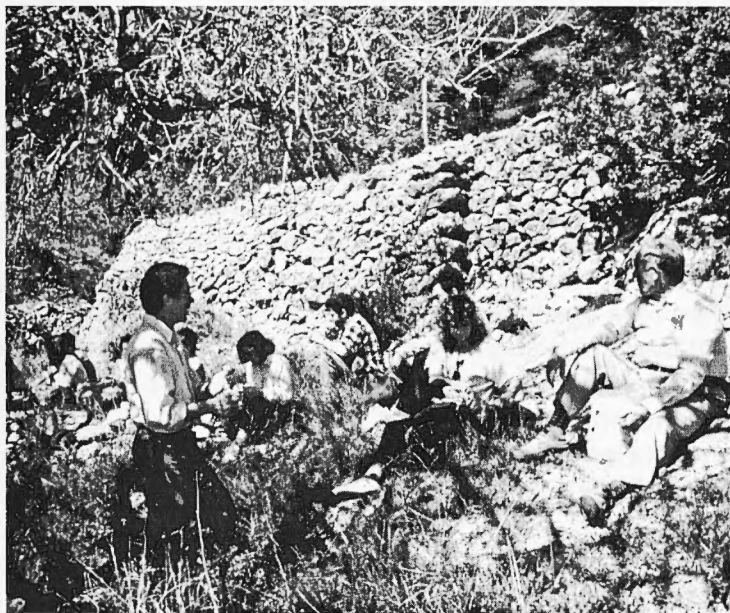
pell de l'altre i avaluar els seus motius. D'aquesta manera es va anar construint una gran amistat entre els membres d'un grup cada vegada més estable.

Els mestres forasters, que havien anat aprovant les oposicions i tornant a les terres d'origen, no havien estat suplerts per altres de nous. Quedàrem unes quinze persones⁽¹⁾ que ens coneixíem profundament i es va fer difícil entrar de nou en el grup. És un dels temes que va provocar discussions, perquè uns pensaven que la incorporació de gent nova aportava noves idees i renovava l'esperit del grup i d'altres miraven més les dificultats d'integrar-la i la pèrdua d'intimitat que suposava. D. Joan sempre va escoltar atentament els arguments d'uns i d'altres, però ningú pogué pensar que li donàs la raó.

L'any 1994 algú va parlar de fer-nos unes camisetes que ens servissin per identificar-nos. Va ser quan en Vicent Sifre va proposar i tothom va acceptar el nom de "Colla del Canonge". En Josep Marí va fer un dibuix valuós i els fills d'en Vicent Sifre i na Natàlia ens feren una camiseta per a cada membre del grup. Uns la guarden encara nova i d'altres ja la tenen descolorida i vella.

El 1996, després de molt parlar-ne, ens decidírem a viatjar en grup a fora de les Pitiüses. Començàrem amb un recorregut inoblidable per terres de Mallorca, seguint els itineraris que ens havia preparat un bon amic d'en Pep Marí i coneixedor i amant de Mallorca, en Sebastià Llabrés, que ens acompanyà quasi sempre. En guardam molts records i molt bons, com la pujada a Lluc a peu i tornada des de Caimari, el dinar a Orient amb en Jaume Oliver Fiol i na Joana Lluïsa Mascaró (antics companys de grup retornats a Mallorca), l'estada a Alcúdia... Hi vàrem riure molt.

Va ser començar i no parar: de primer una sortida cada any, però ben aviat dues. Cinc

Un recés per berenar, descansar, comentar...

Foto: Jaume Oliver

“...amb un acudit sempre oportú, amb una mirada, amb un somriure burleta mai ofensiu, amb un silenci, exercia l'autoritat com un pare comprensiu. D'aquesta manera es va anar construint una gran amistat entre els membres d'un grup cada vegada més estable.”

anys consecutius llogàrem a Barcelona una furgoneta de nou places i recorreguérem Catalunya, part del País Valencià, part de l'Aragó i Navarra. Férem el Pirineu des del Cap de Creus fins a Sant Sebastià. Per Pasqua de 2001 visitàrem Menorca. També sortírem a l'estranger: Lisboa, Praga, Copenhaguen i Noruega. L'estiu de 2001, pendants ja d'una millora de D. Joan que li permetés seguir, una part del grup visità Budapest en juliol i una altra viatjà a Holanda a l'agost. Ens hem quedat sense veure Roma amb ell, que sentia il·lusió per aquest viatge.

En cada una d'aquestes sortides, que suposen moltes hores junts i de vegades en espais molt reduïts (com a la furgoneta), fou inestimable la funció de pau i equilibri que exercí D. Joan. Els seus silencis, els comentaris introduint un canvi de tema després d'un moment de tensió, els acudits que tenia, les respostes enginyoses (especialment en la comèdia d'oposició que

representaven sempre ell i na Montse Tur i, ocasionalment, en Pep Marí o algú altre de la colla), els seus raonaments asse-nyats, les sàvies explicacions, la manera d'escoltar, foren sempre una guia inestimable per a tots nosaltres.

Vàrem patir amb ell quan, fa dos anys, una depressió el va tancar a l'habitació⁽²⁾.

Sols per respecte permetia que passàssim algunes estones amb ell, mig a les fosques. A poc a poc col·laboràrem que sortís a fer un curt passeig per ses Salines o per algun altre lloc sense gaires pendents. Més tard ja es quedà a dinar amb la colla. Quan es va convèncer que tenia una malaltia i va accedir a fer cas del metge, ja es recuperà més ràpidament. En sentir-se curat semblava que havia de recuperar el temps perdut: la seua energia i capacitat de treball eren desbordants.

Quan, poc després del viatge a Menorca, el varen internar a l'hospital de Can Misses i va arribar el temut diagnòstic, va necessitar uns dies per assimilar el colp. Després, la seua serenitat i força ens enlluernaren.

Quan es va recuperar de les primeres sessions de quimioteràpia, tornava a caminar de valent i les seues ànsies de viure plenament eren molt evidents. Com ens ompliren de felicitat els seus sentits comentaris sobre el verd del bosc, el blau de la mar, la rialla d'un infant, el cant d'un ocell...!

Semblava una esponja que xuclava amb

ànsia glops de vida. Aquestes ganes de viure eren molt contagioses i ens feia aquest gran regal cada moment que podíem passar amb ell. Aquest estiu aprofitàrem cada dissabte, cosa que no havíem fet abans.

Com que el teníem al nostre costat ens negàvem a acceptar la cruel realitat, tot i que anà perdent forces ràpidament. Els darrers mesos el seguíem recollint quasi cada dissabte a la residència Reina Sofia. Ens acompanyaven molt sovent els seus nebots, na Maria o en Joan. Sense baixar ja del cotxe, seguíem encara les directrius de D. Joan i recorríem els camins que ell indicava. Mirava cada imatge de tal manera que li quedava enganxada als ulls per sempre. Quan arribava l'hora del dinar ja es veia cansat, menjava poc i no parlava gaire, però ens mirava a cada un, com si fóssim paisatge.

No podem agrair mai prou a na Maria i en Joan que ens deixassin ser presents en els darrers moments de D. Joan, al costat del seu llit. Estam convençuts que ell en va ser conscient i que ens ho va agrair, perquè ens estimava quasi tant com amor sentia per als seus, a qui ens ha deixat units.

D. Joan ens ha deixat quan ja ens ha tengut ensenyats i sabem anar junts amb gran harmonia, però com notam la seua absència!

Notes:

1.- Els darrers temps els membres del grup érem, a més de D. Joan Marí: en Cristòfol Guerau d'Arellano i la seua esposa Rosa M. Vilanova, na Montserrat Tur i el seu marit Toni Costa, na Cecília Plaza, n'Àngela Arranz, na Maria Serra, en Josep Marí, en Toni Tur "Collet" i, ocasionalment, la seua esposa Pepita Vinyes, en Vicent Cardona "Sifre" i la seua esposa Natàlia Torres, na Josepa Torres, na Dolors Guasch, en Carles Vilàs, na Ramona Cols i jo mateix; també ocasionalment en Joan Riera "Pujole", en Felip Cirer, en Paco Cardona... Cada vegada que hem anat a Formentera ens han guiat i acompanyat amics de l'illa. Foren de la colla, mentre pogueren, en Salvador Colomer "Voro", en Jaume Oliver i la seua esposa Joana Lluïsa Mascaró, en Paco García "del Nin", en Jesús Sansano i la seua esposa Lina, el bon fotògraf Vicent Ribas "Trull", la biòloga Neus Torres...

Eren inevitables a cada sortida les galetes d'Inca de na Cecília Plaza, les taronges o mandarines de na Maria Serra i, quan era el temps, els panellets de na Ramona Cols o les coques de na Dolors Guasch, que ens mantenien amb força tot el camí. Inoblidables, els viatges junts a s'Espalmador, Formentera, etc., en el vaixell d'en Vicent Sifre, a l'estiu.

2.- Na Montse Tur aporta: "D. Joan em va dir que la depressió va ser deguda al disgust que va tenir quan un llamp va cremar-li tot el llibre de Xarc, que tenia acabat a l'ordinador i no n'havia fet còpia. En Toni Costa i jo l'anàvem a buscar els diumenges per passejar i mai no va oposar-s'hi. Això sí, fèiem recorreguts curts i quasi sempre en silenci que, record, un dia va rompre únicament per fer-nos escoltar un ocell, segons ell un picaformatges".

Don Joan i s'Arxiduc

(Notes al llibre *Els camins i les imatges de l'Arxiduc, ahir i avui*)

Joan Prats Bonet
Arquitecte i Escriptor

42 Tothom comprèn que, amb aquest títol, m'estic referint a Joan Marí Cardona i a Lluís Salvador d'Àustria, dos personatges tan diferents i, així mateix -mirau per on!- amb alguns punts en comú que m'agradaria fer notar mitjançant aquestes breus reflexions.

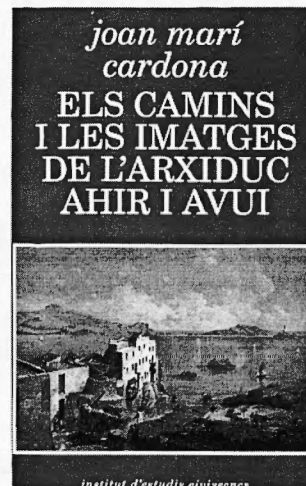
L'Arxiduc, un príncep habsburgoflorentí, va conèixer Eivissa a la segona meitat del segle XIX; l'estudià, en recollí informació i ens en llegà un gruixut volum, *Les Antigues Pitiüses* descrites per la paraula i el gravat, un llibre magnífic d'un abast temàtic extraordinari, que fou el primer i durant molts anys l'únic publicat sobre les nostres illes d'Eivissa i Formentera.

Joan Marí Cardona, un fill il·lustre de Sant Rafel i predilecte de les Pitiüses, canonge arxiver recentment traspassat, ha dedicat aquests darrers cinquanta anys de la seua vida a investigar el nostre passat, a buidar els documents dels arxius i les memòries dels nostres majors, a triar i ordenar les dades més diverses i a oferir-nos, a través de conferències, articles de premsa i diferents llibres, el fruit del seu treball que representa l'aportació més valuosa feta fins ara a la nostra història local. Mèrit afegit: a més a més del mer coneixement, amb la seua afabilitat, ens ha transmès alhora l'estima que ell sentia envers la nostra terra i la seua gent.

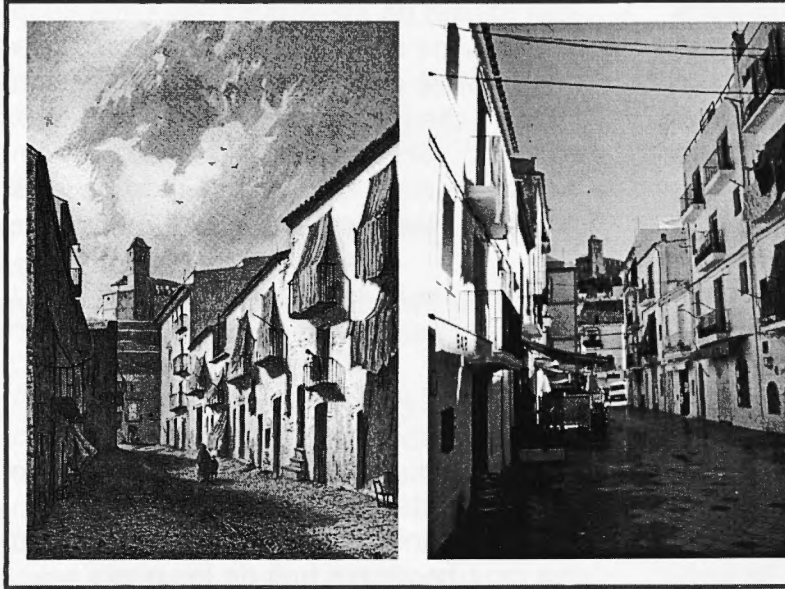
Entre l'obra de Don Joan crida l'atenció el llibre *Els camins i les imatges de l'Arxiduc, ahir i avui*. Pel títol, que no pel contingut. L'Arxiduc, encara que bohemí i errant, era home meticulós i organitzat especialment en les seues tasques de caire científic. Sorpren, en un jovencell de vint anys com era quan arribà a Eivissa per primera vegada, l'ingent quantitat d'informació sobre l'illa que en un mes fou capaça

“Volgué recórrer amb l'Arxiduc els mateixos camins i contemplar les mateixes imatges: les esglésies, les cases, les torres, els pous i les fonts, els puigs i els

arbres i, en una actitud discreta i respectuosa, les famílies i les persones amb els seus costums, activitats i treballs”

d'arreplegar. La complementà amb unes bellíssimes il·lustracions que reproduïen fidelment l'escenari illenc i alguns dels seus protagonistes. Don Joan admirà aquelles làmines i llegí els textos arxiducals perquè res que fes referència a les nostres Pitiüses no li era indiferent. I tot allò que descrivia l'Arxiduc: la visita a la ciutat i els seus voltants, les excursions pel camp, la circumnavegació de les dues illes, la baixada a Formentera, el contacte amb la natura i la gent, li era familiar i atragué el seu interès. Era precisament el mateix que ell acostumava a fer des d'anys ençà, passa a passa, palm a palm, any darrere any. Resseguir els mateixos itineraris, comprovar les evolucions que s'havien produït i establir algunes comparacions entre el passat i el present era

"El carrer de la sèquia" amb Santa Maria d'Eivissa, la catedral de les Pitiüses, al fons, amb un segle de diferència.

Foto: Jaume Oliver

43

obvi. La meticulositat en el detall descriptiu del noble estranger combinada amb els vastos coneixements de l'historiador local ho feien fàcil apassionant.

Primerament Don Joan ens presentà l'excel·lent col·lecció de làmines més que centenàries de l'arxiduc, una per una, acompanyades del comentari propi sempre adient, i a través de la premsa, és a dir, emprant un recurs popular d'una gran difusió. Per a molts d'eivissencs fou un descobriment plaent que propicià el comentari favorable d'admiració, escampà la curiositat per saber qui n'era l'autor i les seues circumstàncies, i que fomentà el col·leccionisme de carpeta i fins i tot d'emmarcament.

A continuació Don Joan feu el mateix sobre la base d'un material més ampli i complex: els textos escrits per Lluís Salvador. Volgué recórrer amb l'arxiduc els mateixos camins i contemplar les mateixes imatges: les esglésies, les cases, les torres, els pous i les fonts, els puigs i els arbres i, en una actitud discreta i respectuosa, les famílies i les persones amb els seus costums, activitats i treballs.

Tenguem present que uns anys abans devia haver fet quelcom de semblant amb la localització de les fites i partions de Miquel Caietà Soler. I també, que ja havia comprovat pacientment sobre el terreny els noms enrevessats i tostemp canviants dels padrons parroquials. Don Joan era, també, home de camp. Els qui l'acompanyaren assíduament en les excursions dels dissabtes poden donar-ne testimoni.

I quantes vegades s'escoltà allò de "-Don Joan, això ens ho hauríeu d'escriure". De l'experiència itinerant compartida, amb el llibre de l'Arxiduc a la mà, com a guia del viatger, només un entès en la nostra geografia i la nostra història com era Don Joan en podia atènyer un resultat tan extraordinari. Precisant i documentant en el nou llibre l'oposició: "ahir i avui". I afegint-hi no poques constatacions ben encertades, que les comparances no són sempre satisfactòries.

Això també ens ho oferí Don Joan a través d'un gran nombre d'articles de divulgació publicats regularment a la premsa diària, així que quan finalment sortí publicat el llibre definitiu fins i tot els lectors més refractaris a la lectura ja n'havien llegit algun bocinet. L'Associació d'Amics de l'Arxiduc, amb admiració, el distingí com a soci honorari. Per descomptat que la publicació del llibre era necessària; el diari és efímer, es llança aviat, el retall s'extravia; el llibre, al contrari, és permanent. Don Joan dedicà a l'edició una cura especial perquè la feina era feixuga i hagué de superar molts d'entrebancs. Els artistes hi aprecien la presentació, els que són de lletres apunten que literàriament és un dels millors. Tothom valora el seu contingut històric. El llibre ens dóna l'avinentesa d'aprofundir en el coneixement de la nostra història de la mà d'un mestre d'excepció.

Don Joan i Formentera

Andreu Ferrer

Historiador local de Formentera

i Isidor Torres

Mestre de Primària i Batle de Formentera

44 Parlar de la relació mantinguda per don Joan Marí Cardona al llarg de la seva vida amb l'illa de Formentera no és senzill, per part dels qui això escriuen. No ho és perquè en intentar escriure no tan sols podem parlar de l'historiador, també ho hem de fer, sinó del que resulta més important, de la persona humana, del mestre, de l'amic; l'emoció ens envaeix i ens costa molt trobar les paraules adients que reflecteixin el que volem expressar i posar a damunt del paper. Sabem que a D. Joan li agradava venir, periòdicament, a passar uns dies a Formentera a on hi havia un bon company seu i amic de l'infantesa, D. Bartomeu Planells, tota la seva vida rector de la parròquia del Pilar de la Mola, el qual li ajudava en la recerca d'informació d'interès per a les seves investigacions, principalment per a l'obra "*Formentera*", volum tercer de la col·lecció "Illes Pitiüses" (1983). I que participà, també al costat de D. Bartomeu, en el treball de posar nom als carrers dels nuclis urbans i de les vendes que l'Obra Cultural Balear de Formentera presentà a l'Ajuntament d'aquesta illa per a la seva aprovació i aplicació.

A la mort de D. Bartomeu, les estades de D. Joan a Formentera quasi bé desapareixen i la seva presència a l'illa es limita a visites d'unes hores, com a molt d'un sol dia, amb motiu de ser convidat a la presentació d'un llibre, fer una conferència o assistir a un acte concret. Això, no obstant, li permet mantenir el contacte i la relació amb les persones que ell coneix a l'illa.

Així amb aquests contactes breus, amb les xerrades a que mai no es negava sempre i quan els seus compromisos li ho

permetessin, arribem al mes de setembre de 1992, data a partir de la qual mantindrà un contacte més estret, amb vengudes molt freqüents fruit de les quals naxeràn tres obres seves. La primera és un estudi de síntesi on, sota el mateix títol, s'ajunten diversos aspectes d'un sol tema que, en certa manera, els abraça tots al qual anomena "*El llarg camí del pa a Formentera*" (1993), nascut a la mar com ell mateix assenyala al pròleg.

Mentre enllestia les feines de camp per a aquest estudi apareixen i s'engresca en molts més temes: els camins vells, els antics pous, cisternes i aljubs, els molins de vent... i la possibilitat d'estirar la documentació antiga transcrita a l'obra "*Formentera*" fins a l'actualitat. Tot plegat, donarà lloc a un nou treball "*Formentera: documentació i paisatges*" que veu la llum el mes d'abril de 1994.

La tercera obra és "*Formentera, passa a passa per les vies públiques*", publicat l'any 1999.

Per a l'elaboració d'aquests tres treballs l'autor compta a Formentera amb l'ajut i la col·laboració de diferents persones, a les quals sempre fa present el seu agraïment. Era per tant obligat anar a parlar amb elles, com ho feia D. Joan, i com per espai és impossible traure-les totes, n'hem triat dos: en Jaume Ferrer "*Morna*" i en Joan Torres "*Moliner*". Una d'aquestes persones apareix en el pròleg de totes elles i a ell es refereix D. Joan com l'amic de Formentera, és en Jaume Ferrer "*Morna*".

Per a en Jaume, un jubilat de 79 anys que en dedicà més de 35 a treballar a les salines, bon coneixedor de les branques familiars de l'illa i de la situació de les fin-

ques antigues, l'entrevista no resulta fàcil, el record de D. Joan Marí és encara massa tendre i les emocions es repeteixen. Són molts dies, moltes passejades, moltes converses, molt recórrer Formentera ells dos junts, sols, conversant amb franquesa, respecte i estima.

La primera pregunta és obligada: com i quan coneixeu o entreu en contacte amb D. Joan?

R.- Conec a D. Joan pels anys 1968-70, com a professor del meu fill al seminari d'Eivissa. Aleshores ja era una persona molt coneixedora de les illes d'Eivissa i Formentera, de la seva història, especialment des de la conquesta catalana de 1235, i mantinguérem una molt bona relació degut a la meva afecció per la història de Formentera, especialment des del repoblament iniciat per Marc Ferrer l'any 1695. Això fins al moment en què inicia la preparació d'"El llarg camí del Pa a Formentera" (1992), en el qual el nostre contacte és constant, i molt freqüent.

P.- Ens hauríeu d'explicar si amb els vostres contactes s'havia establert un mètode de feina determinat. Què fèieu i amb quins objectius?

R.- No pot parlar-se de mètode establert

entre nosaltres dos. Jo només l'acompanyava a la recerca d'algun objectiu determinat, sempre d'acord amb el que ell volia veure o conèixer, mentre parlàvem de límits de propietats, de famílies, de llinatges i de tot un poc. Però sí és ben cert que D. Joan era un home molt metòdic i organitzat. Quan venia ja sabia el que volia fer aquell dia, encara que s'adaptava fàcilment a qualsevol situació.

Normalment sortíem amb cotxe (les meves cames no em permeten grans caminades) per anar a veure alguna cosa concreta i així recorreguérem l'illa de punta a punta una vegada i una altra, aturant-nos on ho consideràvem d'interès.

P.- Després de passejar quasi bé deu anys amb D. Joan hi deu haver records especials i anècdotes. Podríeu parlar-nos d'algun d'ells?

R.- D. Joan, com tothom que el coneixia sap perfectament, era una persona d'una qualitat humana excepcional, sempre dialogant, gran conversador i respectuós amb els altres (això sí, ferm en les seves conviccions). Passejar per l'illa amb ell, parlant tranquil·lament de les "nostres" coses... dels llinatges, dels límits de les propietats, de l'evolució de l'illa al llarg dels últims tres-cents anys suposava una

45

"...els eivissencs repobladors de Formentera, s'hagueren d'enfrontar a les greus dificultats d'unas terres emboscades, plantaren arbres, posaren fites, feren parets i tanques, es varen servir de les abeurades, els pous i els aljubs que trobaren i n'obriren de nous, necessitaren camins, pescaren a la mar i als estanys, aprofitaren la sal. La Formentera dels documents és aquella que existí, de la qual tenim encara nombroses restes, i damunt la qual pogué establir-se la Formentera d'avui..."

Joan Marí Cardona a "Formentera: documentació i païssatges". Eivissa 1994

“Per a en Jaume Ferrer “Morna”, l’entrevista no resulta fàcil, són molts dies, moltes passejades, moltes converses, molt recórrer Formentera ells dos junts, sols, conversant amb franquesa, respecte i estima”

La colla del Canonge dalt el terrat de l'església de Sant Francesc de Formentera. Juny 1989

Foto: Jaume Oliver

46

distracció, un plaer i feu créixer per a mi un lligam ara difícil d'explicar.

En Joan Torres "Moliner", també està jubilat per l'edat (74 anys), però no exerceix de tal i segueix en actiu per treballar i ensenyar sobre allò que sempre ha fet: fer rodar i mantenir el molí de moldre gra (el molí vell de la Mola) en perfecte estat de conservació i funcionament, així com refer qualsevol peça que es trenqui ja sigui del seu molí o de qualsevol altre de Formentera o d'Eivissa.

L'anem a veure, amb Jaume Ferrer, a casa seva i el trobem precisament donant els darrers retocs o tota una nova estructura de molí que completarà, a Corona (Eivissa), una torre de molí ara orfe dels seus elements més característics.

P.- Quan i com conegueru vos don Joan?, li demanem:

R.- *Jo el vaig conèixer de ben jove, quan, juntament amb D. Bartomeu capellà de La Mola, venien al molí quan molíem.*

S'interessava des del més petit detall de les seves peces (nom, funció, fabricació, tipus de fusta...), fins al difícil art de mirar cap al cel i comprendre cap on pot girar el vent i amb quanta força arribarà.

A partir de l'any 1992 estretírem més la relació amb motiu d'haver-lo convidat a veure un molí de petites dimensions, però amb totes les peces, que havia fet per al meu nét.

P.- I què recordeu d'aquesta darrera època?

R.- *Que fèiem grans caminades per tot la Mola per localitzar fites, penso en les terres d'Àngela i Vicenta Ferrer de Marc, així com visites a diferents aljubs de La Mola i altres indrets de la costa, en especial, des del Ram a s'Estufador.*

P.- Contau-mos alguna vivència que recordeu en especial.

Totes les trobades les record amb folgança, ens contesta emocionat, però, pel que gaudírem tots, us contaré com un dia, ja llunyà, férem una menjada de tortuga amb D. Joan per satisfer-li un antic desig ja que sabíem que mai no l'havia tastada, i, per cert, la trobà molt bona.

De tornada, després de parlar una bona estona sobre el tema que ens ocupa, i alguns més (en Jaume i en Joan són bons conversadors), a l'altura del Mirador de La Mola, vèiem tota l'illa de Formentera estirada tal qual és sobre la mar, serena i acollidora tant per tramuntana com per migjorn.

Gràcies D. Joan, per haver-nos fet retrobar amb les arrels d'aquesta terra i deixar-nos per a les generacions futures els escrits que permetran que perdurin sempre en la memòria dels seus habitants.

Joan Marí Cardona

La senzillesa, la saviesa i el compromís

Antoni Mir

president de l'Obra Cultural Balear

Tenim ben present la persona i l'obra de Joan Marí Cardona, un savi i un exemple de compromís i d'amor fidel a la identitat pròpia d'Eivissa i Formentera, a la llengua i a la cultura catalanes. Ens vàrem conèixer amb motiu de l'organització dels actes a les Illes Balears del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, a mitjans vuitantes. El canonge arxiver acceptà la presidència de la Comissió Territorial d'Eivissa i Formentera, i com a tal intervingué a l'acte de presentació a vila, dia 1 de març de 1986, al Museu d'Art Contemporani, amb la conferència "La llengua catalana als documents antics". Per cert, que Marià Villangómez en fou el president d'Honor, i aprofit per enviar-li una càlida abraçada des de l'illa germana, Mallorca. D'aquells moments en guard una impressió de persona sàvia i afable, de discreció educada i feïnera, d'amplitud intel·lectual i senzillesa, d'erudició i expressió planera, de torsimany del passat i sentit vital del dia a dia. Dedicà una vida a investigar el passat, a divulgar-lo i ajudà d'aquesta manera, conscientment, a construir un present que no renuncia sinó que enfonsa les seves arrels i referents en tota l'experiència d'un poble.

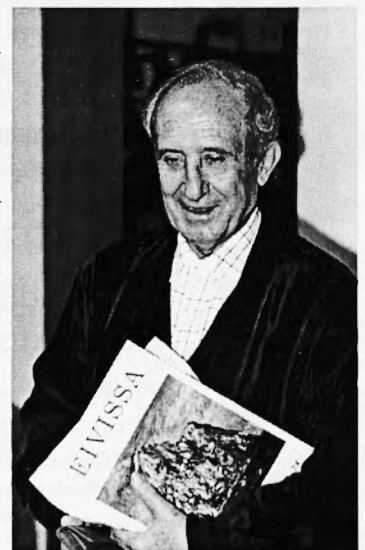
Sempre que he anat a les Pitiüses per raons no personals sinó relacionades amb la tasca de l'Obra Cultural Balear, i m'he vist o entrevistat amb persones clau, actives, de la societat civil, com el benemèrit Institut d'Estudis

Eivissencs, els insubstituïbles ensenyants promotors de l'escola en català, o conradors de l'idioma i la cultura, hi ha estat present Joan Marí Cardona, no físicament present, sinó en boca d'aquestes persones que s'hi referien amb admiració i estimació profunda, gens formal. Els record solidaris amb els seus problemes amb la jerarquia eclesiàstica, no sempre favorable a l'ús del català dins la litúrgia, o contant amb un llampec d'entusiasme als ulls una caminada compartida amb l'infatigable i erudit canonge que els va dur a "pujar cims i baixar torrents, travessar matolls, fer moltes passes i aprofitar-ne poques", a peu per l'illa tot fruit del pou inesgotable de saber d'un home que els transmetia un amor insubornable a la seva terra.

Joan Marí Cardona, nascut el 1925 i traspassat enguany, es convertí en un referent

47

"Els seus tarannà i treball infatigable per compartir els seus coneixements sobre Eivissa i Formentera amb Mallorca i Menorca ha d'estimular a continuar per aquest camí la resta d'intel·lectuals i persones de pes de les Illes Balears per construir i fonamentar un poble balear amb fortes i conjuntes arrels"

A la presentació del número 24 de la Revista Eivissa

Foto: Vicent Ribas "Trull"

intel·lectual i moral, com Francesc de B. Moll o Josep M. Llompart, i continua destil·lant saviesa a través de tota la tasca investigadora i l'extensa bibliografia que ens ha llegat. Els seus coneixements s'han incorporat al patrimoni cultural de totes les Balears i de la llengua catalana. Esmentem, de la seva extensa obra, Els Llibres d'Entrevistes, Els carrers i les places de l'antiga Eivissa, Formentera: documentació i paisatges i Pergamins / Índex vell de Tarragona.

48 Va succeir Isidor Macabich en la direcció de l'Arxiu de la Pabordia de Santa Maria d'Eivissa, fet que probablement determinà la seva vocació de conèixer, divulgar i reciclar per als nostres dies la informació servada dins els documents històrics. Una dedicació que també inclogué l'acció cívica, com a president de l'Institut d'Estudis Eivissencs (1971-1994), entitat amb què va cooperar activament sempre.

L'Obra Cultural Balear volgué reconèixer la seva trajectòria personal i intel·lectual l'any 1993 amb el Premi 31 de Desembre Miquel del Sants Oliver, que guardona un treball escrit, editat durant l'any de la convocatòria

i que prengui el passat o el present de les Illes Balears com a camp d'investigació o objecte d'estudi, a la seva obra Els camins i les imatges de l'Arxiduc ahir i avui.

Després seria distingit amb la Medalla d'Or del Consell Insular d'Eivissa i Formentera (1995), la Menció d'Honor Sant Jordi de l'Institut d'estudis Eivissencs (1995) i amb la Medalla d'Or de les Illes Balears, atorgada pel Govern de les Illes Balears (2000). L'ajuntament d'Eivissa li va dedicar un carrer de l'eixample de la ribera nord del port, en vida.

El tarannà i el treball infatigable de Joan Marí Cardona per compartir els seus coneixements sobre Eivissa i Formentera amb Mallorca i Menorca ha d'estimular a continuar per aquest camí la resta d'intel·lectuals i persones de pes de les Illes Balears per construir i fonamentar un poble balear amb fortes i conjuntes arrels.

Ens deixà el divendres dia 18 de gener. Però continuarem la seva tasca, amb un compromís personal amb tot allò que ell estimà en vida.

instituto superior
de estudios
psicológicos

CURSOS DE POSGRADO

CONVOCATORIA DE OCTUBRE

► *¡Matrícula abierta!*

La especialización es la clave de tu desarrollo profesional

Programa de Posgrado

·Trastornos del Lenguaje Escrito. Dislexia

Cómo diseñar una intervención integral en los trastornos de la lectura y la escritura

- Horarios compatibles con tu actividad profesional
- Contenidos de total aplicación práctica
- Profesorado en activo y con larga experiencia profesional

BARCELONA, MADRID, PALMA DE MALLORCA, SAN SEBASTIÁN, OPORTO

ISEP ILLES
Metge Josep Darder, 19, 2º B
07008 Palma de Mallorca

Tel. 971 27 61 51

www.isep.es

Camí cap a la història

*Joan Planells Ripoll
Canonge i Historiador*

Joan Marí Cardona, canonge arxiver, se'n va anar d'aquest món el passat divuit de gener a l'edat de setanta-sis anys i quan en feia vint-i-sis que s'havia estrenat com a historiador. L'any 1949 havia rebut l'ordenació presbiteral, després d'acabar els estudis teològics a la universitat pontifícia de Salamanca. A continuació inicià a la mateixa universitat l'estudi de les llengües clàssiques, especialitat que segurament l'hauria convertit en el futur successor de mossèn Vicent Bufí, professor de llatí del Seminari per antonomàsia. Però la jubilació del rector de Sant Carles, mossèn Bartomeu Ferrer, feu que l'any 1950 esdevingués mossènyer prematur de l'església de Peralta. En fou la causa la manca d'altres preveres disponibles en aquell moment per a cobrir la plaça vacant.

Dos anys després, quan noves ordenacions ja permetien procurar-li un substitut a Sant Carles perquè pogués reprendre els estudis, la promoció d'Isidor Macabich en el si del capítol catedralici va implicar la vacança de la plaça de canonge arxiver, que fou atorgada precisament a Joan Marí. D'aquesta manera, la necessitat d'omplir buits havia acabat desviant la trajectòria d'un llatí cap al terreny de la història.

Però encara havien de passar molts anys abans que el nou canonge s'interessàs pels papers que li havien estat oficialment encomanats. Entre la presa de possessió del càrrec i la presa de documents en les seues mans amb la intenció d'estudiar-los s'hi estén un llarg camí, un camí fitat per les fulles del calendari i fet de llargues passejades per les sendes i carreranyes que esgarrinxen el paisatge de les Pitiüses.

Joan Marí es va endinsar a poc a poc en la història empès pel contacte itinerant amb la geografia de la seua terra. Les caminades l'entusiasmaven i constituïen la seua forma preferida d'omplir el temps lliure. Passava

gust travessant les planes, ascendint a les muntanyes, trepitjant els llits dels torrents, vorejant els penya-segats de les costes i deixant-se arrossegar pel serpentinament dels camins. El contacte amb la realitat actual de les coses suscita normalment el desig de conèixer també la seua història, i segurament la contemplació repetida de parets i pous, fites i torres, casaments i esglésies va anar despertant en Joan Marí la gana de descobrir el passat de totes aquestes modificacions que l'activitat humana havia afegit a la natura d'Eivissa i Formentera. En algun moment degué adonar-se del privilegi que suposava ser el custodi d'uns papers que podien il·luminar el temps que hi havia darrere de tantes coses que observava mentre feia camí.

Aquesta mena de conversió de Joan Marí a la història sembla haver-se produït al voltant de l'any 1970; i des d'un primer moment el seu interès es va centrar en les fonts que li podien dilatar cap al passat l'horitzó de la seua particular experiència de caminador. Es va dedicar sobretot a estudiar els documents que fan referència a la divisió en quartons de la terra conquerida per Guillem de Montgrí i els seus socis; els capbreus que ofereixen dades del repartiment d'aquests quartons entre els repobladors de les illes; els llibres de la parròquia de Santa Maria, que proporcionen informació sobre els topònims, noms i sobrenoms que defineixen el territori i els seus habitants; les actes de visites pastorals d'arquebisbes de Tarragona o dels seus enviats, les quals contenen abundància de notícies sobre els temples locals; i l'obra de l'arxiduc Lluís Salvador, que brinda una visió antiga de les Pitiüses captada també des dels camins.

L'any 1976 Joan Marí va publicar el seu primer llibre, titulat *La conquesta catalana de 1235*. En el pròleg d'aquella primera publicació manifestava el propòsit de "aprofitar la

documentació recollida i tractar de fer-la coincidir damunt la realitat actual" ... "Per poder fer això -afegia - he anat passa a passa, corrent quasi sempre pels cims de les muntanyes, per tal de comprovar-ho tot. Ho he volgut conèixer per poder-ho exposar sense perill d'error i saber el que resta, encara avui, del nostre passat, a fi de no recordar sols uns fets que succeïren, sinó per lligar-los amb el que avui i ara ens envolta. I així, per exemple, si es posaren fites per delimitar els quartons, he vist els llocs on estan o estaven situades amb el desig de comprovar si hi eren o si la marxa del temps o la mà de l'home les havia arruïnats. Si tenim en els documents els noms d'unes alqueries o rafals del temps dels moros, havíem de comprovar si encara estaven en ús alguns noms o si al menys es recordaven i també intentar saber el lloc que designaven". I acabava dient: "fruit d'aquest escatiment són els nombrosos plànols i perfils de muntanyes amb l'ajuda dels quals es pot seguir la trama de tot el conjunt. I el que vulgui recórrer tot el que s'hi assenyala podrà obtenir un coneixement quelcom perfecte damunt el terreny".

Quan Joan Marí escrivia tot això, ja havia imaginat l'esquema d'una obra molt més extensa, que pretenia anar elaborant sota el títol general d'Illes Pitiüses, i de la qual en el mateix pròleg indica les línies principals. I per a quasi tots els llibres successius que va publicar d'acord amb aquesta prèvia planificació podrien servir les explicacions abans reproduïdes que prologaven el primer. L'autor, després de seguir passa a passa la ruta de les fites divisòries entre quartons, va recórrer també passa a passa tota l'extensió de cada un d'ells, tractant de situar sobre el terreny les dades que trobava en els documents.

I les passes que va fer a l'hora de preparar altres obres posteriors a les d'aquell primer projecte queden reflectides en els seus mateixos títols: Els camins i les imatges de l'Arxiduc ahir i avui, El llarg camí del pa a Formentera, El camí de missa, Formentera passa a passa per les vies públiques, Eivissa passa a passa. Això fa que quasi tots els seus llibres convidin a una lectura també peripatètica, feta sobre la marxa. Són apropiats per a reposar dins el sarró de caminant, vora el panet i el tros de sobrassada, de manera que puguin ser llegits seient damunt alguna paret, en presència del que es descriu a les seues pàgines.

El distanciament dels escenaris, en canvi, pot donar una certa aparença de proximitat a l'esforç de l'autor per ressenyar els detalls. Sent un dels eixos del seu mètode la preocupació per fer coincidir els documents damunt la realitat actual, sembla lògic que l'interès de Joan Marí s'atenués a mesura que aquesta realitat s'esvaïa o escassejava la documentació. De fet, les etapes històriques de les quals ja no queden pràcticament restes desenterrades ni documents de primera mà assequibles són absents a la seua obra. La seua investigació es mou sempre dins els límits de l'època en què els habitants de les Pitiüses han parlat la llengua de Ramon Llull, Ausiàs Marc i Verdaguer. I, segons també manifestava en el pròleg abans esmentat, d'aquest període ell pretenia escriure només la història petita, entenent com a tal la tasca de posar "maons per omplir espais buits". Ho expressava amb aquests termes: "Encara que s'hagi escrit ja fa temps la història gran de les illes Pitiüses, manca molt per escriure en lletres de motllo de la història petita. L'esquelet mestre de gruixudes columnes i de fortes jàsseres encreuades pot ser estigui ja complet; al menys aquí no hi haurà cap intent d'aixecar noves columnes ni de construir noves jàsseres. Però no hi ha dubte que manquen encara molts de maons per omplir espais buits, si volem conèixer un poc més la nostra terra". Les columnes del símil poden significar el descens vertical de la història particular de les Pitiüses cap a nivells cada vegada més profunds del passat, i les jàsseres les connexions horitzontals de cada una de les seues etapes amb el context històric general. I enteses amb aquest sentit, ni les columnes ni les jàsseres no han atret realment l'atenció de Joan Marí, que al llarg de les seues investigacions mai no ha baixat més avall del segle XIII ni s'ha ocupat directament dels lligams de la nostra història particular amb la d'altres espais més amples.

La contribució especial de Joan Marí a la història d'Eivissa i Formentera queda perfectament descrita per la seua pròpia metàfora dels maons per omplir espais buits. Dins l'edifici pavimentat l'any 1235 els seus llibres han aixecat, maó a maó, nombroses mitjanades d'informació històrica que d'ara endavant seran imprescindibles per a tothom qui vulgui orientar-se a través dels darrers 767 anys de vida pitiüsa.

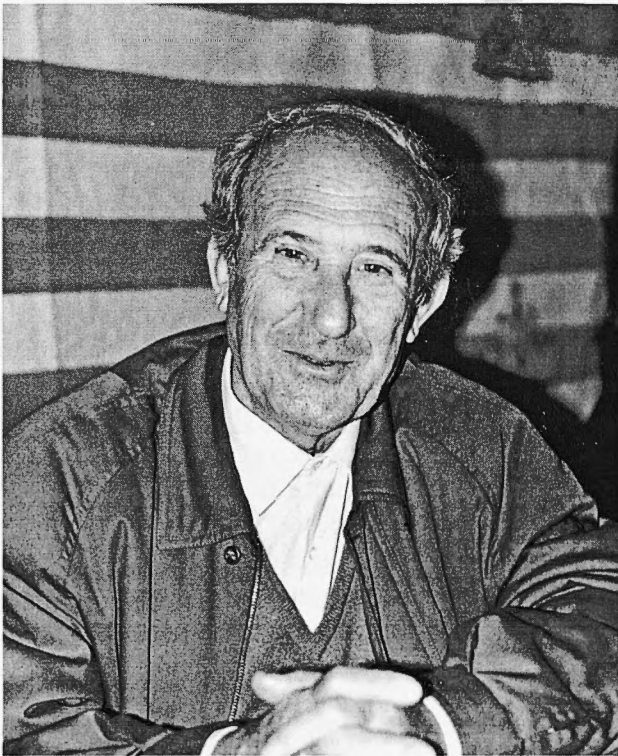
"... per a la conservació de la pròpia identitat i la imatge serena i plaent de la nostra terra, el canvi dels darrers anys ha suposat un desastre irreparable, cosa que alguns es neguen a reconèixer; es destrueixen tranquil·lament la nostra llengua, la nostra cultura, els topònims són substituïts per altres que de vegades fins i tot són una befa per als eivissencs i formenterers, es permet que els monuments del nostre passat, cases, torres, molins, pous i fonts,

caiguin, quan no es desfan voluntàriament.

Dins pocs anys, què quedarà del nostre passat que ens identifica?

Si de cas arriba un dia que tot el que fou nostre s'hagi despersonalitzat i desarrelat tant que Eivissa i Formentera ja no es puguin identificar més que pels seus contorns de les costes i el relleu de les serralades, no tendrem ja cap raó al nostre abast per assegurar que som els successors i hereus d'aquell dia vuit d'agost de

1235. Aleshores només ens quedarà la possibilitat de confessar ingènuament la desaparició d'un poble, el nostre poble, nosaltres, a mans d'uns suposats amics de les nostres illes que tant les varen estimar que fins i tot ens les desferen i mudaren deixant-nos sarcàsticament les restes com a testimonis dels seus capricis..."

*Joan Marí Cardona
a "Portmany". Eivissa, 1990
Foto: Vicent Ribas "Trull"*

CARTA DE PRINCIPIS DEL FÒRUM SOCIAL MUNDIAL

1. El Fòrum Social Mundial és un espai obert de trobada per aprofundir la reflexió i el debat democràtic d'idees, la formulació de propostes, el lliure intercanvi d'experiències i l'articulació per a accions eficaces d'entitats i moviments de la societat civil que s'oposen al neoliberalisme i al domini del món pel capital i per qualsevol forma d'imperialisme, i estan decidides a la construcció d'una societat planetària centrada en l'ésser humà.
2. A partir d'ara, amb el convenciment que "un altre món és possible" (així es va proclamar a Porto Alegre), aquest Fòrum esdevé un procés permanent de recerca i construcció d'alternatives que no es redueix als esdeveniments en què es recolza.
3. El Fòrum Social Mundial és un procés de caràcter mundial. Totes les trobades que es fan com a part d'aquest procés tenen dimensió internacional.
4. Les alternatives que s'hi ha proposat es contraposen a un procés de globalització capitalista comandat per les grans corporacions multinacionals i pels governs i institucions internacionals al servei dels seus interessos. Aquestes propostes cerquen fer prevaler, com una nova etapa de la història del món, una globalització solidària que respecti els drets humans universals i els de tots els ciutadans a totes les nacions, així com també el medi ambient, recolzada en sistemes i institucions internacionals democràtiques al servei de la justícia social, la igualtat i la sobirania dels pobles.
5. El Fòrum Social Mundial reuneix i articula només entitats i moviments de la societat civil de tots els països del món, però no pretén ser una instància representativa de la societat civil mundial ni excloure dels debats que promoguin els responsables polítics, amb mandats atorgats pel poble, que decideixin assumir els compromisos que en resultin.
6. Les trobades del Fòrum Social Mundial no tenen caràcter deliberatiu. Per tant, ningú no estarà autoritzat a expressar, en nom del Fòrum, a qualsevol de les seves edicions, posicions que pretenguin ser de tots els seus i les seves participants. Aquests no han de ser cridats a prendre decisions, per vot o aclamació, com a conjunt de participants del Fòrum, sobre declaracions o propostes d'acció que identifiquin a tots o a la majoria i que es proposin com preses de posició del Fòrum com a Fòrum.
7. Es pot, no obstant, assegurar a les entitats o conjunts d'entitats que participen a les trobades del Fòrum la llibertat de deliberar, durant aquestes, sobre declaracions i accions que decideixin desenvolupar, aïlladament o en forma articulada, amb altres participants. El Fòrum Social Mundial es compromet a difondre amb amplitud aquestes decisions pels mitjans a l'abast, sense direccionaments, jerarquitzacions, censures ni restriccions, sinó com a deliberacions de les entitats que les hagin assumit.
8. El Fòrum Social Mundial és un espai plural i diversificat, no confessional, governamental ni partidari, que articula en forma descentralitzada (en xarxa) entitats i moviments compromesos en accions concretes, del nivell local a l'internacional, per la construcció d'un món diferent. Per tant, no es constitueix com instància de poder a ser disputat pels participants de les seves trobades ni pretén constituir-se en l'alternativa d'articulació d'accions de les entitats i moviments que hi participen.
9. El Fòrum Social Mundial assumeix la democràcia com el camí per resoldre políticament els problemes de la societat. Com espai de trobada, està oberta al pluralisme i a la diversitat de compromisos i actuacions de les entitats i moviments que hi decideixin participar, així com a la diversitat de gènere, races, ètnies i cultures.
10. El Fòrum Social Mundial s'oposa a qualsevol visió totalitària i reduccionista de la història i a l'ús de la violència com a mitjà de control social per l'Estat. Pugna pel respecte als drets humans, per relacions igualitàries, solidàries i pacífiques entre persones, races, gèneres i pobles, con-

demnant totes les formes de dominació, així com també la subjecció d'un ésser humà per un altre.

11. Les trobades del Fòrum Social Mundial són sempre espais oberts a totes les persones que hi vulguin participar, excepte organitzacions que atemptin contra la vida de les persones com a mitjà d'acció política.

12. Com espai de debat, el Fòrum Social Mundial és un moviment d'idees que estimula la reflexió i la màxima disseminació transparent dels seus resultats sobre els mecanismes i instruments de la dominació del capital; sobre mitjans i accions de resistència i superació d'aquest domini i sobre les alternatives que puguin ser proposades per resoldre els problemes d'exclusió i desigualtat que el procés globalitzador capitalista actualment hegemònic està creant o agreujant, a nivell internacional i en l'interior dels països.

13. Com a espai d'intercanvi d'experiències, el Fòrum Social Mundial estimula el coneixement i el reconeixement mutu de les entitats i

moviments que hi participen, valorant en especial el que la societat està construint per centrar l'activitat econòmica i l'acció política en l'atenció de les necessitats de l'ésser humà i en el respecte a la natura.

14. Com a espai d'articulació, el Fòrum Social Mundial cerca enfortir i crear nous vincles nacionals i internacionals entre entitats i moviments de la societat civil, que augmenten, tant en l'esfera de la vida pública com de la vida privada, la capacitat de resistència social al procés de deshumanització que el món està vivint, i reforcin les iniciatives humanitzadores en curs per l'acció d'aquests moviments i entitats.

15. El Fòrum Social Mundial és un procés que estimula les entitats i moviments que hi participen a plantejar les seves accions com a qüestions de ciutadania planetària, introduint en l'agenda global les pràctiques transformadores que s'estiguin experimentant en la construcció d'un món nou.

Ara tenir un piano és més fàcil

Sense necessitat de comprar-lo, decideixi

LLOGUER-OPCIÓ COMPRA AIXÍ DE FÀCIL

Si el seu fill o filla comença a estudiar piano, vostè ha de pensar en la necessitat de tenir un piano a casa seva.

És lògic que la decisió de comprar-lo definitivament la prengui segons els resultats del curs.

No es preocupi: MUSICASA li soluciona aquest problema.

MUSICASA li cedeix un piano, acústic o digital.

NOMÉS PER 8.700.- ptes. mensuals, més quota inicial de 28.990.- ptes. Per exemple:

Si vostè decideix comprar el piano que li vàrem cedir, fa un any o més, o qualsevol altra marca,

li descomptarem 133.300 ptes.-

YAMAHA

MUSICASA

**Pl. Es Fortí, 1
(cantonada Passeig Mallorca)
Palma de Mallorca
Telf. 971 281559**

PORTO ALEGRE II

Resistència contra el neoliberalisme, el militarisme i la guerra: per la pau i la justícia social

Davant el continu empitjorament de les condicions d'existència dels pobles, nosaltres, els moviments socials de tot el món, desenes de milers de persones, ens hem reunit en el Segon Fòrum Social Mundial en Porto Alegre contra el neoliberalisme i la guerra. Aquí estem en gran nombre, malgrat els intents de trencar la nostra solidaritat. Ens hem reunit novament per continuar la nostra lluita, ratificant els acords del Fòrum anterior i reafirmant que "un altre món és possible".

Som diversos (dones i homes, joves i adults, camperols) camperoles, pescadors i pescadores, pobladors de la ciutat, els treballadors i les treballadores, aturats i aturades, estudiants, professionals, emigrants, pobles indígenes i gent de totes les creences, colors i orientacions sexuals. La diversitat és la nostra força i la seva expressió és la base de la nostra unitat. Som un moviment de solidaritat global, unit en la nostra determinació per lluitar contra la concentració de la riquesa, la proliferació de la pobresa i la destrucció del nostre planeta. Estem construint un sistema alternatiu i usem camins creatius per promoure'l. Estem construint una aliança àmplia a partir de les nostres lluites i la resistències contra el sistema basat en el patriarcat, el racisme i la violència, que privilegia els interessos del capital sobre les necessitats i les aspiracions dels pobles.

Aquest sistema comporta un drama quotidià, on milions de dones, nens i ancians moren de fam, falta d'atenció mèdica i malalties prevenibles. Famílies senceres són obligades a abandonar les seves llars a conseqüència de guerres, dels impactes provocats per la imposició de models de desenvolupament modernitzadors, la pèrdua de les seves terres agrícoles, els desastres ambientals, la desocupació, el debilitament dels serveis públics i la destrucció de la solidaritat comunitària. Tant en el Sud com en el Nord lluites combatives i resistències reivindiquen la dignitat de la vida.

Els esdeveniments de l'11 de setembre van marcar un canvi dramàtic. Després dels atacs terro-

ristes, que condemnem completament, així com condemnem els altres atacs sobre població civil en altres parts del món, el Govern dels Estats Units i els seus aliats van promoure una resposta militar massiva. En nom de la "guerra contra el terrorisme", s'han vulnerat drets civils i polítics a tot el món. La guerra d'Afganistan en què es van emprar mètodes terroristes, s'està expandint a altres fronts. No és més que l'inici d'una guerra global permanent que consolida la dominació del govern dels Estats Units i dels seus aliats. Aquesta guerra revela la cara brutal i inacceptable del neoliberalisme. Se satanitza l'Islam, alhora que s'exacerba intencionadament el racisme i la xenofòbia. I els mitjans de comunicació i la informació que s'aboca promouen un ambient bel·licista, dividint al món en "bons" i "dolents". L'oposició a la guerra és una part constitutiva de la nostra lluita.

La situació de guerra continua desestabilitzant la regió de l'Orient Mitjà, donant pretextos per a la repressió contra el poble Palestí. Mobilitzar-se solidàriament amb la gent de Palestina i les seves lluites per l'autodeterminació del seu poble enfront de la brutal ocupació promoguda per l'Estat israelià és una de les tasques fonamentals del moviment. Això és vital per a la seguretat col·lectiva de tots els pobles a la regió.

Altres fets confirmen també la urgència de la nostra lluita. A Argentina, la crisi financera fruit del fracàs de la política d'ajust estructural del FMI, i un deute creixent han generat una crisi social i política. Aquesta crisi va provocar protestes espontànies entre les classes treballadores

i mitjanes, contestada amb repressió que va provocar morts, canvis en el Govern i noves aliances entre diferents grups socials. Amb la força dels "cacerolazos", el poble va exigir la satisfacció de les seves demandes.

La fallida de la transnacional Enron exemplifica la fallida de l'economia de casino i la corrupció d'empresaris i polítics, que deixen els i les treballadores sense ocupació ni pensions. Aquesta transnacional operava amb empreses fantasmes i fraudulentament als països en desenvolupament i els seus projectes van expulsar pobles sencers de les seves terres i van promoure la privatització de l'electricitat i de l'aigua.

El govern dels Estats Units, en el seu afany de protegir els interessos de les seves grans empreses, es va negar amb arrogància a respectar els acords de Kyoto sobre escalfament global, els tractats antimíssils i antibalístics, la Convenció sobre la Biodiversitat, la Conferència de l'ONU contra el racisme i la intolerància, la proposta de reduir les armes petites i altres tractats internacionals que demostren un cop més que l'unilateralisme dels Estats Units subverteix els esforços de trobar solucions multilaterals a problemes globals.

A Gènova, el G-8 va fallar completament en la seva tasca autoassignada d'un govern global. Davant la resistència i la massiva mobilització popular, es va respondre amb violència i repressió, denunciant com si fossin criminals les i els que gosaren protestar. No obstant això, no han aconseguit acovardir el nostre moviment.

I tot això es dona en un context de recessió mundial. El model econòmic neoliberal està destruint creixentment els drets i condicions de vida dels pobles. Emprant qualsevol mètode per protegir el valor de les seves accions, les transnacionals realitzen acomiadaments massius, redueixen salaris i tanquen empreses, esprement l'última gota de sang de les i els treballadors. Els governs enfrontats a la crisi econòmica responen amb privatitzacions, retall de despeses socials i reducció de drets laborals. Aquesta recessió mostra la mentida del neoliberalisme i les seves promeses de creixement i prosperitat.

El moviment global per la justícia social i solidaritat s'enfronta a enormes reptes: la seva lluita per la pau i els drets socials implica superar la pobresa, la discriminació, la dominació i obliga a treballar per una societat sustentable.

Els moviments socials condemnen la militarització de la resolució de conflictes, la proliferació de guerres de baixa intensitat, així com les operacions militars plantejades en el Pla Colòmbia com a part de la iniciativa regional andina, el Pla Puebla Panamà, el tràfic d'armes i l'increment de les despeses militars. Els bloquejos econòmics contra pobles i nacions, en particular contra Cuba però també Iraq i altres països i la creixent repressió contra sindicalistes i activistes.

Donam suport a la lluita sindical de les i els treballadors formals i informals i als sindicats compromesos en la lluita per la defensa d'unes condicions dignes de treball i de vida, els drets

MENÚ DIARI

Ctra. Manacor - Inca, km. 9
Tel. 971 83 02 46
07520 PETRA

BATEJOS - NOCES COMUNIONS MENJARS D'EMPRESA

genuïns d'organització i de vaga, i el dret a negociar contractes col·lectius en els distints nivells per aconseguir equitat en els sous i condicions de treball entre dones i homes. Rebutgem l'esclavitud i l'explotació dels nens. Donam suport a les seves lluites en contra de la flexibilització, subcontractació i acomiadaments, i demandem nous drets internacionals que regulin l'ocupació de les companyies transnacionals i les seves empreses associades, en particular, el dret de sin-

Desenvolupament", només defensa interessos transnacionals. Mitjançant una nova Ronda de negociacions, aquesta institució avança en el seu objectiu de convertir tot en mercaderia. Per a nosaltres i nosaltres els aliments, els serveis públics, l'agricultura, la salut, l'educació i els gens no poden ser patentats. Rebutgem qualsevol mena de comerç i patents sobre la vida.

L'OMC perpetua aquesta agenda, a nivell planetari, mitjançant tractats de lliure comerç regional

Som un moviment de solidaritat global, unit en la nostra determinació per lluitar contra la concentració de la riquesa, la proliferació de la pobresa i la destrucció del nostre planeta

dicalitzar-se i disposar de contractes col·lectius de treball.

La política neoliberal ens empeny a una major pobresa i inseguretat. Pobresa i inseguretat que genera tràfic i explotació de dones i nens, que condemnem enèrgicament, i empeny milions d'éssers humans a l'emigració, mentre li són negades la seva dignitat, llibertat, drets i legalitat, per la qual cosa demandem el dret al lliure moviment, la integritat física i un estatus legal als països de treball. Defensem els drets dels pobles indígenes i el compliment del Conveni 169 de la OIT i la seva inclusió en les lleis dels respectius països, així com la seva aplicació.

Els països del Sud han pagat molts cops el seu el deute extern. Un deute il·legítim, injust i fraudulent, que funciona com un instrument de dominació privant les persones dels seus drets humans fonamentals i amb l'única meta d'augmentar la usura internacional. Exigim la seva cancel·lació incondicional, així com la reparació dels deutes històrics, socials i ecològics. Els països que exigeixen el pagament del deute estan implicats en l'explotació dels recursos naturals i del coneixement tradicional dels pobles del Sud. Aigua, terra, aliments, boscos, llavors, cultures i les identitats dels pobles són patrimoni de la humanitat per a la present i les futures generacions. En aquest sentit, és fonamental preservar la biodiversitat. Els pobles tenen el dret a aliments sans i permanents sense organismes genèticament modificats. La sobirania alimentària en l'àmbit nacional, regional i local és un dret humà bàsic i per aconseguir-la és clau una reforma agrària democràtica i garantir l'accés de les camperoles i camperols a la terra.

La cimera de Doha va confirmar la il·legitimitat de l'OMC. La suposada "Agenda de

i acords sobre inversions. Mitjançant l'organització de protestes, àmplies manifestacions i plebiscits contra l'ALCA, els pobles denunciem aquests acords com una recolonització de la regió i la destrucció dels drets i valors fonamentals socials, econòmics, culturals i ambientals.

Cridem a reforçar la nostra aliança mitjançant l'impuls de mobilitzacions i accions comunes per la justícia social, el respecte dels drets i llibertats, la qualitat de vida, l'equitat, el respecte i la pau. Per això, lluitem:

- . Pel dret a conèixer i criticar les decisions que prenguin els seus propis governs, sobretot amb relació a institucions internacionals, i perquè assumeixin la responsabilitat que tenen de retre comptes enfront dels seus pobles. Mentre que reforcem la democràcia electoral a tot el món, emfatitzem la necessitat de democratitzar els estats i les societats i la lluita contra les dictadures

- . Per l'abolició del deute extern, exigint mesures reparadores

- . Contra les activitats especulatives, exigint la creació d'imposts específics, com la Taxa Tobin, sobre el capital especulatiu i la supressió dels paradisos fiscals

- . Pel dret humà a la comunicació

- . Pels drets de les dones contra la violència, la pobresa i l'explotació

- . Contra la guerra i el militarisme, contra les bases militars estrangeres i les intervencions, així com l'escalada sistemàtica de la violència. Privilegiem el diàleg, la negociació i la resolució no violenta dels conflictes

- . Per una Europa democràtica i social basada en les necessitats de les treballadores, dels treballadors i dels pobles, que inclogui la necessitat de la solidaritat i cooperació amb els pobles de

l'Est i del Sud

. Pel dret de les i els joves a accedir a l'auto-nomia social i el seu dret a una educació pública i gratuïta i l'abolició del servei militar obligatori

. Per l'autodeterminació dels pobles, i en especial dels pobles indígenes Impulsarem la realització de Fòrums Socials Continentals l'any 2002. Només la lluita dels pobles pot aconseguir conquestes concretes

. En els pròxims anys unirem els nostres esforços en les següents mobilitzacions comunes:

Any 2002:

. 8 de març: Dia Internacional de la Dona

. 17 d'abril: Dia Internacional de la Lluita Camperola

. 1 de maig: Dia Internacional dels Treballadors i les Treballadores

. 7 d'octubre: Dia dels i les Sense Sostre

. 12 d'octubre: Crit dels Exclosos i les Excloses

. 16 d'octubre: Dia Mundial de la Sobirania Alimentària

. 10-14 de desembre: Setmana Mundial pels Drets Humans.

Les Mobilitzacions Mundials es concentren al voltant de:

. 15-16 de març: Barcelona: Cimera dels Caps d'Estat d'Europa

. 18-22 de març: Monterrey: Conferència de les Nacions Unides sobre el Finançament al Desenvolupament

. 17-18 de maig: Madrid, Cimera de Caps d'Estat d'Amèrica Llatina, El Carib i Europa

. 31 de maig: dia internacional contra el militarisme i a favor de la pau.

. 8-13 de juny: Roma, Itàlia, Cimera Mundial sobre Alimentació de la FAO

. 21 i 22 de juny: Sevilla, Espanya, Cimera dels Caps d'Estat de la UE.

. Juliol: Toronto i Callgary, Rocky Mountains, Canadà: G-8 Cimera

. 22 de Juliol: campanya als Estats Units contra la coca-cola

. Setembre: Johannesburgo (Sud-àfrica): Rio + 10

. Octubre: Equador: Fòrum Social Continental: "Una nova Integració és Possible"

. Novembre: L'Havana (Cuba) segona reunió Hemisfèrica contra l'ALCA

. Nov-desembre: Mèxic, Conferència Ministerial de l'OMC

. Desembre: Copenhaguen: Cimera dels Caps d'Estat d'Europa Any2003:

. Abril: Bons Aires: Cimera Presidencial sobre l'ALCA

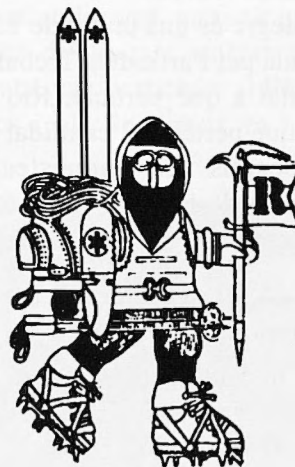
. Juny: Tesalònica (Grècia) Cimera de la UE

. L'OMC, el FMI i el Banc Mundial es reuniran en alguna part i en algun moment donat. Allà serem!

**1976-2001
25è ANIVERSARI!**

**ES
REFUGI**

Via Sindicat, 21
pati interior.
(antic edifici del
Sindicat Forà)
Telèfon 971 71 67 31
07002 Ciutat de
Mallorca

Gràcies per compartir amb nosaltres, durant aquests anys, les vostres aventures

UN ALTRE MÓN ÉS POSSIBLE.

CRÒNICA DEL II FÒRUM SOCIAL MUNDIAL

Augusto Serrano Olmedo (STEs)
i Biel Caldentey (STEI-i)
delegats presents al Fòrum

La Història no ha mort; el pensament únic és una fal·làcia que ens volen imposar; les ideologies existeixen i persistiran mentre existeixin persones en el món que es morin de fam, mentre romanguí viu i actiu l'esperit del Fòrum Social Mundial de Porto Alegre.

És la segona vegada que es reuneix el FSM a Porto Alegre, Rio Grande do Sul, Brasil, del 31 de gener al 5 de febrer; es reuneix com una iniciativa de la societat civil emergent de tot el món com a resposta i alternativa al Fòrum econòmic de Davos (Suïssa), que enguany s'ha reunit a Nova York. "La construcció d'un món millor" és el llibre que intenta sintetitzar el que va suposar el I Fòrum i que reflecteix el germen i les idees que es pretenen desenvolupar per contraposar als postulats de Davos.

Porto Alegre és una ciutat de 1.200.000 habitants governada pel Partit dels Treballadors (PT), igual que l'Estat a què pertany, Rio Grande do Sul, i partit a què pertany el candidat amb més possibilitats, segons les enquestes, d'arribar a la Presidència de la República. Porto Alegre, com altres ciutats del seu entorn, té a gala el tenir la

democràcia més participativa del món, perquè l'ocupació d'un percentatge de la despesa del pressupost municipal la decideixen els veïns i veïnes en assemblees. Els serveis públics, i entre ells l'educació, han aconseguit un desenvolupament en aquesta ciutat i en l'estat al que pertany molt major que en la majoria de ciutats i estats de Brasil.

L'organització del Fòrum va ser a càrrec d'un Comitè Internacional format per ABONG (associació d'organitzacions no governamentals de Brasil), ATTAC (Associació per la Taxa Tobin), CUT (Central única de Treballadors de Brasil), MST (Moviment dels Sense Terra), Justícia i Pau de Brasil, entre d'altres associacions.

Com es pot veure al quadre adjunt la participació de delegats i delegades pot qualificar-se de gran èxit. Amb tanta participació és lògic que hi

Les grans xifres del Fòrum

- 15.230 delegats (57%) i delegades (43%)
- 4.909 organitzacions de 131 països
- 11.600 joves de 52 països
- 51.300 participants
- 210 ètnies
- 186 llengües
- Mitjans de comunicació:
2.400 periodistes acreditats.
- 2.500 nins i nines en el forument infantil, que va comptar amb 800 persones voluntàries.
- Països ordenats per delegats i delegades assistents:

Brasil (8.503 i 2.364 organitzacions),	Itàlia (979 i 406),	Argentina (924 i 274),
França (682 i 224),	Uruguai (465 i 54).	

Els participants de les Illes Balears pertanyien a sindicats com l'STEI-i i CGT i a altres organitzacions com REAS (xarxa d'economia alternativa i solidària), ATTAC i Coordinadora d'ONGs, així com també eren presents la Consellera de Benestar Social i el Director General de Cooperació del Govern Balear

Ni un pas enrera.

Les "madres de mayo" manifestant-se a la inauguració del Fòrum

hagués una gran pluralitat d'organitzacions i persones, uns sectors més radicals i altres més moderats, encara que els dos són necessaris i es complementen, perquè si només hi ha radicals ens maten i si només hi ha moderats, ens morim.

Els objectius del Fòrum.

L'objectiu més conegut i el que la premsa de tot el món va recollir, era contraposar l'organització d'un Fòrum pacífic i amb propostes clares al Fòrum dels rics que governen el món, al Fòrum de Davos. Encara que els objectius del Fòrum eren més, eren múltiples, cal fixar-se fonamentalment en dos:

- avançar en la reflexió i definició d'alternatives al neoliberalisme dominant.
- articular moviments socials de tot el món que estan en el treball i en la lluita per un món millor.

Encara que potser el vertader objectiu seria cercar i definir un subjecte internacional que lluiti contra la globalització capitalista, però, clar, la pluralitat d'organitzacions i persones fa complicat poder afirmar que va haver-hi unitat al costat de la diversitat. Aquest Fòrum, per tant, no és ni pot convertir-se en una nova Internacional.

Les activitats.

Els treballs i debats es van organitzar en quatre Eixos temàtics: "La producció de riquesa i la reproducció

social", "L'accés a les riqueses i la sostenibilitat social", "L'afirmació de la societat civil i dels espais públics" i "Poder polític i ètica a la nova societat".

Cada Eix s'estructurava en 6 o 7 conferències (taules rodones, en realitat perquè hi havia diversos ponents). Aquestes conferències tenien per objectiu exposar propostes, plataformes i alternatives que estan sent elaborades i discutides per distintes organitzacions de la societat civil.

Els Seminaris, proposats pel Comitè Organitzador, tenien com a objectiu aprofundir en aspectes concrets de cadascun dels eixos temàtics, i fer-ne debats.

Va haver-hi també multitud de Tallers, proposats per les organitzacions assistents, per exposar experiències o plantejaments sobre determinats temes.

Una activitat molt emotiva van ser els Testimonis, que eren el que el seu mateix nom indica, testimonis donats per grans personalitats "la trajectòria de vida de les quals pot ser considerada patrimoni de la humanitat" segons els definia l'organització. N'hi va haver 14, encara que destaquen per ser més coneguts: Leonardo Bolf i Rigoberta Menchú; també hi va ésser Vázquez Montalbán.

El Campament Internacional de la Joventut, que va reunir més d'onze mil joves, va tenir una programació específica d'activitats, encara que els seus integrants també van participar al Fòrum.

A les Conferències i als Seminaris va haver-hi

Biel Caldentey i Augusto Serrano, representants de la Confederació d'STEs i de l'STEI-I, en una de les manifestacions del Fòrum

representants molt diversos, encara que cal destacar la presència d'alguns Ministres (4 francesos, un dels quals se'n va emportar un pastís aferrat a la cara en prova del rebuig de molta gent a la representació en aquest Fòrum d'institucions que estaven *beneint* la guerra d'Afganistan) i l'absència del sindicalisme majoritari a Europa i Estats Units.

En paral·lel al Fòrum Social Mundial es van celebrar altres trobades entre les que cap destacar les següents: Trobada Mundial de la Joventut, Fòrum dels Jutges, Fòrum d'Autoritats Locals, Fòrum Mundial de Parlamentaris i Forumet de nins i nines.

Va haver-hi moltes manifestacions durant els 5 dies, encara que en destaquen dues: la manifestació que va precedir la inauguració i la manifestació contra l'ALCA (Àrea del Lliure Comerç de les Amèriques).

Els Documents elaborats.

Moltes de les persones Ponents de les Conferències, dels Seminaris i Tallers van presentar les seves intervencions i propostes per escrit i es van elaborar diversos documents com a conclusions; aquests documents poden consultar-se a www.forumsocialmundial.org.br/.

Es va elaborar un document final, que reproduïm a aquest número de Pissarra, anomenat "*Resistència contra el neoliberalisme, el militarisme i la guerra: per la pau i la justícia social*" que, encara que no va ser signat ni per la CIOLS ni per la CES, va obtenir un suport generalitzat. Aquest document, que no pot ser la síntesi del Fòrum, recull, no obstant això, el plantejament de fons que subjeu en aquest. Així s'afirma que "*Som un moviment de solidaritat global, unit en la nostra determinació per lluitar contra la concentració de la riquesa, la proliferació de la pobresa i la destrucció del nostre planeta. Estem construint un sistema alternatiu i usant camins creatius per promoure'l*"; el rebuig al sistema mundial dominant representat a la Cimera celebrada en paral·lel a Nova York es reflecteix així: "*El model econòmic neoliberal està destruint creixentment els drets i condicions de vida dels pobles (...) els governs, enfrontats a la crisi econòmica, responen amb privatitzacions, retalls de despeses socials i reducció dels drets laborals*". Sobre el problema del deute extern s'afirma que "*Els països del sud han pagat molts cops el seu deute extern; un deute il·legítim, injust i fraudulent que funciona com un instrument de dominació, privant les persones dels seus drets humans fonamentals*"; es reclama la seva aboli-

C o n t a c t e

Telèfon: 971 75 04 86
FAX: 971 90 59 34

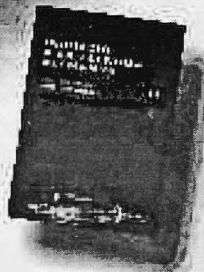
www.isi-idiomas.com
e-mail: isi@jet.es

Materials d'Ensenyanca Alemany

Treffpunkt *kompakt* 1+2 (nou en novembre)

INICIACIÓ A LA LLENGUA ALEMANYA

GRAMÀTICA BÀSICA D'ALEMANY

Treffpunkt Modul

Consulta les
nostres pàgines en
isi-idiomas.com

ció i s'exigeixen mesures reparadores de l'explo-
tació dels recursos naturals realitzada pels països
del nord sobre els del sud. El document acaba
fent una crida per acudir a distintes mobilitza-
cions de caràcter internacional com a resposta a
distintes trobades organitzades pels qui governen
el món.

pluralitat de representants de diverses nacions, no
pot ser que la representació de Brasil sigui tan
àmplia com la d'enguany. Tampoc és de rebut que
ministres de governs que recolzen accions contra
la humanitat -com la guerra d'Afganistan- partici-
pin en els distintes seminaris i conferències. És
necessari que l'organització extremi l'atenció als

El vertader objectiu seria cercar i definir un subjecte internacional que lluiti contra la globalització capitalista

Al camp educatiu es va aprovar la Declaració,
reproduïda també a aquest número de Pissarra,
titulada *"Una altra educació és possible i
necessària"* elaborada al Seminari d'Educació
celebrat al Fòrum, en què va tenir una destacada
participació la delegació de la Confederació
d'STEs i de l'STEI-i. En aquesta Declaració es
recullen fins a deunou punts en què, entre d'altres
coses, s'exigeix *"una educació pública gratuïta
per a tots i totes que sigui plenament accessible
durant tota la vida"*, reclamant *"un finançament
de l'educació pública de part de l'Estat que abasti
el 8% del PIB"*, donant suport a *"la lluita de les
nacions autòctones i dels pobles indígenes que
reivindiquen un control de les seves
institucions educatives per assegurar
el respecte i el foment de la seva llen-
gua, cultura i patrimoni"*; les orga-
nitzacions signants es comprometen
a persistir en les campanyes per a
"posar fi al treball infantil" i per
impedir la *"privatització i la comer-
cialització de l'educació"*, exigint
que *"el saber sigui reconegut com un
bé comú de la humanitat"*.

Cap al III Fòrum.

El III Fòrum s'organitzarà també a
Porto Alegre l'any que ve i, clar, les
organitzacions i persones que creiem
en aquest Fòrum, que participem en
els objectius d'aquest, hem de refle-
xionar sobre el desenvolupament de
l'edició d'aquest any per fer arribar al
Comitè Internacional organitzador
les nostres propostes de millora.

És necessari que s'avanci cap a una
major mundialització dels compo-
nents de les taules rodones de cadas-
cun dels eixos, que hi hagi una major

Tallers que es proposen, perquè pot succeir que
algunes organitzacions vulguin aparentar en el
programa el que després no es fa en la realitat.
L'organització ha de posar suma atenció a acon-
seguir que tinguin cabuda al Fòrum representants
de conflictes silenciats, com el txetxè, el kurd, el
saharià...

Com a crítica interna cal assenyalar que el sindi-
calisme alternatiu, tant l'uropeu com l'americà,
va estar poc representat al Fòrum i, per descomptat,
gens coordinat. Per a l'any que ve caldrà tenir
una presència més activa i major coordinació,
perquè estem convençuts que un altre món és
possible i un altre sindicalisme, també.

Informàtica Ciutat

Servei tècnic
Venda d'ordinadors
Servei a domicili

EL MILLOR EN
HARDWARE & SOFTWARE

TEL: 971-28 98 98
FAX: 971-45 16 94

C./ De la Balanguera, 10 - baixos
07011 - Palma de Mallorca

REVISTA DE PREMSA

Participació

L'STEI-i participa al Fòrum al costat d'altres ONG de les Balears (la Coordinadora d'ONGD, Unicef, Attac, CGT i REAS) i del Govern balear (representats per la consellera Fernanda Caro i el director general de Cooperació, Llorenç Pons).

L'objectiu del sindicat és, segons Caldentey, defensar una globalització més social, ja que la globalització actual ha causat desigualtats, és insolidària i regressiva. En el Fòrum Mundial de l'Educació hem fet paleses les reformes que a nivell mundial s'estan fent en l'educació; reformes que van en la línia de la privatització de l'educació, i l'educació no es pot privatitzar perquè és un dret, i no un servei. D'altra banda, també hem fet paleses que sense educació no hi pot haver democràcia, són processos convergents. Si un poble no ha estat ben educat no sabrà respondre democràticament davant les situacions, moltes vegades corruptes, dels seus governants», puntualitza.

Diari de Balears Diumenge, 3 de febrer del 2002

L'STEI intervé a Porto Alegre contra les reformes educatives de Madrid

Diari de Balears Dimarts, 5 de febrer del 2002

De Mallorca a Porto Alegre, units per lluitar per un món més just

Catorze mallorquins representen cinc moviments socials balears

tenia una justificació d'haver assolit el màxim de capacitat per a l'afectat pel sistema g...

L'STEI-i és una Inter-sindical que engloba sindicats de diferents sectors, tot i que en un principi se centrava en la defensa dels treballadors de l'ensenyament. Segons Gabriel Caldentey «l'STEI-i no és dedicada exclusivament a la tasca laboral, sinó que som també hem demostrat altres vegades, participam en moviments i debats que al cap i a la fi repercuteixen en les condicions de vida dels treballadors. Aquesta no és la primera vegada que venim, ja ho varen fer Neus Santaner i Pere Polo l'any passat, i el que perseguim és una globalització solidària, més justa, i no aquesta que ara ens domina que és regressiva i insolidària».

Última Hora Domingo, 5 de marzo de 2002

La delegación balear califica la manifestación de 'histórica'

Los mallorquines desfilaron con la pancarta «Un altre món és possible»

PATRICIO CANDIA sin poner en peligro la cohesión y democrática, más social, más eco-

Eurrica, ción imp de n za y debt Bi part «mu

Diari de Balears Dissabte, 2 de febrer del 2002

Mallorquins i menorquins donen el sus al Fòrum Social devora 50.000 persones

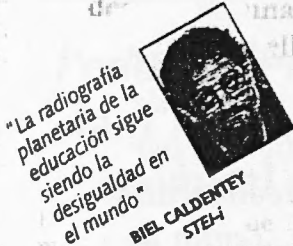
Diari de Balears Dimecres, 20 de febrer del 2002

Unes 40 ONG s'uneixen i anuncien actes contra la cimera de ministres

Diario de Mallorca Lunes, 25 de febrero de 2002

El Foro de Porto Alegre exige que la deuda externa de los países pobres sea condonada

Los mallorquines que viajaron a Brasil exponen sus experiencias del encuentro internacional

BIEL CALDENTEY STE-I

Diari de Balears Divendres, 15 de febrer del 2002

Hisenda dóna llum verda a Caro per fer uns comptes participatius

Grosske vol seguir la mateixa línia i el PP critica el mètode assembleari

Diario de Mallorca Miércoles, 20 de febrero de 2002

Sesenta entidades anuncian protestas en la cumbre de ministros en Palma

La Plataforma por la Democracia se movilizará contra la política medioambiental

PUNTS CLAU DEL PRESSUPOST PARTICIPATIU

- Creació de Consells i fòrums especialitzats en temes (dona, immigració, cooperació, etc.)
- Elecció, per part de la ciutadania, dels representants en els Consells
- Discussió de les prioritats pressupostàries
- Votació de les prioritats pressupostàries
- Seguiment de l'execució del pressupost

Diari de Balears Dijous, 14 de febrer del 2002

Caro vol executar el 2003 un pressupost 'participatiu' en les seves àrees de gestió

Les ONG participarien en el disseny dels comptes de la Conselleria de Benestar Social

L'esperit de Porto Alegre camí de Balears
 La consellera Caro i les entitats il·lenques volen estendre el moviment i les resolucions a la nostra societat

UNA ALTRA EDUCACIÓ ÉS POSSIBLE I NECESSÀRIA

Les delegades i els delegats al Seminari Mundial Sobre Educació, representant organitzacions educatives i socials de diverses regions del món, ens sentim indignades i indignats per les conseqüències injustes i inhumanes de les polítiques neoliberals sobre el desenvolupament de les nacions i de les persones. Tenim la convicció que un altre món i una altra educació són possibles i necessaris. L'accés universal, el repartiment i l'intercanvi del saber al nivell mundial són avui en dia qüestions centrals. Això exigeix que el saber sigui reconegut com a bé comú de la humanitat.

1. Les desigualtats que observem entre les nacions i dins cadascuna d'elles són escandaloses. La pobresa es conjuga sovint en femení, i també amb el color de la pell i l'origen ètnic. Exigim, amb tota urgència, mesures concretes per eliminar la pobresa i la misèria que pateixen centenars de milions de nenes i nens en el món. 250 milions d'ells han de treballar per sobreviure. Nens i nenes explotats, que viuen al carrer, són arrossegats a la prostitució, esclavitzats o militaritzats.

2. Constatem que als països del Sud més de cent milions d'infants, en la seva majoria nenes, no tenen accés a cap educació escolar. Nou-cents milions de persones en el món, gairebé un de cada tres adults, viuen amb el pes de l'analfabetisme. La immensa majoria no té accés a l'ensenyament secundari i molt menys a l'ensenyament superior, no obstant això necessari per al desenvolupament. La gran majoria de la població indígena no té accés a una educació que respecti la seva llengua i la seva cultura.

3. Amb la major preocupació veiem que ni les polítiques socials i educatives ni les inversions estan a l'altura de les dificultats existents ni dels compromisos subscrits en aquests últims anys pels governs

en diversos fòrums mundials o regionals. En molts països l'educació està estroncada, les infraestructures educatives es deterioren, l'educació es privatitza. "Clients, productes, competència, rendiment" són avui en dia paraules d'un projecte perillós per a l'avenir de l'educació pública.

4. En primer lloc, rebutgem els tractats o projectes que no respectin els interessos i la participació dels pobles, com és el cas de l'ALCA. Reafirmem que l'educació no és una mercaderia; ens oposem enèrgicament a la comercialització en curs de l'educació i que s'inclouin tant l'educació, la cultura, la salut i els serveis públics en general en

Participants en la manifestació en favor de l'Educació Pública

els acords sobre liberalització del comerç.

5. Tenim la convicció que una altra educació és necessària. L'educació és un dret social universal fonamental dels pobles i de les persones que s'ha d'assegurar mitjançant un servei públic finançat i sota responsabilitat de l'Estat. Aquest dret comprèn no sols la formació general sinó també la formació professional i tècnica.

L'educació no és una mercaderia; no volem que s'incloguin tant l'educació, la cultura, la salut i els serveis públics en general en els acords sobre liberalització del comerç

6. Reclamem una educació pública gratuïta i de qualitat per a totes i tots que sigui plenament accessible durant tota la vida. Exigim dels governs que, al més aviat possible, millorin l'accés a l'educació infantil (0 a 6 anys), ofereixin una educació bàsica obligatòria d'un mínim de nou anys i adoptin polítiques per reduir radicalment les desigualtats enfront de l'educació.

7. Afirmem que es necessita un ensenyament superior públic amb un finançament adequat de l'Estat, gratuït, de qualitat i major cobertura. Ha de respectar la llibertat acadèmica, l'autonomia institucional (sense competència entre universitats) i garantir que la investigació estigui al servei del

desenvolupament de la societat i no subordinada a la necessitats i imposicions de les empreses privades.

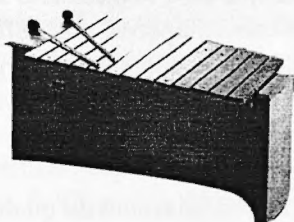
8. Recolzem una visió de l'educació d'adults que garanteixi el dret a l'educació pública per al conjunt de la població adulta, afavorint la creació de condicions igualitàries per a una cultura de l'educació al llarg de la vida. Reivindiquem una acció

concertada urgent per eliminar l'analfabetisme. Reconeixem la importància de les activitats d'educació popular lligades al sector no mercantil.

9. Proclamem que una educació integral de qualitat ha de formar persones lliures i crítiques, ciutadanes i ciutadans actius i compromesos, respectuosos de la diversitat, de la democràcia i dels drets humans, oberts al món i preocupats per l'avenir del planeta. Defensem una educació que desenvolupi l'accés igualitari a tots els nivells de l'ensenyament, que sigui un instrument de justícia social i d'emancipació de les persones i dels pobles, que promogui la igualtat entre les dones i els homes i entre les persones de diferents orígens i generacions.

**Pedagogia
Musical**

**PARTITURES,
VENT I CORDA**

MUSICASA
CONSERVATORI

**Sol·liciti'ns
el catàleg**

Nou Centre:

**C/ Sant Francesc de Sales, 16
(Rotonda Conservatori) PALMA
Tel. 971 72 28 26
www.musicasa.com**

Multituds de totes les edats participaren a les manifestacions del Fòrum Social Mundial

10. Afirmem que els alumnes discapacitats o amb dificultats d'adaptació o d'aprenentatge, els nins i nines del carrer, treballadors o itinerants, els nins i nines víctimes de la guerra han de tenir accés a serveis especials que els permeti la inclusió en el sistema educatiu. Demanem accions concretes per prevenir la sida i garantir assistència integral als afectats.

11. Recolzem la lluita de les nacions autòctones i dels pobles indígenes que reivindiquen un control de les seves institucions educatives

una educació integral de qualitat ha de formar persones lliures i crítiques, respectuoses de la diversitat, de la democràcia i dels drets humans, obertes al món i preocupades per l'avenir del planeta

per assegurar el respecte i el foment de la seva llengua, cultura i patrimoni. Exigim que es posi una atenció especial a l'ensenyament rural i el respecte de la cultura camperola.

12. Exigim establiments i aules que respectin normes d'higiene i seguretat que garanteixin la protecció del personal i dels alumnes i que ofereixin una acollida i equipaments de qualitat (llibres de textos, biblioteques, etc.). Afirmem que una utilització eficaç de les noves tecnologies de la informació i comunicació per a fins educatius ha de respondre a les necessitats i a les prioritats de les

comunitats i no als interessos mercantils. Es necessita desenvolupar un accés universal a les noves tecnologies de la informació i de la comunicació i establir la participació dels educadors en l'elaboració i disseny dels programes educatius.

13. Estem a favor d'una gestió democràtica de les institucions educatives basada en la participació dels educadors, els alumnes i la comunitat, en el marc de l'educació pública. Considerem que les polítiques educatives han de ser àmpliament debatudes i acordades amb la participació de les organitzacions sindicals de l'educació i la comunitat i subjectes a un procés d'avaluació.

14. Exigim que es respectin els drets humans i sindicals, entre ells el dret a la negociació col·lectiva i a la vaga. Continuarem lluitant per la professionalització del personal educatiu, per una sòlida formació inicial i contínua de nivell superior, per un nombre de places adaptades a les necessitats, per un salari just i per la millora de les seves condicions de treball. de conformitat amb les convencions i recomanacions de la UNESCO i de l'OIT referents a la situació del personal educatiu.

15. Exigim que es posi fi al treball infantil i demanem en conseqüència als governs que facin que es respectin totes les declaracions, pactes i convenis que hagin signat, particularment la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets del Nin, sobretot pel que fa a l'eliminació del treball infantil. Ha de desenvolupar-se una política de plena ocupació, d'atenció social i de salut pública que impacti positivament en l'escolarització de nins i nines.

16. Per assegurar una educació de qualitat per a tots al llarg de la vida reclamem un finançament de l'educació pública de part de l'Estat

que abasti el 8% del producte intern brut. Per això, demanem: el cessament de les polítiques d'ajust estructural imposades per les organitzacions financeres internacionals; un augment de l'ajuda internacional al desenvolupament de l'educació, sense condició; l'adopció d'un impost sobre les transaccions financeres i la utilització dels recursos així recuperats per a les prioritats socials, particularment l'educació i la salut, i que aquests fons siguin invertits en plans d'acció concrets per fer l'educació per a totes i tots, sota un control democràtic; la con-

sar-nos a la mundialització neoliberal i a la dominació del capital financer; actuar en favor d'una regulació democràtica dels fluxos financers; continuar les accions acordades amb formes apropiades en cada país.

19. Persistirem en les campanyes que s'estan fent per a: posar fi al treball infantil; aconseguir els objectius de la Campanya mundial per a una educació pública, gratuïta, de qualitat, per a totes i tots; reforçar les mobilitzacions en el marc

reclamem un finançament de l'educació pública de part de l'Estat que abasti el 8% el producte intern brut

donació del deute extern il·legítim de nombrosos països; la reducció dels pressupostos dedicats a despeses militars.

17. Exigim dels governs que es dotin immediatament d'un pla d'acció triennal que inclogui objectius i terminis precisos quant al millorament de l'accés als diversos nivells d'educació, a la reducció de les desigualtats i a un finançament adequat i just. Exigim també que inverteixin en diversos programes per als nins i nines de 0 a 6 anys i per a les seves famílies.

18. Reconeixem la importància de fer créixer la solidaritat nacional i internacional en educació i afirmem la nostra voluntat de col·laborar amb totes les organitzacions, forces i persones que actuen en el sentit de la present declaració. Ens comprometem a: exigir, com a prioritat a l'Estat, un finançament adequat i suficient per a l'educació pública, almenys el 6% del PIB; promoure en l'opinió pública l'escolarització de nines i nins; fer pressió en els Estats i governs del Nord perquè respectin el compromís de dedicar almenys 0,7% del seu PIB a l'ajuda al desenvolupament; recolzar les decisions d'acció de cooperació i de solidaritat enfocades a reforçar els sindicats de l'educació i augmentar els llaços entre sindicats, moviment associatiu entorn de l'educació amb èmfasi cap a les organitzacions de dones; facilitar una àmplia participació de tots els actors en la definició i l'aplicació de les polítiques educatives; opo-

de la crida del Fòrum Social Mundial, i particularment per les campanyes contra l'AGCS, l'ALCA, l'ofensiva de l'OMC i per la condonació del deute extern; impedir la privatització i la comercialització de l'educació i dels altres serveis fonamentals.

II Fòrum Social Mundial
Porto Alegre,
del 31 de gener al 5 de febrer del 2002.

Perfumeries
KARIG

LES NOSTRES BOTIGUES A:

PALMAC/. Francesc Fiol i Joan, 10
.....Pça. Pere Garau, 20 C i D
.....C/. Aragó, 17
.....C/. Blanquerna, 18

FELANITXC/. des Convent, 37

MANACORAvda. Baix des Cos, 3

CALES DE MALLORCA ...Centre Comercial

ALCÚDIAPça. Constitució, 10

CALA MILLORC/. Son Jordi, 4

SA COMAAvda. Savines, 118

EL CURRÍCULUM INTEGRAT, UNA ERRADA DE LES AUTORITATS EDUCATIVES

Joan Lladonet

professor de Llengua Catalana i Literatura a l'Educació Secundària

La intencionalitat d'aquest escrit és demostrar que no es pot voler integrar una llengua minoritzada, juntament amb una llengua dominant, perquè al final la llengua minoritzada desapareix absorbida per la llengua poderosa. L'única manera de salvar la llengua catalana és mantenir la seva independència, el seu currículum específic complet, i, en tot cas, veure quin currículum de la llengua castellana no és necessari impartir.

Quins problemes té la normalització de la llengua catalana a l'escola i a la societat? A la majoria d'escoles de Palma, Calvià, Eivissa, part de Lluçmajor, i altres contrades que tenen abundant població que serveix el turisme, és a dir, a un 70 % o més de població de les Illes, el problema principal és que la llengua catalana no s'usa, que la llengua catalana no és la llengua vehicular, que la llengua catalana no s'aprèn durant el període de l'ensenyança obligatòria, que el producte educatiu d'aquestes escoles, és a dir, l'alumnat, quan deixa l'escola no utilitza la llengua catalana dins la societat. I gran part de la societat no veu necessari l'ús de la llengua catalana i pròpia d'aquesta terra. El problema dins la societat és que tota la població catalanoparlant es veu obligada a conèixer i usar dues llengües (ja n'hi ha molts que han optat per usar només la important), i la majoria de la resta de la població només importa que en conegui una. Si hi ha part d'aquesta resta que necessita conèixer dues llengües, aquestes seran la seva i la llengua castellana. Exemples se'n poden posar a balquena, des de qualsevol jugador forà del Mallorca fins a qualsevol de les persones immigrades que arriben per milers a Mallorca dispostes a fer feina i

a quedar-s'hi.

Els problemes que té l'escola són suficientment greus com per no invertir-hi ingents afanys per canviar la situació que tenim. Esforços perquè es conegui a l'escola i es practiqui què significa que la llengua catalana és la llengua vehicular del centre. Esforços perquè es faci l'aprenentatge de la llengua catalana pel sistema d'immersió, única forma que aconsegueix que la llengua catalana pugui ésser apresada i usada per molta població escolar no catalanoparlant. Esforços perquè, amb immersió o sense, es faci tot l'ensenyament en la llengua catalana, únic sistema a través del qual s'ha demostrat que l'alumnat, en acabar l'educació secundària obligatòria, coneixia bé ambdues llengües oficials. Esforços perquè els projectes lingüístics no siguin solament documents burocràtics, i que es posin en pràctica tal i com s'han projectat, o tal i com mana la llei que es projectin, etc., etc., etc.

Davant tota aquesta allau de problemes que impedeixen l'aportació que podria fer l'escola a la societat quant a normalització lingüística, a la Conselleria no se li ocorre altra idea que la de fer un currículum integrat, a part de totes les bones intencions i treballs quant a millorar la

immersió que es fa en aquests moments, les bones intencions i suors perquè els centres compleixin el 50 % estipulat, i encara més bones intencions i afanys quan ha creat la figura del/de la coordinador/a de normalització lingüística, que no coordinador lingüístic com ja n'hi ha que fan córrer la veu, per convertir-lo en un altre producte "light".

A la introducció del document on es presenta el currículum integrat per a Educació Secundària

serveix com a definició del que és el currículum integrat. A continuació parlen de fer planificació conjunta de les matèries, de prendre decisions conjuntes i de coordinar les programacions i les activitats corresponents. Molt bé, ja tenim la seu plena d'ous. A partir d'ara tot seran flors i violes, quedarà resolta la situació de la llengua catalana com a llengua vehicular dels centres, i quan els alumnes acabin el període d'escolaritat obligatòria dominaran a la perfecció les dues llengües,

Esforsos perquè, amb immersió o sense, es faci tot l'ensenyament en la llengua catalana, únic sistema a través del qual s'ha demostrat que l'alumnat, en acabar l'educació secundària obligatòria, coneixia bé ambdues llengües oficials

Obligatòria, es fan uns plantejaments totalment correctes de la necessitat de convertir la llengua catalana en llengua vehicular del centre, de la realitat sociolingüística de les Illes i de la desigualtat d'ús i coneixement de la llengua catalana, de la presència constant d'alumnat de procedència exterior, etc. I després de tots aquests plantejaments totalment encertats, volen resoldre els diferents problemes enunciats amb el currículum integrat, cosa que em sembla totalment impossible i que només farà que augmentar les desigualtats entre la llengua catalana i la llengua castellana.

Perquè ens facem una idea sobre què és el currículum integrat, copiarem un paràgraf d'aquesta introducció:

"En aquest currículum integrat de les àrees de llengua catalana i literatura i de llengua castellana i literatura per a l'Educació Secundària Obligatòria es fa un enfocament integrador de l'ensenyament de llengües, amb una proposta curricular única que es refereix al desenvolupament de les capacitats comunicatives dels alumnes en les dues llengües. Aquest enfocament integrador és el resultat de la convergència d'objectius, de plantejaments didàctics similars, d'àmbits de reflexió comuns, i pretén, entre d'altres objectius, d'evitar repeticions innecessàries de continguts i fer servir una mateixa terminologia. La necessitat d'aquest plantejament integrador es justifica per l'existència d'un mateix subjecte de l'aprenentatge i per la conveniència de facilitar la transferència dels aprenentatges lingüístics realitzats en diferents llengües, especialment d'aquells relacionats amb la competència comunicativa, que possibilitin una pràctica enriquidora i afavoridora de la competència plurilingüe que la societat actual requereix."

Fins aquí el paràgraf aparentment perfecte que

cosa que ara no passa.

La intencionalitat d'aquest escrit és precisament demostrar tot el contrari, demostrar que no es pot voler integrar una llengua minoritzada, juntament amb una llengua dominant, perquè al final la llengua minoritzada desapareix absorbida per la llengua poderosa. L'única manera de salvar la llengua catalana és mantenir la seva independència, el seu currículum específic complet, i, en tot cas, veure quin currículum de la llengua castellana no és necessari impartir.

La didàctica de l'ensenyament de la llengua catalana durant les dècades dels 80 i dels 90 es va basar en aquesta característica de la seva especificitat. El mestre de català mai no havia de ser professor de castellà o d'altres assignatures en castellà. Se l'havia de distingir. Quan un alumne no entenia una paraula en català, no s'havia de fer mai una traducció. Igualment s'havia d'anar molt alerta amb les interferències lèxiques, fonètiques i sintàctiques que ens havien envaït. L'objectiu de l'ensenyament de la llengua catalana era aprendre-la en tota la seva plenitud, amb tot el seu currículum complet, com a llengua que ens havia de servir per a tots els àmbits públics i privats. En canvi, l'objectiu de l'ensenyament de la llengua castellana havia de ser el d'aconseguir que l'alumnat s'hi pogués relacionar i comunicar, així com aconseguir tota la informació que requerís en aquesta llengua. Es va parlar d'estructures comunes, es va fer alguna edició de llibres sobre el particular, es va posar en pràctica aquesta hora d'ensenyament d'estructures comunes al Principat, però aquesta hora es feia o es fa en català.

La posada en pràctica de tot el que hem dit anteriorment, que aquí si es va fer alguna cosa va ser a títol individual, va demostrar que seguia essent la llengua catalana la que menys se sabia quan

s'acabava l'escolaritat obligatòria. Ara, qualche ment il·luminada ha cregut que podia tirar endavant un bilingüisme igualitari, que és un bilingüisme impossible. Se suposa que aquest bilingüisme escolar hauria de dur a un bilingüisme de la societat, és a dir a un bilingüisme social, que és impossible. Aquesta és la principal raó per creure que la Conselleria s'ha equivocat

L'única manera de salvar la llengua catalana és mantenir la seva independència, el seu currículum específic concret, i, en tot cas, veure quina part del currículum de la llengua castellana no és necessari impartir

quan ha potenciat el currículum integrat, perquè sense voler fa la mateixa política lingüística assimilista que el Govern central. Que el bilingüisme social no és possible, no ho dic jo, sinó tots els sociolingüistes que han estudiat el tema. Citaré un fragment de El poliedre sociolingüístic de Jordi Soler i Camardons:

"El que ha estat anomenat bilingüisme social és precisament aquest estadi o etapa intermèdia entre dues situacions d'equilibri i, per tant, no pot ser una etapa equilibrada, ja que aquesta situació de desigualtat lingüística és la mateixa definició de desequilibri. Així, el bilingüisme social és una fase en el procés de substitució lingüística que assenyala la igualació momentània entre una força creixent (la llengua dominant) i una força decreixent (la llengua subordinada) i tendeix, per tant, a esdevenir un

bilingüisme substitutori i unilateral: la llengua dominada tendeix a desaparèixer i només són bilingües aquells que encara la parlen."

Se suposa que la intenció de la Conselleria no és aconseguir la substitució, sinó la normalització, però crec que s'ha equivocat. Aquella ment preclara o aquelles ments preclares s'ha basat o s'han basat en les teories psicolingüístiques de

Cummins. Jo diria que de Cummins i molts d'altres estudiosos del bilingüisme.

Començaré rebatent cada argument justificatiu o dispositiu que ha utilitzat la Conselleria per posar en marxa el currículum integrat:

Argument Conselleria: La realitat sociolingüística dels nostres centres i l'allau d'immigració fa que haguem de reflexionar sobre la terminologia utilitzada fins ara (L1,L2,LE). Aquesta realitat requereix de nous plantejaments integradors i interdisciplinaris de la didàctica de les llengües a l'escola.

Contraargument: Sí, a l'escola hi pot haver infants amb una dotzena de llengües diferents. Això ha de fer que se sàpiga clarament quina és la llengua de l'escola: la llengua catalana, que s'ha d'ensenyar en la seva totalitat, com a llengua pròpia del territori. La llengua castellana, que s'ha d'ensenyar com a llengua de l'Estat, i, en tot cas, si hi ha repetició de continguts no farà falta que s'ensenyin, i, per tant, no és necessari que hagin de tenir un mateix currículum. Els nous plantejaments integradors i interdisciplinaris de la didàctica d'ensenyament de les llengües, no implica tampoc l'existència de cap currículum integrat, ja que l'enfocament comunicatiu

EL VIATGE DEL SEUS SOMNIS AL SEU ABAST AMB

SERRA NORD

NOUS CAMINS PER VIATJAR

C/ 31 de Desembre, 12 - 07004 PALMA

tel.- 20 46 00 - fax.- 20 44 50

PERQUÈ ELS OFERIM
ELS MILLORS VIATGES
ALS MILLORS PREUS!

AMB LA QUALITAT DE
Ramunfana

fa bastant de temps que s'explica en diferents curssets del CEP, d'OCB o de l'ICE. També s'ha d'ensenyar la llengua estrangera que ha triat l'escola, i si és possible, s'ha de tenir en compte la llengua de l'alumnat.

Argument Conselleria: El professorat es queixa que els seus alumnes no han adquirit la competència comunicativa bàsica en la llengua catalana o en la llengua castellana, fins i tot en cap de les dues.

Contraargument: Dir que l'alumnat no ha adquirit la competència comunicativa bàsica en llengua castellana és el mateix que si la resta de professorat diu que no han adquirit els coneixements bàsics de ciències socials, ciències naturals, matemàtiques, música, plàstica, educació física, tecnologia, etc. En canvi, una gran majoria d'alumnat no catalanoparlant no adquireix les habilitats mínimes productives orals i escrites en llengua catalana.

Argument Conselleria: Molts alumnes acaben el període d'escolaritat obligatòria sense poder utilitzar normalment i correctament el català i el castellà qualsevol que sigui la seva llengua habitual en iniciar l'ensenyament.

Contraargument: Tots els alumnes, quan acaben el període d'escolaritat obligatòria, poden utilitzar normalment el castellà, tant oral com escrit. Segurament queden problemes de correcció escrita. En canvi, la gran majoria d'alumnat no catalanoparlant no pot utilitzar ni nor-

Sí, a l'escola hi pot haver infants amb una dotzena de llengües diferents. Això ha de fer que se sàpiga clarament quina és la llengua de l'escola: la llengua catalana, que s'ha d'ensenyar en la seva totalitat

malment ni correctament el català oral i molt menys l'escrit.

Argument Conselleria: El Currículum Integrat presenta avantatges didàctics i motivacionals avalats per les aportacions de la psicolingüística. Concretament per la hipòtesi de la interdependència de Cummins i pels conceptes de transferència i de competència subjacent comuna, que mostren que l'experiència en una llengua pot promoure el desenvolupament de la competència en una altra.

Contraargument o tot el que diu el paràgraf anterior són arguments a favor de la immersió i de l'ensenyament en català: Aquest argument, aparentment de tant de pes, demostra una lleugeresa intel·lectual impressionant, quan s'usa com a base teòrica de la justificació del CI. Aquí segurament no seria suficient un curs universitari per posar-nos d'acord quant a les hipòtesis sobre bilingüisme que han fet molts de psicolingüistes: Cummins, Toukoma, Torrance, Fishman, Lambert, Hogan, Carringer, Gulutsan, Barik, Swain i un llarg etcètera d'estudiosos del tema, la majoria dels quals s'han preocupat de les conseqüències que tendria per al desenvolupament cognitiu dels infants que l'escola fos o no bilingüe, i de quina manera es feia aquest bilingüisme. Normalment la llengua del territori solia ésser l'anglès, i interessava saber a quin moment s'havia de començar a ensenyar en aquesta llengua. El cas és que la llengua anglesa no corria cap perill d'ésser compartida amb altres llengües, i les famílies bilingües en unes poques generacions serien unilingües angleses.

És un salt al buit i sense xarxa, voler aplicar les hipòtesis, a vegades contradictòries, d'aquests estudiosos del bilingüisme a la situació de la llengua catalana minoritzada i en perill de substitució, que, de cap manera pot agafar el paper de l'anglès. Però, així i tot, explicarem suscintament unes quantes hipòtesis d'aquests psicolingüistes. Fishman diu que s'ha de ser molt caut a l'hora de valorar els estudis sobre bilingüisme, no sigui cosa que sobrevalorem ara falsament el bilingüisme, com va ser falsament infravalorat en el passat.

Lambert parla que molts d'estudis positius sobre

el bilingüisme, es feien amb persones bilingües, el bilingüisme de les quals era additiu, és a dir, que la L1 dels bilingües era la llengua dominant i no corria cap perill de ser reemplaçada per la L2. Això significa que el subjecte bilingüe estava afegint una altra llengua al seu repertori d'habilitats sense perjudici de la seva competència en la L1. Diu, que, en canvi també hi ha molts d'estudis negatius sobre el bilingüisme, fets sobre persones bilingües, el bilingüisme de les quals seria substractiu, perquè aquests subjectes tenen com a L1, una llengua minoritària (i segurament minoritzada), que substitueixen gradualment per

una L2 de més prestigi.

Ah, que les coses no són tan clares com pareixia? Però seguirem amb més teories psicolingüístes:

La hipòtesi del lllindar, en la qual ha treballat Cummins, Toukoma i Skutnabb-Kangas, estudia la relació entre bilingüisme i cognició i té molts d'estudis amb resultats contradictoris, però presuposa que hi ha aspectes del bilingüisme que han d'influenciar positivament el desenvolupament cognitiu, encara que diuen que no és probable que això passi fins que s'hagi aconseguit un nivell mínim o lllindar de competència en la segona llengua. També té similituds amb els estudis de Lambert. La hipòtesi del lllindar no diu quasi res sobre com es relacionen entre si les habilitats en L1 i L2, o sobre quins tipus de programes escolars afavoreixen amb més probabilitat formes additives o substractives de bilingüisme, en diferents condicions d'aprenentatge bilingüe.

La hipòtesi de la interdependència o del desenvolupament interdependent proposa que el nivell de competència en la L2 que el nin bilingüe adquireix depèn, en part, del tipus de competència que el nin ha desenvolupat en la seva L1 en el moment en què comença l'exposició intensa a la L2. Modiano va observar que els nins indis mexicans als quals se'ls ensenyava a llegir en llengua vernàcula i posteriorment en castellà, obtenien puntuacions significativament més altes en llegir en castellà, passats tres anys, que els nins als quals solament s'ensenyava a llegir en castellà.

Ah que d'estudis d'aquest tipus ens sona alguna cosa i les determinacions que podríem agafar serien unes altres?

També i amb estudis sobre la mateixa hipòtesi de la interdependència en els programes d'immersió

mateixa llengua, és a dir, algunes competències adquirides en llengua oral es poden aplicar a la llengua escrita.

Quant a la hipòtesi de la competència subjacent comuna, es refereix a una sola competència que es concreta en cada una de les llengües que coneixen i no a dues o tres competències lingüístiques separades.

Com es pot veure, en cap cas es parla de currículums integrats, sinó de competències i transferències comunes que es produeixen i s'han anat produint fins ara, sense cap tipus de problema en l'ensenyament de llengües. El que sí podem notar en totes aquestes hipòtesis, és que queda completament justificada la immersió, cosa que ja sabíem per les experiències que fa tants d'anys es duen a terme, i que ara queden refrendades en el vídeo "Una llengua ens uneix", que ha reparat la Conselleria a tots els Centres.

Per acabar aquest apartat, ens queda la hipòtesi reina, la hipòtesi d'interdependència, que diu el següent: En la mesura que la instrucció en una llengua (suposem el català) és efectiva per promoure competència en aquesta llengua (català), la transferència d'aquesta competència a una altra llengua (suposem el castellà) es produirà si hi ha una adequada exposició a l'altra llengua (castellà), ja sigui a l'escola o a l'entorn, i una adequada motivació per aprendre aquesta altra llengua (castellà).

D'aquí que una altra vegada no és parla d'anar a mitges, sinó que es faci veritablement l'ensenyament en llengua catalana, ja que l'entorn castellà existeix, i igualment la motivació per aprendre aquesta llengua. És dubtós, en canvi, que passi a l'inrevés. Tres-cents anys de persecució i minorització pesen massa.

Encara hi ha més estudis que tracten sobre el

El cas és que la llengua anglesa no corria cap perill d'esser compartida amb altres llengües, i les famílies bilingües en unes poques generacions serien unilingües angleses

per als nins de llengua majoritària, la L1 dels nins es desenvolupa de tal manera que l'exposició intensa a la L2 no l'afecta. Per tant, si els nins desenvolupen alts nivells d'habilitats en la L2, el seu accés fluïd a dues llengües pot millorar les habilitats en la L1 i millorar també altres aspectes del funcionament cognitiu.

El concepte de transferència interlingüística seria el traspàs que pot fer una persona bilingüe o multilingüe de competències desenvolupades en una llengua A a una llengua B. En canvi, la transferència intralingüística es fa dins una

tema del bilingüisme, però sempre o la majoria de vegades la L2 és una llengua desitjada pels alumnes i pels pares, a més de ser la llengua del territori o imposada en el territori. Moltes de les primeres llengües d'aquests alumnes estan condemnades a la desaparició o a la manca d'ús. No crec que siguin models que nosaltres haguem de seguir de cap de les maneres. Ni molt manco justifiquen la integració dels currículums.

Argument Conselleria: Aquesta estratègia obligarà a la coordinació entre el professorat de les dues àrees per establir criteris de seqüenciació dels continguts comuns, diferencials i específics i dels criteris d'avaluació; i per seqüenciar les activitats d'aprenentatge.

Contraargument: Crec que aquesta

Modiano va observar que els nins indis mexicans als quals se'ls ensenyava a llegir en llengua vernàcula i posteriorment en castellà, obtenien puntuacions significativament més altes en llegir en castellà, passats tres anys, que els nins als quals solament s'ensenyava a llegir en castellà

obligació a la coordinació cau pel seu propi pes, quan encara no s'ha comprovat si la coordinació existeix entre el professorat d'una sola àrea. A més, si aquesta coordinació entre dues àrees ha estat desitjada, s'ha duit a terme sense cap problema, i si no ha estat desitjada, senzillament no s'ha fet, i no ha passat res.

Argument Conselleria: L'optimització de recursos, quant a l'ensenyament de la llengua catalana i de la llengua castellana, es veurà reflectida perquè s'evitaran repeticions sistemàtiques de continguts, perquè no s'anti-

ciparan aprenentatges i perquè s'atendran continguts específics de les llengües no vehiculars.

Contraargument: En primer lloc s'ha de dir que l'ensenyament de les llengües és totalment cíclic. Ensenyam a parlar, entendre, llegir i escriure. Després per millorar cada un d'aquests aspectes s'ensenyava ortografia, lèxic, morfosinta-

xi, etc. En un curs i en un altre, es repeteixen conceptes, i aquesta repetició fa que en el moment que l'alumne comprèn, usa i aplica aquells conceptes, els assimili, se'ls faci seus, i els incorpori a la seva competència lingüística. Que hi hagi hagut repeticions dels conceptes, no ha servit per fer retardar l'aprenentatge, sinó perquè es produís aquest, en el moment que l'alumne estava madur per fer-lo. Igualment passa en les repeticions que es fan en les dues llengües, que mai no són perjudicials, però a vegades són necessàries i positives.

En qualsevol cas, si s'arribàs a la conclusió que no s'han de repetir conceptes, això implicaria

Presentant el carnet de l'STEI-i obtindreu un 20% de descompte!

**MARINELAND
AQUAPARK®
AQUACITY®**

ASPRO
GRUPO ASPRO OCIO

C/ Oquendo, 23 - 2ª Planta - 28006 Madrid

que es donassin tots en la llengua vehicular i que no es repetissin en l'altra llengua, és a dir, que els conceptes que s'imparteixin en català, i siguin repetitius, deixin d'impartir-se en castellà.

Argument Conselleria: Quan volien explicar els avantatges que es deriven de l'aplicació d'un CI, deien "En contextos majoritàriament, o quasi exclusivament, castellanoparlants el procés més adequat per adquirir la competència d'ús de la llengua catalana són els programes d'immersió lingüística a l'educació infantil i primària i l'ensenyament en català de la major part del currículum, sinó de tot, en l'ensenyament secundari. Els resultats de programes d'immersió posa de manifest l'èxit contrastat d'aquests programes en les escoles i zones en què s'apliquen i

...no es parla d'anar a mitges, sinó que es faci veritablement l'ensenyament en llengua catalana, ja que l'entorn castellà existeix, i igualment la motivació per aprendre aquesta llengua. És dubtós, en canvi, que passi a l'inrevés

indiquen que l'ús de la llengua a aprendre com a vehicular de l'ensenyament n'implica un desenvolupament correcte, alhora que l'estudiant aprèn el contingut de les diverses àrees curriculars sense dificultats afegides.

Contraargument: Totalment d'acord, per tant, no fa falta el CI, sinó que hem de fer feina a la immersió i al desenvolupament de tot el currículum en català.

Disposició de la Conselleria: Els continguts conceptuals innovadors es treballaran preferentment en la llengua vehicular del centre i després amb l'altra. Caldrà unificar criteris de terminologia i evitar repeticions innecessàries de conceptes. Tampoc no s'exclou la possibilitat que s'introdueixin en castellà, tenint ben present la condició de vehicular del català.

Contraargument: Què són continguts conceptuals innovadors? Què significa treballar preferentment en una i després en l'altra? Què significa tenir present la condició de vehicular del català? Què significa que no s'exclou la possibilitat que s'introdueixin en castellà? Com quedam? Tenim llengua vehicular o no en tenim? Sabem què significa que el català és la llengua vehicular del centre? Per què no es treballa en aquesta línia, en lloc de perdre temps en currí-

lums integrats?

Per què s'han d'unificar criteris de terminologia? Les diferents terminologies de les escoles lingüístiques no les ha inventat el professorat. Quina s'ha d'escollir? I si la terminologia d'ESO és diferent després que la de Batxillerat? Què té més si l'alumne a la classe de català aprèn a dir complement directe i a la de castellà, objecte directe? La qüestió principal és que ho hagi entès, la terminologia no té cap importància. I si a un Institut aquest aspecte els causa molt de malestar als dos departaments, que facin la unificació terminològica, sense imposar-la als que pensen que pot ser una qüestió interessant i tot, si les diferents terminologies existeixen.

Repeticions innecessàries? Què són repeticions innecessàries? Per a algunes persones, les repeticions són ben necessàries. I si han vist un concepte en una llengua i no l'han acabat de com-

prendre o assimilar, a vegades, és molt positiu acabar-lo d'entendre en una altra llengua. I no passa res. Què hi ha el professorat d'un Institut que considera que això és de vital importància, i doncs, que es coordinin per evitar les repeticions. Perquè a part de si es convenient o no fer-ho, hi haurà gran part de professorat que ja haurà vist que les repeticions no molesten gens. I si no hi hagués d'haver repeticions, que s'ensenyin tots els conceptes en la llengua vehicular, i que no es repeteixin en l'altra.

Argument de la Conselleria: Els continguts actitudinals es treballaran d'una forma comuna, ja que és necessària una sensibilització envers els aspectes sociolingüístics d'aquesta comunitat. És molt important que des de l'àrea també es treballin els aspectes aplegats a l'apartat de "Les persones i la llengua" de la proposta curricular.

Contraargument: Què tenen a veure els problemes sociolingüístics de la llengua castellana amb els de la llengua catalana? I si a algú se li ocorre explicar que la llengua valenciana no és el mateix que la llengua catalana? Que la llengua de les Illes no és el mateix que la llengua del Principat? Que una llengua té molts de cents de milions de parlants i l'altra molts pocs? Que amb la llengua castellana es pot anar per tot i amb la

catalana no es pot anar enlloc? Que és una falta de respecte no parlar en castellà, si l'altra t'hi parla? Que la llengua castellana és una llengua nacional i la catalana és una llengua regional? Que la llengua catalana hauria de ser optativa? Que s'ha de lluitar per evitar que la llengua catalana ofegui la llengua castellana? Etc., etc., etc.

Argument de la Conselleria: Per gestionar bé el CI internament els departaments de llengua, i per extensió tota la comunitat educativa, hauran d'acceptar l'estatus de les llengües en els termes següents: La llengua catalana és la llengua vehicular del centre i per tant ha de ser el mecanisme normal de comunicació per a tothom en qualsevol situació. És la llengua de les relacions internes i externes dels aprenentatges. A més a més, com la castellana i la primera llengua estrangera, és una llengua objecte d'aprenentatge, font d'informació i vehicle d'expressió.

Contraargument: D'acord amb tot i per aconseguir aquest objectiu es necessari dedicar quatre vegades més temps del que s'ha dedicat al CI. Això és un OMP (objectiu de màxima prioritat) al qual s'han de dedicar la gran majoria d'esforços de la Conselleria.

Això seria inacabable, podríem enumerar moltes més orientacions, justificacions i determinacions respecte del CI, però crec que ja són suficients per haver demostrat que aquesta moguda no era necessària, no és convenient i serà perjudicial per a la normalització lingüística de la llengua catalana a l'ensenyament secundari, i, en definitiva, a la societat.

Ja només ens queda l'esperança que passi el mateix que ha passat al Principat de Catalunya. Allà es va fer un currículum integrat, sense anomenar-lo com a tal, devers el 1992, ja que el Currículum de l'Educació Secundària Obligatòria el publicaren el 1993, i únicament parlen d'Àrea de Llengua i de currículum comú. Es va recomanar que els departaments de Llengües ocupassin un mateix espai. A alguns instituts ho varen fer, a d'altres no. Però les classes varen continuar com si res no hagués passat. No s'han fet reunions conjuntes. Cadascú ha seguit el mateix sistema o ha millorat el que seguia abans de l'any 1992. Els departaments s'han posat d'acord o en desacord en temes puntuals i els que han volgut fer alguna cosa més, doncs, l'han feta.

He telefonat a uns quants professors de català del Principat de diferents instituts i els he demanat si

tenien el currículum integrat i m'han respost que no, no han sabut de què els parlava. Una d'aquestes persones m'ha dit que els departaments de català i castellà ocupaven un mateix espai, i que el departament de català no col·laborava en un concurs de redacció que es feia per sant Jordi, i que si no ho feien era perquè també es podien presentar redaccions en castellà i els integrants d'aquest departament opinaven que això era no complir allò del català llengua vehicular, etc., etc., etc. Finalment, durant aquest curs han demanat per sortir-se de l'espai comú, i ho han aconseguit. Bé, si aquest és el model que s'ha de seguir a les Illes, que figuri en els papers i que tot continuï igual, haurà valgut més el farciment que el gall.

Si analitzes el currículum comú de l'àrea de llengua del Principat trobes les mateixes equivocacions (a criteri meu) que aquí. O aquí han seguit les pautes marcades allà. En aquest article no les enumeraré, per no allargar-lo tant, però es podria fer més envant si es creu oportú. De totes maneres, ja he dit que gran part del professorat d'allà no se n'ha temut que existís, però vull destacar un aspecte que m'ha cridat l'atenció quan es parla del que s'ha d'aconseguir en cada una de les llengües:

Llengua catalana:

- **L'alumnat haurà d'adquirir-ne el ple domini en tots els seus registres.**

Llengua castellana:

- **Cal proposar-se el domini, de manera preferent, del registre estàndard i el coneixement del registre literari.**

- **Els seus objectius no poden ser idèntics als que hom es proposaria en una zona monolingüe castellanoparlant.**

Encara que no ho acaben de precisar, estariem bastant d'acord, i crec que una vegada més queda clar que perquè es compleixin els objectius que es marquen a la llengua catalana, s'han d'ensenyar completament tots els continguts, i no farà falta que s'ensenyin tots els de la llengua castellana, ni tampoc fa falta integrar el currículum, a no ser que es faci per una qüestió d'ecologia, estalviar paper.

MARÍ, Isidor*La cultura a Eivissa i Formentera (segles XIX i XX)*

Col. Quaderns d'Història Contemporània.

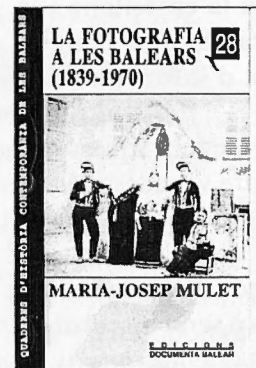
Ed. Documenta Balear. Palma, 2001

Aquest llibre resumeix l'activitat literària, humanística, intel·lectual i artística de les illes Pitiüses des del final de l'Antic Règim fins a l'etapa que s'inicia amb l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears el 1983. Després de les reformes il·lustrades que segueixen la creació del bisbat d'Eivissa (1782), els corrents liberals i l'arribada de la impremta (1846) obren el camí al romanticisme i als primers ressos de la Renaixença literària catalana. El pas del segle XIX al XX acull l'influx del modernisme i un procés d'afirmació de la pròpia identitat cultural i de reconeixement internacional, que trencarà la Guerra Civil. A partir dels darrers anys cinquanta, s'aprecia un nou impuls creatiu, paral·lel al gran canvi econòmic, social i cultural generat pel turisme. Eivissa i Formentera pugnen avui per consolidar la seva cultura pròpia en un context multicultural.

MULET, Maria Josep*La fotografia a les Balears (1839-1970)*

Col. Quaderns d'Història Contemporània.

Ed. Documenta Balear. Palma, 2001

Aquest quadern fa un breu recorregut per la fotografia a les Balears, des del 1839 fins al 1970, i s'articula en blocs temàtics per oferir una visió sintètica dels grans camps d'actuació de la fotografia local: la tradició paisatgística, la retratística, el fotoperiodisme, la tímida aparició d'una fotografia d'avantguarda... Té com a protagonistes les tres figures clau del desenvolupament: el fotògraf ambulant, el professional i l'afecionat. Comença amb l'arribada a Palma de la primera càmera fotogràfica -el daguerreotip- i acaba quan comença una nova etapa de la fotografia local, amb el desenvolupament de l'obra d'autor i la fotografia publicitària d'agències d'àmbit internacional.

Es tit i sa tita i dues rondalles més.

Segon volum de rondalles mallorquines per ordinador.

Ed. Block mèdia. Palma. 2001

Es tit i sa tita, El gorrionet i De com el vent i el sol es prova- ren són rondalles d'animals i de fórmules de l'aplec de rondalles mallorquines d'en Jordi des Racó, editades en CD-ROM en el context de l'Any mossèn Alcover, en què se celebrà el centenari de l'edició de la Lletre de convit.

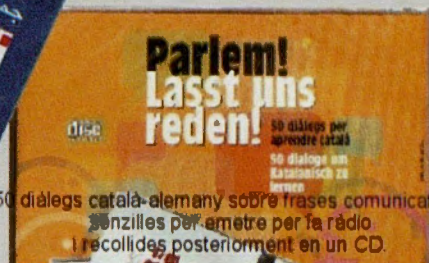
Aquestes rondalles no són les més famoses ni les més conegudes però són curtes, tenen una estructura senzilla que en facilita la comprensió als més petits, tenen un element de repetició al llarg de tota la narració, recullen la tradició de les faules clàssiques i, com a les faules, retraten la vida dels humans i mostren, en general, el valor de l'enginy damunt la força. Es desenvolupen propostes paral·leles (jocs, gloses, explicacions) aprofitant totes les possibilitats de l'ordinador.

Una llengua de convit

Recursos de llengua catalana per a estrangers

CD-ROM interactiu que conté 250 frases comunicatives de 20 camps temàtics diferents. Permet fer audicions i controlar l'autoaprenentatge. Versions en alemany, castellà, francès, anglès, romanès, xinès i japonès.

50 diàlegs català-alemany sobre frases comunicatives senzilles per aprendre per la ràdio i recollides posteriorment en un CD.

Vocabulari en imatges que recull més de mil termes il·lustrats en làmines contextualitzades. També inclou frases comunicatives senzilles. Les llengües de referència són el castellà, el francès, l'anglès, l'alemany i l'àrab.

Recursos per aprendre català. Triptics en alemany, anglès i francès que sistematzen els recursos de Balears per aprendre català: centres d'autoaprenentatge, material informàtic, internet, bibliografia, cursos...

Disseny específic de cursos per a estrangers de format convencional en diverses modalitats i nivells. Cursos d'acolliment sociocultural per a estrangers de perfil formatiu baix.

Coneixements de llengua catalana a les Illes Balears

La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, fonda, juntament amb la castellana, el caràcter d'idioma oficial. (Article 3.1 de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears)

Edició bilingüe de fulletons informatius sobre la situació lingüística a les Balears: marc legal i coneixements lingüístics de la població.

Kenntnis der Katalanischen Sprache auf den Balearen

de la llengua catalana aux illes Balears

Knowledge of the Catalan language in the Balearic Islands

Col·lecció de lectures graduades per nivells de dificultat, adreçades especialment a estrangers i neolectors. Inclouen glossari (castellà, anglès, alemany, francès i italià), il·lustracions, propostes didàctiques...

CONSORCI PER AL FOMENT DE LA LLENGUA CATALANA I LA PROJECCIÓ EXTERIOR DE LA CULTURA DE LES ILLES BALEARS

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Educació i Cultura
Direcció General de Política Lingüística

Quatre illes,
un país
cap frontera

ESTAM MÉS A PROP DE TU

A ca teva, a l'oficina, a Austràlia... i allà on tu vulguis.

Vigila els teus comptes, resol els dubtes amb el teu

Assessor Personal i consulta els nostres Consells

Útils. Ara Banca March està més a prop de tu.

Neix un concepte nou de relació amb el teu banc,

pensat per a tu, càlid, personal, al teu costat.

Benvingut a

WWW.BANCAMARCH.ES